T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

HALKEVLERİNDE YAYIN VE KÜTÜPHANECİLİK FAALİYETLERİ (1932-1951)

HÜSEYİN SOMUNCU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

PROF. DR. MEHMET SERHAT YILMAZ

HAZİRAN- 2022
KASTAMONU

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.

Hüseyin SOMUNCU

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HALKEVLERİNDE YAYIN VE KÜTÜPHANECİLİK FAALİYETLERİ

(1932-1951)

HÜSEYİN SOMUNCU
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

DANIŞMAN: PROF. DR. MEHMET SERHAT YILMAZ

Bu tezde Halkevlerinin, kuruluşundan kapandığı 1951 yılına kadar geçen sürede, yayın ve kütüphanecilik alanında ne gibi faaliyetlerde bulundukları, Türk yayın hayatına ve kütüphaneciliğine Halkevi dergi ve kütüphanelerinin katkıları üzerine değerlendirmede bulunulmuştur. Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşları, Kurtuluş Savaşı ile ulusal egemenlik ve tam bağımsızlığın hedeflendiği, halkçı bir karakter taşıyan özgün bir hareket gerçekleştirmişlerdir. Savaş sonrası gerçekleştirilen inkılapların halka benimsetilmesi ve yayılması amacıyla da halkçı bir yöntem belirlenmiştir. Halkevleri bu anlayışın doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Halkevleri, 19 Şubat 1932'den 1951'e kadar 19 yıl süresince halkçılık konusu ile alakalı olarak gerçekleştirilen atılım çok hızlı gelişmiştir. Bizzat Mustafa Kemal Atatürk tarafından, Türk kültür ve aydınlanma karakterinin bir kurumu olmuştur. Halkevleri dönemin zor şartlarına rağmen yayın ve kütüphanecilik alanında hizmetler vererek Türk kültürüne büyük katkılar sağlamıştır. Yayınla ilgili faaliyetlerinde Halkevleri dergileri öne çıkmaktadır. Halkevleri dergileri inkılapların benimsenmesine, yayınlandığı yörenin tarih, kültür, edebiyat, tarım ve folklorunun gelişmesine katkıda bulunmuştur. Halkevi kütüphaneleri, sorumluluk sahibi ve bilgili bir okuyucu topluluğu yetiştirmeyi hedeflemiş ve bunda da başarılı olmuşlardır. Kütüphaneler öğrencilerin dersleri için danışma kaynakları buldukları, halkın okuma alışkanlığı kazandığı ve boş zamanlarında ders çalışıp kitap okudukları mekânlar olmuşlardır.

ANAHTAR KELİMELER: Halkevleri, Halkevleri Kütüphaneleri, Halkevleri Dergileri

Haziran 2022, 161 Sayfa

ABSTRACT

MSC THESİS

PUBLICATION AND LIBRARY OF PEOPLE'S HOUSES ACTIVITIES (1932-1951)

HÜSEYİN SOMUNCU

KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE DEPARTMENT OF HISTORY

SUPERVISOR: PROF. DR. MEHMET SERHAT YILMAZ

In this thesis, what kind of activities they carried out in the field of publishing and librarianship from the establishment of the People's Hosuses until 1951, when they were closed, and the contributions of the journals and libraries of the People's Hosuses to Turkish publishing life and librarianship were evaluated. With the War of Independence, Mustafa Kemal Atatürk and his comrades carried out a unique movement with a populist character, aimed at national sovereignty and full independence. A popular method was determined in order to adopt and spread the post-war reforms to the people. People's Houses emerged as a natural result of this understanding. People's Houses, the breakthrough made in relation to the issue of populism for 19 years, from February 19, 1932 to 1951, developed very rapidly. It has been an institution of Turkish culture and enlightenment character by Mustafa Kemal Atatürk himself. Despite the difficult conditions of the period, People's Houses made great contributions to Turkish culture by providing services in the field of publishing and librarianship. People's Houses magazines stand out in their activities related to publication. People's Houses magazines contributed to the adoption of the reforms and the development of the history, culture, literature, agriculture and folklore of the region in which they were published. People's Houses libraries aimed to raise a responsible and knowledgeable reader community and they were successful in this. Libraries have been places where students find reference sources for their lessons, where the public gains reading habits and where they study and read books in their spare time.

KEYWORDS: People's Houses, People's Houses Libraries, People's Houses Magazines

June 2022, 161 Page

TEŞEKKÜR

Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyet'in ilanından sonra Türk halkının çağdaş uygarlıklar seviyesinde yerini alabilmesi, millet bilincinin oluşturulabilmesi için sosyal, kültürel, ekonomik, hukuki ve siyasi alanlarda inkılaplar ve birçok yenilikler yapmıştır. Bu yenilikleri halka benimsetmek için atılan en önemli adım halkın eğitilmesidir. Halkın eğitiminin mevcut eğitim sistemi ile kısa sürede mümkün olmayacağı, bunun uzun bir zaman alacağı düşünülerek farklı bir örgütlenme ile gerçekleştirileceği bilinci oluştu. Bu maksatla farklı ülkelerdeki halk eğitimi ile ilgili yapılar incelenmiştir. İnceleme neticesinde Halkevlerinin açılmasına karar verilmiştir. Halkevleri Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğinde 14 Şubat 1932 tarihinde açılmıştır.

Halkevleri açıldığı ilk günden 1951 yılına kadar Türk vatandaşlarını birçok alanda eğitmiştir. Bulundukları yörenin tarihine, kültürüne, sosyal, ekonomik ve siyasi durumuna yol gösteren bu kurumlardır ve tüm alanlara büyük katkıları olmuştur.

Halkevleri yayın ve kütüphaneleri inkılapların benimsetilmesinde, halkın sosyal ve kültürel açıdan yetiştirilmesinde katkıda bulunmuştur. Yayınlar, yörenin aydınlatılmasını sağlamış ve yayıncılık faaliyeti açısından Türk yayın hayatının gelişimine destek sağlamıştır. Halkevleri Kütüphaneleri ise Halk Kütüphanelerinin görevini yerine getirmiş ve okuma alışkanlığı kazandırılmasında önemli etkileri olmuştur.

Tez çalışmam esnasında zamanını ve yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Mehmet Serhat YILMAZ'a, jüri üyeleri Prof. Dr. İsmet TÜRKMEN ve Dr. Öğr. Üyesi Ömer DALKIRAN'a ayrıca her türlü desteği ile her zaman yanımda olan aileme teşekkür ederim.

HÜSEYİN SOMUNCU

Kastamonu, 2022

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TAAHHÜTNAME ..... **ii**
ÖZET ..... **iii**
ABSTRACT ..... **iv**
TEŞEKKÜR ..... **v**
İÇİNDEKİLER ..... **vi**
TABLOLAR DİZİNİ ..... **ix**
KISALTMALAR DİZİNİ ..... **x**
1. GİRİŞ **1**
2. HALKEVLERİNİN KURULUŞU VE FAALİYETLERİ **6**
2.1 Halkevlerinin Kuruluş Nedenleri ve Amaçları 6
2.2 Halkevlerinin Teşkilat Yapısı 23
2.2.1 Halkevi Başkanı 24
2.2.2 Halkevi İdare Kurulu 24
2.2.3 Halkevlerinde Tertip ve Düzen 25
2.2.4 Halkevlerinin Teftişi 25
2.3 Halkevlerinin Faaliyetleri 26
2.3.1 Dil, Edebiyat, Tarih Şubesi 27
2.3.2 Güzel Sanatlar Şubesi 30
2.3.3 Temsil Şubesi 31
2.3.4 Spor Şubesi 33
2.3.5 İçtimai Yardım Şubesi 35
2.3.6 Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi 36
2.3.7 Köycüler Şubesi 38
2.3.8 Müze ve Sergi Şubesi 39
2.3.9 Kütüphane ve Neşriyat Şubesi 41
3. HALKEVLERİNDE YAYINCILIK FAALİYETLERİ **45**
3.1 Halkevi Kitap ve Broşürleri 45
3.2 Halkevi Dergileri 51
3.2.1 Akpınar 53
3.2.2 Altan 54
3.2.3 Altın Yaprak 55
3.2.4 Altıok 55
3.2.5 Anafarta 56
3.2.6 Başpınar 57
3.2.7 Batı Yolu 57
3.2.8 Bozok 58
3.2.9 Burdur 59
3.2.10 Çağlayan 60
3.2.11 Çoruh 60
3.2.12 Çorumlu 61
3.2.13 Çukurova 62
3.2.14 Derme 63
3.2.15 Devrimin Sesi 64
3.2.16 Dıranas 65

3.2.17 Doğuş 66
3.2.18 Duygular ve Abant 66
3.2.19 Erciyes 67
3.2.20 Fikirler 68
3.2.21 Gediz 69
3.2.22 Görüşler 70
3.2.23 Halk Bilgisi Haberleri 71
3.2.24 Halkevi ve Porsuk 73
3.2.25 Hatay 74
3.2.26 Ilgas 74
3.2.27 İnan 75
3.2.28 İnanç 76
3.2.29 Karacadağ 77
3.2.30 Karaelmas 78
3.2.31 Konya 79
3.2.32 Küçük Menderes 80
3.2.33 Mersin (İçel) 80
3.2.34 Muğla 81
3.2.35 19 Mayıs 82
3.2.36 Orta Yayla 83
3.2.37 Sakarya 84
3.2.38 Taşan 84
3.2.39 Taşpınar 85
3.2.40 Türk Akdeniz 86
3.2.41 Uludağ 87
3.2.42 Ülkü 88
3.2.43 Ün 91
3.2.44 Yayla 92
3.2.45 Yeni Milas 92
3.2.46 Yeşilırmak 93
4. HALKEVLERİNDE KÜTÜPHANECİLİK FAALİYETLERİ 94
4.1 Halkevi Kütüphaneleri 94
4.2 Bina (Kütüphane Okuma Salonları ve Eşyaları) 97
4.3 Derme (Koleksiyon) ve Teknik İşlemleri 101
4.3.1 Teknik Hizmetler 107
4.3.1.1 Giriş (Demirbaş) Defterine Kayıt 108
4.3.1.2.Damgalama (Mühürleme) 111
4.3.1.3 Fişlerin Yapılması 111
4.3.1.4 Kitapların Raflara Yerleştirilmesi 115
4.4 Bütçe 116
4.5 Personel 120
4.6 Kullanıcı Hizmetleri 121
5. HALKEVLERİNİN KAPATILMASI 127
6. SONUÇ 129
KAYNAKLAR 134
EKLER 145
EK A 146
EK B 147
EK C 148

EK D 149
EK E 150
EK F 151
EK G 152
EK H 153
EK I 154
EK İ 155
EK J 156
EK K 157
EK L 158
EK M 159
EK N 160
EK O 161

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1 Halkevleri ve Halkodalarının Sayıları. 16
Tablo 2 Halkevleri Kütüphaneleri Sağlama Yöntemlerine Göre Kitap Sayıları (1944 1945) 103
Tablo 3 Halkevleri Kütüphanelerine Ayrılan Bütçe (1944-1945) 118
Tablo 4 1935-1945 Yıllarına Ait Halkevi Kütüphaneleri Okuyucu Sayıları 125

KISALTMALAR DİZİNİ

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tez
BCA	: Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
C.	: Cilt
CHF	: Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SCF	: Serbest Cumhuriyet Fırkası

1. GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni kuran kahraman bir milletin gelişmiş devletlerarasında yerini alması en tabii hakkıdır. Çünkü yüzlerce yıl savaşıp yıpranan Türk halkı çağdaş medeniyetin nimetlerinden yararlanamaz olmuştur.[1] Mustafa Kemal Atatürk, tarihin önemli bir kesitinde dünyaya gelmiştir. Bu süreçte edindiği deneyim ve tecrübe birikimi onun dünyayı algılamasında ve mücadeleci ruhunda derin izler bırakmıştır. Bu evreninin iki önemli olgusu; Fransız İhtilali'nin temel prensiplerini belirleyen insan hakları, özgürlük, bağımsızlık, milliyetçilik gibi kavramların ilk Avrupa'ya ve daha sonra tüm dünyaya yayılarak, etkilerini geniş ölçüde hissettirmesi ile Osmanlı idaresinin hızla çözülmeye doğru gitmesidir. Çözülme evresindeki bir devletten, modern değerlere yeni bir milli devlet kurma sürecinde Mustafa Kemal Atatürk tarih sahnesine çıkmış ve halk desteğini de arkasına alarak köklü değişimler gerçekleştirmiştir. Mustafa Kemal Atatürk'ün inkılapçı karakterinin, Türk modernleşmesinde önemli katkısı vardır.[2] Bunun içindir ki Türk inkılabı, Türk milletinin modernleşme, milli egemenlik ve bağımsızlık mücadelesini kapsayan bir yenilenme ve aydınlanma hareketidir. Bağımsızlık ve egemenliğin kazanılması sonucunda modernleşme süreci başlamıştır. Türk modernleşmesi uygar ve refah içinde bir cemiyet olma, nitelikli bir insan toplumu hâline gelebilmek için bir ülkü olmuştur. Modernleşme ülküsünün hedefi klasik deyimle toplumu muasır medeniyetler seviyesine yükseltmek hatta onun üzerine çıkabilmektir.[3] Türkiye'deki çağdaşlaşma hareketi, yüzyıllarca geriye dayanmaktadır. Fakat tam anlamıyla uluslararası düzeyde çağdaşlaşma hareketi Türkiye Cumhuriyeti ile mesafe alabilmiştir. Mustafa Kemal Atatürk'ün radikal tutumu, modernleşmeye yalnız bir derece farkı değil, bir mahiyet farkı da oluşturmuştur.[4]

---

[1] A. Afetinan, **Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi**, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1998, s. 137.
[2] İsmet Türkmen, **Kastamonu Halkevi ve Türkiye'nin Modernleşme Sürecine Katkıları (1932-1951)**, Berikan Yayınevi, Ankara 2014, s. 38.
[3] Eminalp Malkoç, **Devrimin Kültür Fidanlığı Halkevleri ve Kadıköy Halkevi**, Derlem Yayınları, İstanbul, 2009, s. 13.
[4] Halil İnalcık, "*Atatürk ve Türkiye'nin Modernleşmesi",* **Atatürkçü Düşünce El Kitabı 1**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu, 2004, s. 138.

Halk kelimesi Arapça kökenli olup yaratılma ve yaratma anlamına gelmektedir.[5] Bir devletin veya ülkenin insani unsurunu meydana getiren insan zümresine genel manada halk denir. Halk ortak sınırlarla çevrelenmiş olan belirli bir kara parçasında ve belirli devirde toplu olarak yaşayan insan topluluklarının tümüdür.[6] Mustafa Kemal Atatürk programını ortaya koyarken halk ve halkçılık tabirlerini çokça kullanmış halkı tanımlarken de " Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni kuran Türk Halkına Türk milleti" denir diyerek halkı Türk milleti kavramı ile eş değer kullandığı ortaya koymuştur.[7] Mustafa Kemal Atatürk'ün yakın arkadaşlarının, siyasi rejim sorunundan çalışma hayatına, çok partili demokrasiden ekonomik kalkınmaya kadar pek çok probleme, bu halkçılık ilkesi kapsamında gördükleri günümüzde aleni şekilde bilinmektedir.[8]

Mustafa Kemal Atatürk halkçılığı, Türk halkı ya da Türk milleti olarak olarak ifade edilen bir halkçılık ilkesi olarak ortaya koymuştur. Bu ilkenin temeli ise fertler arasında hiçbir imtiyazı görmemek, cemiyet içinde üstünlük kabul etmemek, halk adı verilen tek ve eşit bir canlı olarak tanımaktır.[9] Halkçılık, Mustafa Kemal Atatürk'ün Milli Mücadele dönemlerinde yaptığı defalarca yaptığı konuşmalarında yeni düzenin ana yönlendirici ilkelerinden biri olarak yer almıştır. Yeni Türk devletinin bir halk devleti, halkın devleti olduğu kabul etmektedir.[10] Cumhuriyetin bir halk yönetimi olduğu düşünülürse Halkçılık ile Cumhuriyetçilik arasındaki devamlılık arz eden bağlantı da kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Cumhuriyetin Halkçılık ilkesi, asırlardır ihmal edilmiş Türk halkını geliştirmek, çağdaş dünyanın bir parçası hâline getirmek ve teknolojinin tüm imkânlarından faydalanmasını sağlamaktır. Halkçılık, sınıfsız, ayrıcalıksız ve kaynaşmış bir toplum yaratmanın temel anahtarıdır. Atatürk, ulusun genel hakları dışında herhangi bir gruba veya kişiye ayrıcalık tanınmayacağını savunurken, irade ve egemenliğin kaynağının halk olduğunu her vesile ile vurgulamıştır.[11]

---

[5] Ferit Develioğlu**, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat**, Aydın Kitabevi, Ankara 2003 s.318.
[6] Anıl Çeçen, **Halkevleri**. Ankara: Gündoğan Yayınları, 1990, s. 19.
[7] Selçuk Duman, **Bir Modernleşme Aracı Olarak Tokat Halkevi**, Berikan Yayınevi, Ankara 2011, s. 3-4.
[8] Türkmen, a.g.e, s. 23.
[9] Duman, **Bir Modernleşme Aracı…**, s. 5.
[10] Türkmen, a.g.e, s. 23.
[11] Temuçin Ertan*, "Atatürk İlkelerine Genel Bakış"*, **Başlangıcından Günümüze Türkiye Cumhuriyeti Tarihi,** Siyasal Kitabevi, Ankara 2019 s. 237.

Mustafa Kemal Atatürk, halk eğitimine büyük önem vermiştir. Halk eğitimi konusunda apayrı bir mücadele vermiştir. Aslında 1923 yılından itibaren yapılan faaliyetler yani harf inkılabı, dil inkılabı, Millet Mektepleri, Türk Ocakları, Okuma Odaları ve Halkevlerinin çatısı altında bu sorunun çözümüne yönelik olarak yapılmış olan çalışmalardır. Gerek Millet Mektepleri uygulaması gerekse önemli kuruluşlar olan Türk Ocakları ve Halkevleri Türkiye'de gerek eğitim gerekse siyasi açısından ayrı bir öneme sahip olmuştur.[12] 1933 yılında yürürlüğe giren 2287 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütü ve Görevleri ile ilgili kanun, ulus okulları ve halk eğitimiyle ilgili hizmetleri İlköğretim Genel Müdürlüğüne vermiştir. 1936 yılında açılan eğitim kursları ve 1940 tarih ve 3803 sayılı Köy Enstitüsü Kuruluş Kanunu ile köy öğretmen ve eğitmenlerine okuldaki vazifeleri yanında, halkı yetiştirmek ve eğitmek vazifesi de verilmiştir. 1939'da sanat okullarına bağlı olarak köylerde bayanlar için biçki dikiş kursları, köy erkekleri içinde demircilik, marangozluk kursları açılmış ve kurslar halk eğitimine büyük destek sağlamıştır.[13]

Türk Ocakları, Osmanlı Devleti devrinde olduğu gibi, amaçları ve mesai programı doğrultusunda Cumhuriyet Dönemi'nde de sosyal kültürel alanlarda etkinliklerini sürdürmüştür. Bu faaliyetler içerisinde konferanslar, kurslar, dersler, müzik, spor, kütüphane, gösteri ve köycülük gibi çalışmalar önemli yer tutar. Türk Ocakları yeni yönetim sisteminin amaçlarını ve ilkelerini yerleştirmek, milli bilinci kuvvetlendirmek, halkı aydınlatmak amacıyla sosyal ve kültürel faaliyetlere büyük önem vermiştir. Cumhuriyet Dönemi'nde de şube sayıları hızla artan oldukça hareketli eğitim ve kültür kurumu olmuştur.[14]

Türk Ocaklarının kapatılmasından sonra Cumhuriyet dönemi Türk modernleşme sürecine katkıda bulunan kurumların başında Halkevleri gelmektedir. Halkevleri, Atatürk inkılaplarının yaygın bir biçimde kavranmasını, benimsenmesini ve kültür

[12] Nida Bayındır*, "Atatürk ve Halk Eğitimi",* **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 23 2015 s. 284.
[13] *"Halk Eğitiminin Tarihî Gelişimi"* **Ülkemizde Halk Eğitiminin Amacı, Önemi ve Gerekliliği Sempozyumu 23-25 Mayıs 2001**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002 s.17.
[14] Yusuf Sarınay, *"Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931)"* **Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü**, Basılmamış Doktora Tezi, 1993 s. 304-312.

atılımını sağlamak için Millî Eğitim Bakanlığı ile eş güdüm hâlinde yürütmek amacıyla oluşturulan kültür ve eğitim kurumu niteliğindedir.[15]

Halkevleri, Türkiye'de hızlı bir şekilde yayılarak ülkenin her yerinde örgütlenmiştir. Halkevleri sadece bulundukları şehirlerde değil köylerde de faaliyet göstermişlerdir. Halkevlerinin ülke genelinde açılması ile Cumhuriyet Halk Partisinde canlılık meydana gelmiştir. Halkevlerinin genel merkez yönetimi, CHP Genel Merkezine bağlı bir büro ile Ankara Halkevi tarafından oluşturulmuştur. Halkevlerinin kurulmasında vilayet ve belediyelerin olanakları kullanılmakta ve yöneticileri de parti tarafından atanmaktaydı. Halkevlerinden partiye kayıtlı olan veya olmayan herkes ücretsiz olarak faydalanmaktaydı. Halkevlerinde kütüphane kurulmuş, tiyatro, konser, sinema gösterimi, konferanslar, dil ve terim derlemeleri, şiir dinletileri yapılmış, müzik koroları kurulmuştur. Ayrıca sosyal alanlarda, okuma yazma kursları düzenlenmiş, dil ve tarih alanında çalışmalar ve spor etkinlikleri yapılmıştır.[16]

Halkevleri, kuruluşundan bir sene sonra kendi amaç ve etkinliklerini anlatmak, tanıtmak ve yaymak için Anadolu'nun şehir ve kasabalarında çok sayıda yayınlar çıkarmıştır. Bu yayınlar içerisinde en ünlüsü, adını bizzat Mustafa Kemal Atatürk'ün koyduğu Ülkü dergisidir. 1933-1950 arasında Tek Parti Dönemi içinde kesintisiz on yedi yıl, 270 sayı yayınlanan ve üç seri oluşturan Ülkü'nün 1933-1941 yılları arasında 102 sayının ilk serisi fikir dergiciliği açısından önemlidir.[17]

Halkevi yayınları genel olarak köycülük, halkevi haberleri, halk sağlığı, halk eğitimi, ziraat, iktisat, bibliyografi, dil, edebiyat, müzik, resim, mimari, tarih ve güzel sanatlar gibi konularda yayınlanmaktaydı. Neşredildiği dönem içerisinde cumhuriyet rejimini halkın geneline yaymak, yeni yetişen edipleri özendirmek, bulundukları yörenin geçmişini, kültürünü tüm bir yurda duyurulmasında büyük rol oynamışlardır.[18]

---

[15] *Halkevleri,* **Ana Britanicca**, Ana Yayıncılık, İstanbul, 1988 Cilt: 10 s. 312.

[16] Levent Eraslan, "*Yaygın Eğitim ve Halkevleri Uygulaması"*, **Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü: Atatürk Dönemi 1920-1938**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, 2009, s. 734.

[17] Celal Metin, "*Fikir Dergiciliği",* **Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü: Atatürk Dönemi 1920-1938**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, 2009, s. 843.

[18] Hakan Yaşar, "*Halkevi Dergiciliğinde Bir Örnek: Sinop Halkevi Dergisi Dıranaz"*, **Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2016, s. 101-102.

Halkevlerinin kültürel-sanatsal etkinliklerinin kuşkusuz en önemli ögelerinden biri kütüphanelerdi. Ancak ilk dönemde kütüphanecilik konusunda yetersiz şartlar söz konusuydu. Savaş sonrası yaşanan yoksulluk zamanlarında Anadolu'nun farklı şehirlerinde yetenekli bireylerin kendini geliştirmesine, bilgiye erişmesine katkı sağlamıştır.[19]

Halkevleri okuma yazma kurslarına ilginin artmasına, yeni çıkan her kitabın kütüphanelerde yer almaya başlaması sebebiyle kütüphane dermesinin zenginleşmesine ve kütüphanelere olan ilginin artmasına sebep olmuştur. Halkevi kütüphaneleri hizmetlerini toplumun tüm kesimlerine aktarmak amacıyla bulundukları şehrin yakınındaki kırsal yerleşim yerlerine kütüphane hizmeti getirmiştir.[20]

Kapatılana kadar Halkevleri her alanda faydalı çalışmalarda bulunmuştur. Burada devlet desteğinin çok büyük payı olmuştur. Şöyle ki; yurdun her köşesinde kütüphaneler kurulmuş, Halkevleri şubelerinde düzenli olarak yayınlar çıkmıştır. Halkevlerinin kurduğu kütüphaneler zamanla birer eğitim ve kültür merkezi hâline dönüşmüştür.[21]

[19] M. Kemal Sevgisunar, **Türkiye'de Siyasetin Bilgi ve Belge Yönetimi Alanına Etkileri**, Türk Kütüphaneciler Derneği, Ankara, 2009, s. 60.
[20] Esin Sultan Oğuz, **Türkiye'de Kültür Politikaları ve Kütüphaneler 1923-1980**, Hiperyayın, 2017, s. 135.
[21] Anıl Çeçen, **Kültür ve Politika**, Gündoğan Yayınları, 1996, s. 232.

2. HALKEVLERİNİN KURULUŞU VE FAALİYETLERİ

2.1 Halkevlerinin Kuruluş Nedenleri ve Amaçları

Halkevlerinin kuruluş aşamasında dönemin sosyal-kültürel, iktisadi ve siyasi ilerlemesinin önemli katkıları olmuş, söz konusu etkiler aynı zamanda bu kuruluşların felsefesini ve hedeflerini büyük ölçüde şekillendirmiştir. Bu aşamada; saltanat ve hilafet kaldırılmış, Cumhuriyet ilan edilmiş, yeni bir anayasa hazırlanmış sosyal yaşamla alakalı birçok yenilikler ortaya konmuş ve böylece yeni devlet yönetiminin büyük oranda teşkilatlanmasını sağlanmıştır. Bu dönemde Terakkiperver Fırkası gibi ülkede karşıt unsurlar ortadan kaldırılmış, Şeyh Sait ayaklanması bastırılmıştır. Bir başka ifadeyle Mustafa Kemal Atatürk'ün inkılap hareketinin kurumsallaşma devri büyük oranda tamamlanmış ve artık cumhuriyet rejimi istikametinde yeni bir ulus oluşturma aşamasına geçmenin vakti gelmiştir.[22] Bu yeni atılım doğrultusunda işe ilk olarak karşıtları ortadan kaldırmakla başlanmıştır. Bu eylem kişilere uygulandığı gibi sosyal ve siyasal yaşama kişilerden daha etkili ve daha tehlikeli olan kurumlara da yapılmıştır. Bu eylemde yerine göre güzellikle yerine göre zorlayıcı yöntemler uygulanmıştır. Bazı kurumların yönetim kadrolarının değiştirildiği, Türk Masonlar Cemiyeti, İhtiyar Subaylar Cemiyeti, Muallimler Cemiyeti, Türk Kadınlar Birliği, Gazeteciler Cemiyeti, Talebe Birlikleri gibi kurumların kapatıldığı görülmektedir.[23]

Bu dönemin en önemli ve etkili olan kuruluşu hiç şüphesiz Türk Ocaklarıdır. Halkevleri açılmadan önce, Türk milli şuurunu ve Türk kültürünü yaşatan Türk Ocakları olmuştur. Osmanlı Devleti içindeki azınlıklar topraklarımız üzerinde kendi devletlerini kurmak amacıyla dernekler kurmuşlardı. Azınlıkların yapmış oldukları bu faaliyetlere karşı vatansever Türk gençleri, 1912 yılında millî şuur ile 'Türk Ocağı' adlı bir cemiyet kurdular. Genç beyinler Yusuf Akçura ve arkadaşları Türk Yurdu dergisini çıkardılar.[24] Türk Ocakları, önceleri İttihat ve Terakki Partisi önde gelenlerinden sonraları ise Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere ve yine birçok kişiden maddi ve manevi yardım alarak hızla gelişmiş, ülkenin pek çok yerinde şubeler açmıştır. Tüzüğündeki amacına ulaşmak için bu şubelerde faaliyetlerini sürdürmüştür.

---

[22] Türkmen, a.g.e, s. 61.
[23] Şerafettin Zeyrek, **Türkiye'de Halkevleri ve Halkodaları**, Anı Yayıncılık, Ankara 2006, s. 10-12.
[24] Adem Kara, **Türkiye'de Halkevleri**, Halkevleri Yayınları, Ankara 1999, s. 25.

Bu faaliyetler arasında; Türkçe ve yabancı dil kursları, müsamereler, temsiller, muhtelif konularda verilen konferanslar, imkânlar ölçüsünde bedava sağlık görevleri ve sosyal yardımlar bulunmaktadır. Yayın alanında ise yeterli olmamakla birlikte dergi ve kitaplar vardır.[25]

Türk Ocaklarının Cumhuriyet Dönemi'ndeki en dikkat çeken husus Mustafa Kemal Atatürk tarafından yapılan inkılapları sahiplenen ve hamiliğini yapan bir kurum olmasıdır. Türk Ocakları, bu düşünce çerçevesinde inkılaplar mevzusunda yeni yönetimin prensiplerini yurtta yerleştirmek, halkı aydınlatmak maksadıyla kültürel ve sosyal etkinliklere büyük önem vermiştir. Ülke genelinde inkılapların benimsenmesinin yanında millî birlik ve beraberliğin sağlanması için hassasiyet göstermiştir. Ayrıca Türk Ocakları, Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde şube yaygınlaştırarak zorlayıcı tedbirlere başvurmadan, ırkçı anlayıştan uzak ülkede Türkçenin yaygınlaştırılması için yerel yönetimlerle ve devlet ile eş güdüm hâlinde çalışmalar yapmıştır.[26]

Birinci Dünya Savaşı yıllarında İttihat ve Terakki Cemiyeti ile ahenk hâlinde çalışma gerçekleştiren Türk Ocakları, Millî Mücadele yıllarında Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşlarına destek verdi. Türk Ocakları Cumhuriyetin ilanından sonra yönetimin desteği ile çalışmalarını sürdürmüştür. CHF 1927 yılındaki büyük kongresinde alınan kararla yeni parti tüzüğü beraber Türk Ocakları da CHF bünyesinde birim sayılmıştır. SCF denemesinden sonra Türk Ocakları ile CHF arasındaki bağlantı bozulmuştur. Dönemin tek partisi Türk Ocaklarını kapatarak kendi şemsiyesi altında yeni bir örgüt kurmak istemiştir. Türk Ocakları Genel Başkanı Hamdullah Suphi (Tanrıöver) Ocak 1931 tarihinde Çankaya Köşkü'ne çağrılmıştır. İlk sözü Vasıf Çınar almıştır. Yapılan devrimlerden sonra Türk Ocaklarının görevlerini tamamladığını bildirmiştir. Görüşmeye katılan Celal Bayar'la birlikte orada bulunanlar tutanağı imzalamışlardır. Hamdullah Suphi (Tanrıöver), Türk Ocaklarının

[25] Zeyrek, a.g.e, s. 13.
[26] Sarınay, *a.g.t,* s. 331.

görevinin bitmediğini düşünüyor olsa da düşünülmeden ve acele ile verilmiş bir karar olduğu anlayışıyla tutanağı imzalamıştır.[27]

Türk Ocaklarının kapatılmasının zeminini hazırlayan pek çok sebep sayılmaktadır. Bu sebepler arasında Ocakların inkılaplara karşı duyarsız kaldığı üzerinde durulmaktadır. Örneğin harf inkılabının uygulanması aşamasında İzmir Türk Ocağının pek etkin olmamış, bu davranışı da o dönemde İzmir'de yayınlanan gazetelerin tepkisine yol açmıştır. Diğer taraftan bazı Türk ocaklarının Türk inkılabına zıt bir davranışın odak noktasına dönüşmesi tehlikesi üzerinde durulmaktadır. CHP'nin kurulması birlikte yurdun her tarafında Atatürk inkılaplarına karşı tavrın Hamdullah Suphi'nin liderliğinde Türk Ocakları tarafından yürüttüğüne de yer verilmektedir.[28]

Türk Ocaklarının halkın eğitimi ve Atatürk inkılaplarının halka indirilmesi konusunda beklenen çabayı gösteremediği şeklinde eleştiriler olmuştur. Ayrıca Ocaklıların Sovyet Rusya'sındaki Türklerle ilgisinden dolayı[29] bu durum Sovyet Rusya'sını huzursuz etmiştir. 16 Mart 1921 tarihinde imzalanan "Dostluk ve Kardeşlik" ahiti olarak da bilinen ve Moskova Antlaşması'nın 8. maddesine göre "Bağlı taraflar, toprakları üzerinde karşı taraf ülkesinin ya da ona bağlı topraklardan birinin hükümeti rolünü üstlenmek savında bulunan örgüt ve grupların kurulmasını ya da yerleşmesini ve öteki ülkeye karşı savaşım amacında olan grupların yerleşmesini hiçbir zaman kabul etmemeyi yükümlenir. Türkiye ve Rusya, Kafkasya, Sovyet Cumhuriyetleri için de karşılıklı olmak koşulu ile özdeş yükümlülük üstlenirler…" denilmiştir. Bu madde yoruma açık ifadeleri kapsadığından Türk Ocaklarından duyulan rahatsızlık için kullanılmıştır.[30] Ayrıca Mustafa Kemal Atatürk'ün bu kuruluşun sonraki dönemlerde kendisine karşı bir rakip olarak çıkabileceği; diğer bir fikre göre de bazı Ocaklıların 1930 yerel seçimlerinde SCF'nin desteklemeleri gibi hususlar örnek olarak verilmiştir.[31]

---

[27] Nurettin Güz, **Tek Parti İdeolojisinin Yayın Organları Halkevleri Dergileri (1932-1950)**, Bilge Yapım, Ankara 1995, s. 12-13.

[28] Zeki Arıkan, "*Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi*", **Atatürk Yolu Dergisi**, Cilt: 6 Sayı: 23. 1999, s. 264-265.

[29] Zeyrek, a.g.e, s. 13.

[30] Yavuz Özdemir- Elif Aktaş, *"Halkevleri (1932'den 1951'e)*", **A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED**] 45, 2011, s. 240-241.

[31] Güz, a.g.e, s. 13-14.

Demokrasinin ve liberalizmin gözden düştüğü, tek partili düzenlerin alternatif olarak görüldüğü Türkiye'de cemiyetin, devletin teşkilatlanmasında oynayacağı rol önemsenmiş, devlet ile partinin kaynaştığı bir düzen düşünülmüş, ideolojinin tek bir kökten yayılması hedeflenmiş ve Türk Ocaklarının kapatılması ile bu siyasete başlanmıştır.[32]

Mustafa Kemal Atatürk devrimleri sonucunda halkın eğitimi konusunda yurtta büyük bir boşluk ortaya çıkmıştır. İşte bu boşluğu doldurmak için Halkevleri kurulmuştur. Ancak kamuoyunun sandığı gibi Halkevleri Türk Ocaklarının bir devamı değildir. Halk arasında Halkevlerinin, Ocakların kapatılmasıyla ortaya çıkan boşluğu doldurmak amacıyla kurulduğu düşüncesi vardır. Gerçekte Halkevleri Türk Ocaklarından doğan boşluktan değil ama doğabilecek boşluğun belli alanlarını CHF denetiminde doldurmak için kurulmuştur.[33]

Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasının hemen ardından çok radikal siyasal reformlar yapılmıştır. Sıra kültürel ve sosyal sahada yenilikler yapmaya gelmiştir. Bu dönemde eğitim sahasındaki yeniliklerden birisi Tevhid-i Tedrisat Kanunu (3Mart 1924)olduğu kabul edilir. Bu kanunla bütün eğitim kurumları birleştirilmiş ve hemen ardından da eğitim seferliğine başlanmıştır. Bu süreçte dikkati çeken en önemli mesele okuma yazma problemi teşkil etmiştir.[34] Halkın 2/3'si kırsalda yaşamakta ve % 90'ı okuma yazma bilmemekteydi. Bu ortamda yapılan devrimlerin halk tarafından doğru bir şekilde algılanması oldukça zordu. Bu zor durumda Mustafa Kemal Atatürk ile arkadaşlarının yeni reformlar yapma gibi bir amacı yoktu. Nitekim yapılan devrimlerin başarıya ulaşmasına, kalıcı olmasına ve kısa sürede geniş halk desteğine ihtiyacı vardı.[35]

Mustafa Kemal Atatürk inkılaplarının önemli gayelerinden biri Osmanlı Devleti'nden devam eden kültürel ikilik problemini çözüme kavuşturmaktı. Toplumda yurttaşlar ile aydınlar arasında ortak bir iletişim aracının olmaması, bu iki grup arasında çok büyük kültür farkının doğmasına sebep olmuştur. Mustafa Kemal Atatürk bu problemi

[32] Türkmen, a.g.e, s. 58.
[33] Zeyrek, a.g.e, s. 15.
[34] Türkmen, a.g.e., s. 44.
[35] Selçuk Duman, **Türk Modernleşme Sürecinde Sivas Halkevi (1933-1951)**, Berikan Yayınevi, Ankara 2008, s. 53.

kendisinin de hoş görmediği Batı medeniyetini Türkiye'ye aktarmak yerine Batı medeniyetinin kalkınmasında temel prensipleri tatbik etmek istiyordu. Atatürk inkılapları toplumdaki kültürel ikilemi Batı normları çerçevesinde çözmek istiyordu. Bu çözüm ikilemin öbür tarafını oluşturan teolojik, ananevi bakış açısına karşıydı. Kültürün şekillenmesinde ulusçuluğun yerinin aşama aşama Halkçılık ilkesinin alacağı bakış açısı Halkevlerini ortaya çıkarmıştır.[36]

Halkevlerinin açılmasıyla, kültürel ve sosyal sahada yeni bir devir açılmış olacaktır. Halkçılık ilkesinin tatbik edildiği bu kuruluşlarda başta kültür ve eğitim eğitim çalışmaları başta olmak üzere pek çok sahada öğrenim ve değerlerin verildiği mekânlar olmuştur. Cumhuriyetin ilk dönemlerinde kültür ve eğitim politikalarının yayılması maksadıyla, farklı ülkelere birçok öğrenci gönderilmiştir. Türk Ocakları kapatıldıktan sonra modern eğitim verilebilmesi için dünya üzerindeki eğitim kurumları araştırılmıştır. Halkın eğitilmesi, sosyal ve kültürel sahalar başta olmak üzere modernleştirilmesi amaçlanmıştır. Modern eğitimin tatbik edileceği, kültürel etkinliklerin halka kolay bir şekilde aktarılabilmesi için kurum arayışları yönünde Türk gençleri Avrupa'daki kültür kurumlarını araştırmak üzere Avrupa'ya gönderilmiştir. Bu durumda yapılan incelmelerde dünyanın çeşitli ülkelerinde bu kapsamda 1586 kültür derneği tespit edilmiştir. Dünyada halk eğitimine verilen önem ve çalışmaların bu denli çeşitlilik gösterdiği görülmüştür.[37]

Cumhuriyet ideolojisinin benimsenmesi için yapılan çalışmaların neticelerinden biri olan Halkevleri, halkı olgucu hayat felsefesi çerçevesinde yetiştirmek, yeni ideolojiye katkıda bulunacak politik kültür oluşturmak, halkın fikir alışverişinde bulunan ve birbirleriyle duygudaşlık kurabilen bireyler hâline gelmesini sağlamak, gençleri kötü alışkanlıklardan korumak, sağlıklı kuşaklar yetiştirmek, halkı çağdaş düşünceye kavuşturmak, şehir ile köy arasındaki ayırımı bertaraf etmek ve gerek şehir de gerekse kırsalda halk eğitimini gerçekleştirmek, cahilliği ortadan kaldırmak, halkçı, milliyetçi ve laik düşünceyi benimsetmek gibi nedenlerden açılmıştır. Bunlar Halkevlerinin açılma nedenlerinden birkaçını oluşturmakta olup açılma nedenleri bu sayılardan

[36] Miraçhan Yılmaz, *"Bir Modernleşme Projesi Olarak Halkevleri: Ünye Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1950)"*, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Sayı: 62, 2018, s. 401.

[37] Özgür Gürses, "*Atatürk'ün halkçılık politikasında Halkevlerinin yeri ve önemi (1932-1938)",* **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018, s. 42.

fazladır. Halkevlerinden beklenenler demokrasi, Cumhuriyetçilik, Halkçılık, Laiklik vb. değerlerin vatandaşa kazandırılması ve vatandaşlar arasındaki ayrıcalığı ortadan kaldırılmasıydı. Halkevlerinde her birey farklı bilgiler öğrenecek, karşısındakine bir şeyler katacak ve karşılıklı etkileşimde bulunacaktır. Bu kurumlar kültür devriminin temelinin oluşmasında önemli role sahiptir.[38]

Yeni kurulan devletin Batı'ya öğrenim görmek için gönderdiklerinden Vildan Aşir Savaşır, tüm Batı devletlerini görüp, halk eğitimi üstüne çalışmalarda bulunmuştur. Bu araştırmalar arasında Çekoslovakya'daki Skollar dikkatini çekmişti. Ülke genelinde yapılanmış olan Skollar, her şehir ve kasabada şubeleri ve lokalleri bulunan kuruluşlardı. Vildan Aşir Savaşır, 1931 senesinde Türk Ocağında Skollar hakkında konuşma yapmış ve sonrasında bu konuşması Ankara Radyosunda da yayınlanmıştır. Bu konuşmanın neticesinde bu gibi kuruluşların ülkemizde de olup olmayacağı üzerine tartışmalar olmuştur. Mustafa Kemal Atatürk, Vildan Aşir Savaşır'ı radyo konuşmasından sonra arayıp tebrik etmiş, konu ile alakalı bazı çalışmalar yapmasını istemiştir. Yapılan çeşitli çalışmalar sonucunda Millî Eğitim Bakanı Reşit Galip, bir toplantıda Atatürk'ün Halkevlerine yönelik taleplerini katılımcılara anlatmıştır.[39]

Halkevleri vatandaşı bilinçli, karşılıklı duygudaşlık kuran, birbirlerini seven ortak bir ülküye sadık yurttaş kitlesi seviyesinde yapılandırmayı, ideal, kültür, hedef ve fikir beraberliği oluşturacak bir cemiyet olmayı sağlamayı, millî beraberliği meydana getiren, millî ruhu şekillendiren ve sağlamlaştıran kültür filizlerini meydana çıkarmayı ana vazifesi olarak görmektedir. Halkevleri köylü ile kentli, köylü ile okumuş kesimler arasındaki diyaloğu ilerletecek, köylüye yönelik çalışmaların yürütülmesine yardımcı olacaktır. Halkevleri CHP'nin temel prensiplerini yurt çapında anlatmak, kısa sürede kültürel ve toplumsal kalkınmayı sağlayarak Türk Devleti ve milletini muasırlaşma çabalarına katkılarının artırılmasını hedeflemektedir. Bu hâliyle Halkevleri, Türk milleti ve devletinin yüzyıllardır sürdürdüğü muasırlaşma gayretlerinin önemli bir aracı olarak ortaya çıkmıştır. Bu kültür kurumları yüzyıllardır modernleşme çabalarını tavandan tabana tatbik edilen yenileşme gayretleri değişime uğratılarak aşağıdan yukarıya doğru olması en kısa yol olarak belirlenmiştir. Türkiye'nin bu döneminde

[38] Özdemir - Aktaş, *a.g.m*, s. 243.
[39] Yılmaz, *a.g.m*, s. 402.

ekonomik, siyasi ve kültürel yapısının yeterli donanıma sahip olmaması ayrıca halkın ilerleme ve gelişmeyi içselleştirecek seviyede olmaması Halkevleri düşüncesinin halkın geneline tatbik edilen faaliyeti olarak meydana çıkmasını sağlamıştır. Fakat düşünce olarak Halkevi şemsiyesinde ülke, halkın kaynaşmasını amaçlandığından vakit ilerledikçe ekonomik, siyasi, kültürel ve sosyal isteklerin halktan gelmesinin yolunu açmıştır.[40]

O dönem devletin lider kadrosu, halk arasında yer almaz ve halk da yeterince bilgili değildi. İletişim araçları çok yetersiz, okuma yazma seviyesi çok düşüktü. Bu sebeple yapılan inkılaplar vatandaşa vaktinde erişmediği gibi vatandaş nazarında bu bilince varılamıyordu. Üstelik yurdun en tenha bölgelerinde padişahlığın sürdüğünü sanarak Atatürk'ün yaptığı bazı yurt gezilerinde 'padişahım' diye hitap eden vatandaşlar vardı. Bu vaziyet yurttaş ile yönetim arasındaki iletişim bozukluğunun olduğunu ortaya koymaktadır. Atatürk 1930 senesinde çıkmış olduğu yurt gezisinde bu iletişimsizliğin farkına varmış ve birtakım önlemler alma yoluna gitmiştir. SCF'nin tecrübesi de vatandaş arasındaki memnuniyetsizliğin bir belirtisi olmuştur. SCF'nin kısa bir zamanda yurttaş desteğini kazanması ve yerel seçimlerde iyi bir oy almasını sağlamıştı. Bu CHP yöneticileri arasındaki iletişimsizliğin bir göstergesi olmuştu. İletişim ağlarını örecek bir yapıya ihtiyaç vardı. Bu nedenle halk ile devlet ve aydınlarla halkı kaynaştırmak, inkılapları ve fikriyatını halka götürmek, cumhuriyete olan halk desteğini sağlamak amacıyla birtakım etkinliklerde bulunuldu. Çünkü halk desteği olmaması demek gerçek bir sorunun varlığı manasına gelmektedir.

Türk Ocakları olarak kurulmuşken bizzat genel başkanı tarafından siyasal bir taraf haline dönüştürülmesi kapatılmasında önemli bir etken olarak değerlendirilmektedir. Diğer yandan; sosyal kurumların hayatı ve devamlılıklarını tayin eden, onların alın yazılarını çizen ancak sosyal ihtiyaçlardır. Sosyal kurumların bu ihtiyacı karşıladıkları nispette yaşarlar. Hizmetleri tamamlanınca hayat ışığı sönen tabii varlıklar gibi kapanırlar ve tarihe mal olurlar[41] Serbest Fırka denemesi ve Kubilay'ın Menemen'de inkılap karşıtları tarafından şehit edilmesi olaylarından sonra, Mustafa Kemal Atatürk'ün yurt gezilerinin ardından Türk Ocaklarının kapatılacağı, Halkevlerinin

[40] Gökhan Durak, *"Atatürk'ün Halkçılık Anlayışı ve Halkevleri",* **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Yıl: 2, Sayı: 8, Aralık 2014, s. 425-426.
[41] Duman, **Türk Modernleşme Sürecinde Sivas… s. 13.**

kurulacağı rivayetleri dolaştığı vakitte, CHP ile aynı gayeyi hisseden Türk Ocaklarına artık ihtiyaç duyulmadığı, Ocakların kuruluş gayelerinin artık parti ilkelerinde bulunduğu belirtilerek CHP ile bütünleştiğini ortaya koyan yazılar yayınlanır. Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde yürütülen çalışmalarda Ocakların kapatılmasına karar verilmiştir. Mustafa Kemal Atatürk tüm cumhuriyetçi ve milliyetçi güçlerin ortak gaye çevresinde bütünleşmesini sebep göstererek Ocakların kapatılmasını istemiştir.[42]

Türk Ocaklarının 1931 senesinde kendini feshederek kapatmasının ardından Cumhuriyet Halk Fırkası, 10-18 Mayıs 1931 tarihleri arasında III. Olağan Kurultayında toplamıştır. Kurultay alınan kararlar açısından öneme sahiptir. Bu kurultayda altı prensibe dayanak olacak bir program belirlenmiştir. İkinci olarak alınan karar gereği kapatılan Türk Ocaklarının malları CHP'ye bırakılmıştır. Ayrıca kongrede kapatılan Türk Ocaklarından doğan boşluğun nasıl ve ne şekilde doldurulacağı görüşüldü. Halkevleri ile alakalı ocak ayından itibaren basında haberler yer almaya başladı. Bu haberleri resmî hale getirmek gerekliydi. Çünkü yeni neslin ve yurttaşların yetiştirilmesi şarttı. Bu amaca kentler değil köyler de dâhil edilmiştir. Halkevleri Köycülük Cemiyetinin vazifelerini üstlenmişti. Bu sebeple Halkevlerinde halk eğitimi fikri ortaya çıkmıştır. Dünya genelinde yetişkin eğitimi büyük bir ehemmiyete sahipti. Her ulus yurttaşını yetiştirmeye ve eğitim sayesinde toplumu bir arada tutmayı amaçlamıştı. Yapılan faaliyetler Halkevlerinin önemli araştırmaların neticesinde ortaya çıktığını göstermektedir. Halkevlerinin açılması önerisi CHP'nin III. Olağan Kurultayı'nda gündeme alınmış ve öneri kurultayın 17.05.1931 tarihli birleşiminde oy birliği ile kabul edilmişti. Kurultayın kararı ile inkılapları, fikri sistemi kabullendirmeyi ve halkı eğitmeyi hedefleyen ve kısa zamanda yurdun ulaşılamayan yerlerine kadar erişecek olan Halkevlerinin kurulması resmîlik kazanmıştır.[43]

CHP'nin Umumi Kâtipliğince Halkevlerinin açılmasında dikkat edilmesi konusunda Cumhuriyet Halk Fırkası İdare Heyeti Reisliğine bir tamim göndermiştir. Tamimde şu ifadeler yer almaktadır:

[42] Türkmen, a.g.e, s. 55.
[43] Özdemir – Aktaş, *a.g.m*, s. 244-245.

‘*Şimdilik Ankara ile 14 ilde 932 Şubatının on dokuzuncu Cuma günü Halkevlerinin açılması karar verilmiştir. İliniz bu on dört ilden biridir. Diğer illerimizde de peyderpey teşkilata geçilecektir.*

Halkevlerinin kuruluş mesaisinde gözde tutulacak hususlar

1-Halkevlerinin şubeler paylaşımı ve komitalar seçimini yapmadan önce açılış töreni yapmak müreccah görünür. Takip eden haftada şubeler teşkilatı ile komitaların seçimi ve nihayet Halkevi idare heyeti seçimi yapılır. Bu sebeple açılma töreninden bir iki hafta sonra Halkevi faaliyette bulunmaya başlamıştır. Bununla beraber açılış töreninden misal bir hafta önünden ülkenin yetişkin unsurları Halkevi salonuna çağrılarak bunlara genel gayenin ve yönerge özeti daha önceden açıklanmış olması çok yararlı olur. Bununla birlikte hazırlanma, açma ve şubelerle komita ve idare heyetlerine bırakmasını uygun buluruz. Ancak açılış töreni ile şubeler ve heyetler teşkilat ve seçimini aynı güne karıştırılmaması ve açılma ve törenini gününüz güzelliğinin seçimi ve kayıt gibi sıkıntılı işlerle aynı zamanda yapılmaması lazımdır. Açılış teşkilatı için yapılacak birinci içtimaa memur olsun olmasın her meslekten bütün aydın kişilerin özellikle muallimlerin katılmasını sağlamaya çalışacaktır.

Gazete bulunmayan yerlerde duvar ilanları ile ve muhtemel olan diğer her araçlar ile ilk toplantıdan herkesin haber alması temin edilecektir.

2-Açılış töreninde önceki hazırlık toplantısından önce talimatname baştan sona kadar okunacaktır. Açılıştan sonraki toplantıda da talimatnamenin ilgili bölüm ve maddeleri okunarak yöresine göre kurulacak şubeler için şube sayısı kadar defter açılarak çeşitli yetenek, duygu ve arzulara herkesin tercih edeceği çalışma alanına göre bunlardan birine yazılması teklif olunacaktır.

3-Şube idare komiteleri yalnız o şube defterine yazılmış olanlar tarafından talimatname hükümlerine göre seçimi olunacaktır. Komitelere talimatname gereğince eğer devlet memuru değilseler Fırkamıza mensup olanlar ve eğer memur iseler fırkaya kayıtlı olmamakla beraber bizim prensiplerimize inanmış bulunan kişilerin seçimi olunur. Fakat şubelere kayıt olunmak için fırkaya üye olmak koşulu yoktur.

4-Komitelerin ve komitelerce Halkevi idare heyetinin serbest olacak, hiçbir nedenle müdahalede bulunulmayacak ve aday gösterilmeyecektir.

5-Talimatname gereğince Fırka idare heyetinden Halkevine başkan yapılacak kişinin isminin bildirilmesini rica ederim.

6- Ankara Halkevinin açılmasında takip edilecek programa göre iller Halkevlerinin çalışmasında uygulanabilecek bir şekilde yalnızca bir düşünce belirtmek amacıyla bağlı olarak gönderilmiştir. Bunun yerel durumda daha uygun şekilde değiştirilmesi ve uygulanması caizdir.

7-Memleketimizde genel kültür yaşamını gelişebilmesi için yararlı hizmetler umduğumuz Halkevlerinin faaliyetlerini fırkamız büyük önemle takip edecektir'.[44]

Halkevlerinin açılışı başta Ankara olmak üzere 14 il merkezinde 19 Şubat 1932 tarihinde yapıldı. O tarihte Ankara Halkevinin salonları sabahtan itibaren tıka basa dolmuştu. 14 Halkevi, CHP Genel Sekreterliği'ne açılış törenini dinleyebilmek için radyo ile Ankara ile iletişim kurmuş ve açılışı kutlamak için yoğun bir program hazırladıklarını bildirmişlerdi.[45] Ayrıca törene, o yıllarda Başkent'te yaşayan siyasiler, aydınlar ve tüm halk davetliydi. Tören için kimseye davetiye gönderilmemiş, kimse için yer ayrılmamıştı. Dönemin büyük gazetesi Hâkimiyeti Milliye açılış programını yayımlamıştı. Program şöyleydi:

1- İstiklal Marşı

2-Cumhuriyet yemini

3-Canlı levha

4-Cumhuriyet Halk Fırkası Kâtibi Kütahya Milletvekili Recep Bey'in nutku

5-Behçet Kemal Çağlar'ın açılış şiiri

6- Aydın Milletvekili Reşit Galip Bey'in Halkevlerinin faaliyetlerine ait konuşması

[44] Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.1.3.12.3.1-2-3.
[45] Arıkan, a.g.e, s. 268.

7- Çoban piyesinin gösterimi[46]

Ankara, Samsun, Bursa, Malatya, Aydın, Konya, Eminönü, Afyon, Eskişehir, Bolu, İzmir, Çanakkale, Denizli ve Diyarbakır açılışa kadar hazırlıklarını yapabilen Halkevleridir. Şebinkarahisar, Antalya, Silifke, Bilecik, Yozgat, Edirne, Van, Giresun, Trabzon, Kastamonu, Tekirdağ, Kayseri, Rize, Kırklareli, Ordu ve Kütahya'daki Halkevleri 19 Şubat'a kadar hazırlanamayıp 24 Haziran 1932'de açılan Halkevleridir. Açılan Halkevleri ile Haziran 1932 tarihi itibariyle Halkevlerinin sayısı 34'e çıkmıştır. Halkevlerindeki bu artış, kısa bir zamanda tüm yurda yayılacağının bir göstergesidir.[47] 1932-1951 seneleri arasında Halkevleri ve Halkodaları sayıları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1 Halkevleri ve halkodalarının sayıları[48]

İli	Halkevi	Halkodası
Afyon	11	76
Ağrı	4	18
Amasya	3	43
Ankara	10	98
Antalya	10	47
Aydın	14	20
Balıkesir	10	140
Bilecik	7	91
Bingöl	2	26
Bitlis	3	8
Bolu	3	8
Burdur	6	34
Bursa	8	80
Çanakkale	6	91
Çankırı	4	43
Çoruh	2	67

[46] Hasan Tahsin Benli, *"Ankara Halkevi Açılışı ve İlk Yılı"*, **Mülkiye**, Cilt: XXV, Sayı: 227, s. 223.
[47] Özdemir - Aktaş, *a.g.m,* s. 247.
[48] Gürses, a.g.t, s. 111.

Tablo 1'in devamı

Çorum	6	22
Denizli	10	144
Diyarbakır	6	12
Edirne	7	35
Elazığ	4	56
Erzincan	4	53
Erzurum	5	112
Eskişehir	4	62
Gaziantep	5	48
Giresun	7	105
Gümüşhane	5	69
Hakkâri	1	7
Hatay	6	26
İçel	7	75
Isparta	11	58
İzmir	22	171
Kahramanmaraş	6	61
Kars	6	103
Kastamonu	8	54
Kayseri	6	129
Kırklareli	11	92
Kırşehir	5	39
Kocaeli	11	38
Konya	29	167
Kütahya	10	136
Malatya	5	54
Manisa	15	86
Mardin	7	22
Muğla	7	7
Muş	3	6
Niğde	5	123
Ordu	6	41
Rize	3	90
Samsun	8	89

Tablo 1'in devamı

Seyhan	4	65
Siirt	2	12
Sinop	4	9
Sivas	7	79
Tekirdağ	3	77
Tokat	6	62
Trabzon	10	149
Tunceli	3	55
Şanlı Urfa	5	17
Van	2	10
Yozgat	6	43
Zonguldak	9	79
Londra	1	79
Toplam	544	4066

Türkiye dışında faaliyet gösteren ilk ve tek Halkevi olan Londra Halkevi, 19 Şubat 1942 tarihinde açılmıştır. Başkanlığını Türkiye'nin İngiltere büyükelçileri yapmıştır. 1942-1945 yılları arasında Türkiye'yi ve Türk kültürünü İngilizlere tanıtmak, iki ülke arasında ki kültürel ilişkileri geliştirmek, İngiltere'de bulunan Türk yurttaşları için kültürel ve sosyal bir merkez olmak amacıyla çeşitli faaliyetlerde bulunmuştur.[49]

Halkevlerinin açılışı sebebiyle Başbakan İsmet İnönü'nü verdiği beyanatta, "silah kuvvetinden, her nevi baskı gücünden daha etkili olan kısım, düşüncesine göre Halkevi gibi kurumlardır. Düşüncelerle birleşen halk içinde milli hayatın kazanacağı birliktelik artacaktır. "Her silahtan üstün olan budur" diyerek Halkevlerinin kurulmasına katkı verdiğini ve hükûmetin bu çalışmanın arkasında durduğunu belirtiyordu. Mustafa Kemal Atatürk bütün çaba ve hareketleri ile Halkevlerinin kurulmasında önemli bir yere sahipti. Memlekette çabaları yerinde görmek için yöneticileri uyarılmış ve onların Halkevleri gibi bir teşkilatlanmaya meyletmesi mevzusunda esas kararı kendisi almıştı. Mustafa Kemal'in "Halkevleri ile vatandaşa kucak açılması ile ülkemizde

[49] Hakan Yaşar, *"Yurtdışında Bir Kültür Kurumu: Londra Halkevi*". **Atatürk Yolu Dergisi** 12 2010 s. 177.

sosyal ve kültürel devrim yapıldı" ifadesi tamimiyle Cumhurbaşkanın bu kültür kurumları girişimine sahiplendiğini, katkı sağladığını göstermektedir.[50]

Halkevlerinin faaliyet göstermesi ülkede yeni bir kültür ve gelişme rüzgârlarının esmesini sağlamış; sanatçılar, politikacılar ülkenin kalkınma hamlesine Halkevlerinin vereceği katkıyı ümitle beklemeye başlamışlardır. CHP'nin vilayetlerdeki belediye başkanları, idarecileri ve valiler bu kurumların en iyi şekilde faaliyetlerini sürdürebilmeleri için devletin ve bulundukları mahallin tüm olanaklardan yararlanmışlardır. Devletin sahip olduğu arsalar ve binalar Halkevlerinin kullanımına sunulmuş, hemen her yerde Halkevleri için bağış kampanyaları tertiplenmiş her il ve ilçede Halkevi açılmak istenmiştir. Halkevleri, CHP'nin birer kültür kolu

Resim 1 Halkevleri ilk açılış töreni [51]

olarak kurulmuştu. CHF'nin Halkevlerine, kendi parti prensipleri de olan ve yeni rejimi temsil eden ilkeleri halka anlatma ve benimsetme vazifesi biçmişti. Bu sebeple CHF açısından Halkevlerinin başarılı olması çok önemlidir. Ayrıca Halkevleri açılmadan önce bu kuruluşlara rakip olabilecek bütün derneklerinin kapatılması Halkevleri açısından rahat bir çalışma ortamı sağlamıştı.[52]

[50] Çeçen, a.g.e, s. 5.
[51] Cumhuriyet Halk Partisi, **Halkevleri 1932-1935: 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı**, s. 5.
[52] Duman, Türk Modernleşme Sürecinde…, s. 66.

Mustafa Kemal Atatürk'ün aklında gerçek manada çağdaşlaştıracak ilkeler hazır olmakla birlikte, bu ilkeleri olgunlaştırıp topluma aktarmak için üç aşamalı bir süreç takip edilecektir. Birinci aşamada, ilkeler tartışılıp biçimlendirilirken ikinci aşamada bu ilkeler parti grubu yoluyla meclise aktarılmış ve nihayet üçüncü aşamada cumhuriyetin temel ilkeleri halka yayılması ve benimsetilmesi konusunda Halkevlerine büyük görevler vermiştir.[53]

CHF ile Halkevleri arasında ilişki çok genişti. Kültürel bir kurum olmasına rağmen fikri altyapı olarak CHF temel altı prensibi, partinin kalkınma ve programlarını kapsamaktadır. Gerçekte Halkevleri birer siyasi eğitim yeri olarak kurulmuş, Türk ulusunu Mustafa Kemal'in inkılaplarına bağlı kalmaya hem de demokratik bir düzen hazırlamaya çalışmıştır. Kültürel sahada başarı sağlanmış fakat siyasi sahada başarısız olunmuştur. Halkevleri, çağdaş Türkiye'de yurttaşın Türk kültürünün ve Mustafa Kemal'in inkılaplarının benimsenmesinde en önemli görevleri sırtlanmıştır. [54] Halkevleri her şeyden evvel bir kültür meclisi olmuş, amacı öğrenmekten önce yaşatma gayesi taşımış burada kültürün bütün çeşidi yaşatılmaya çalışılmış ve yeni Türk kültür aşısının yapıldığı yer olmuştur. Türk kültür şuurunun oluşması ve yayılması için çaba harcanmış millî musiki, millî tiyatro, millî edebiyat, millî resmin tezyini sanat evi aynı zamanda en millî ve en ideal yaşayış yeri, millî kültür vicdanının yuvası olmuştur. Modern dünyanın bilgi birikimini Türk halkına aktarmaya çaba sarf ederken ananevi kültür korunarak yeni değerlerle bir birleşime ulaşamaya dikkat edilmiştir.[55]

Halkevlerinin en önemli amacı, Türk milletini ortak düşünce, duygu ve amaçlar çerçevesinde birleştirmekti. Düşünceden kasıt cumhuriyet yönetiminin ve CHP'nin ana ilkeleri, duygular ise fertlerin birbirlerine ve ideallerine duyacağı sadakat ve sevgiydi. Amaç ise muasır medeniyet gayesinde, milli kazanımları esas alarak ilerlemekti. Partinin Halkçılık ilkesi Halkevlerinde tatbik imkânı bulacak, cemiyetteki tüm iş kolundan, her zümreden ferdin Halkevlerinde müşterek bir ideal çevresinde

---

[53] Gönül Türkan Demir, **Halkevlerinin Eğitim Tarihimizdeki Yeri ve Çankırı Halkevi**, Berikan Yayınevi, Ankara 2018, s. 47-48.

[54] Mustafa Ergün, **Atatürk Devri Eğitim Sistemi**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara 1982, s. 157.

[55] Nurcan Toksoy, *"Türk İnkılabında Milli Kültürün Yeri ve Halkevleri Çalışmaları",* **Turkish Studies**, 2/1 2007 s. 152.

toplanıp ayrılmaz bir bütün hâlinde teşkilatlanmasına sebep olacaktı. Bu mevzuda en gerekli çaba aydın kişilere düşüyordu. Cumhuriyetin ana değerleri ve temel aldığı fikirleri, münevverler ve toplumun önde gelenleri vasıtasıyla yurttaşa aktarılacak ve aşılanacaktı. Halkevleri ülke genelinde teşkilatlı bütün halinde çalışan sosyal ve kültür el merkezler olacak; vatandaşı ve münevverleri kendi çatısında toplayacaklardı. Bir açıdan milli kültüre ait her birikimi inceleyip ortaya koyacaklar, modern bir şekilde uygulayarak topluluklara benimseteceklerdi. Başka bir bakış açısıyla devlet ile yurttaş arasında var olan iletişimsizliği de yurttaşa ulaşarak gidermeye çalışacaklardır.[56]

Hiçbir karşılık beklemeden hizmetlerini sürdüren Halkevinin temel gayesi Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğinde inkılapları yaymak, Türk sanatı ve kültürüne hizmet etmek, yurttaşları kültürel ve sosyal anlamda geliştirmek olarak belirlenmiştir. Edebiyat ve dil, tiyatro, güzel sanatlar, yayın ve kütüphane, folklor, spor, köylerin kalkınması, gezi ve turizm konularında

Resim 2 Samsun halkevi[57]

yurttaşları eğitmek, bu konularda fikir sahibi yapmak ve nitelikli bir şekilde yetiştirmek isteniyordu. Halkevleri yetişkinlerin eğitimine yönelik çalışmalar yapmaktaydı. 18 yaşını dolduran bireyler Halkevlerine üye olabilmekteydi. Fakat üye olmayan ve 18 yaşın altındaki yurttaşlar da Halkevlerinin çalışmalarından

[56] Oğuz Temizhan, "*Halkevleri ve Halkevlerinin 1932-1940 Eğitim Faaliyetleri"*, **Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006, s. 35-36.
[57] BCA, 490.1.1077.1119.2.

faydalanabilmekteydi. Halkevleri, vatandaşı kültürel ve sosyal konularda eğitmek için kapılarını tüm yurttaşlara açmış, inkılaplar buradan yayılmış, vatandaş uygar medeniyete yönlendirilmiştir.[58]

Halkevlerinin kurulduğu dönemde İtalya'da faşist, Almanya'da Nazist ve Rusya'da komünist ideolojiyi geniş yurttaş topluluklarına ulaştırmaya amaçlayan benzer kurum ve kuruluşlar olduğu gibi demokrasinin olduğu devletlerde de siyaseti, sanatı ve bilimi ülke ve dünya problemleri hakkında doğru bilgiye malik olan, akılcı fikir üretebilen ve sorunlar karşısında kendi düşüncesini hiç korkmadan ifade edebilen yurttaşların sayısını artmasını hedefleyen çok sayıda dernek, vakıf ve sivil toplum kuruluşları vardı. Halkevleri de ülkemizde Atatürkçü düşüncenin yaygınlaştırılması gayesi ile kurulmuştur.[59]

Gelişmiş ülkelerde yetişkin eğitimi programının ağırlık merkezi daha çok okul eğitimi görmüş kimselerin kültürlerini ve bilgilerini bütünlemek olduğu halde az gelişmiş ülkelerde okula gitmemiş olanların yüksek oranda olması nedeniyle klasik eğilim yanında böyle bir tür hızlandırılmış eğitimin birlikte yürütülmesi büyük önem kazanmaktadır. Türkiye genelinde 1930'lu yıllarda okuryazar oranı %20 geçmediği düşünüldüğünde Halkevleri kanalıyla yetişkinleri eğitimi mevzunun ülke genelinde ehemmiyeti daha da iyi ortaya konacaktır.[60]

Sonuç itibariyle Halkevlerinin kurulma gayesi şöyle özetlenebilir: Cumhuriyet vatandaşlarını, Türk milletini şuurlu, birbirine hoşgörü ile bakan, birbirine saygı duyan, benzer idealleri paylaşan, bütün ulusu örgütlendirecek, millî ruhu canlı tutacak, yurttaşlar arasında sınıf ayırımını yok edecek, cumhuriyeti ve inkılapları müdafaa edecek, sosyal ve kültürel ilerlemeyi sağlayacak, Türk milletinin devletinin modernleşmesini sağlayacak "millî kültürü" kabullendirmektir. Bu kültür yuvaları her bakımdan birer okul olmuştur. Çünkü burada bir şeyleri öğrenme eylemi vardır. Yani talebe ve öğretmen ilişkisi bulunmaktadır. Lakin klasik anlamda birer okul karakteri

[58] Yılmaz -Akhan, *a.g.m*, s. 62.
[59] Orhan Özacun, *"Halkevlerinin dramı",* **Kebikeç**, Sayı: 3, 1996, s. 89.
[60] Özacun, *a,g.m*, s. 89.

taşımayan Halkevleri, ülke genelinde yaygın eğitim modelinin en dikkat çekici örneğini oluşturmaktadır.[61]

2.2 Halkevlerinin Teşkilat Yapısı

Halkevlerinin kurulduğu yıllarda ülke tek parti yönetimine sahipti. Halkevlerinin yönetimdeki bu partinin ideolojisini tüm kesimlere yayması, idare ile vatandaş arasındaki bağlantıyı sağlaması amaçlanmıştır. Bu sebeple Halkevlerinin üst idaresi ve merkez organları meydana getirilememiş, direkt olarak CHP idaresi bu görevi gerçekleştirmiştir. Yönetmeliklerde sadece her bir Halkevi biriminin yönetim organları düzenlenmiştir.[62]

Mevzuat gereği CHP'nin üyesi olan veya olmayan herkes Halkevlerinin çalışmalarından faydalanabilmekteydi. Ancak Halkevi yönetiminde ve şube kollarında görev alabilmek için Halk Fırkası üyesi olmak gerekmektedir. Kamu görevlilerinin yönetimde yer almasında bir sıkıntı bulunmamaktadır. Her kademedeki memurun Halkevi üyesi yapılmasına büyük önem verilmiştir. Bunun bir sonucu olarak 1932 yılında açılan 34 Halkevi üyelerinin büyük bir çoğunluğu memurlardan oluşmuştur. Bu açılan Halkevi üye sayılarına bakıldığında çiftçi sayısı 1105 iken sadece öğretmenlerin sayısı 3182'ye ulaşmıştır.[63]

Halkevleri yönetim kurulu şube komitelerinin seçtiği birer delege olup, bu delege şube başkanı da olabilmektedir. Şu komiteleri ve yönetim kurulu 2 yılda bir seçilir ve seçimler gizli oyla yapılırdı. Komite üyesi seçilebilmek için üyelerin üçte birinin oyunun alınması gerekirdi. Komite başkanı olabilmek için ise üyelerin yarısının oyunu almak yeterli idi. Seçilen Halkevi Yönetim Kurulu haftada en az bir kez toplanmaktaydı.[64]

---

[61] Durmuş Yılmaz - Nadire Emel Akhan*, "İlk Dönem Halkevlerinin Eğitim Faaliyetleri ''Konya Halkevi Örneği",* **Karadeniz Araştırmaları, Sayı**: 29, 2011, s. 61-62.
[62] Temizhan, a.g.t, s. 40-41.
[63] BCA 490.01.846.346.1
[64]CHP, Halkevleri Öğreneği, s. 8.

2.2.1 Halkevi Başkanı

Halkevi başkanları, 1940 yılına kadar bulundukları il, ilçe ve parti yönetim kurulu üyeleri arasından yine aynı yönetim kurulu tarafından seçilmekte iken, 1940 yılı içerisinde çıkarılan " Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi "ne göre bulundukları yörede Halkevlerini davasını benimsemiş ve iş başarabilecek kişilerin Halkevi başkanlığına seçilebilmeleri kuralı kabul edilmiştir. İl ve ilçe parti yönetim kurulu üyelerinden her zaman Halkevi başkanlığını üstlenebilecek kişilerin çıkmaması, bunun da pek çok Halkevinin kullanılamaz duruma düşmesine neden olmasıdır.[65]

Halkevi Başkanları aynı zamanda Halkevi İdare Kurulu ve Şube Komitelerinin de başkanıdır. Halkevi başkanlarının memur olmalarında her hangi bir sıkıntı teşkil etmemektedir. Büyük bir vilayet merkezinde birden fazla Halkevi olur ise bunların çalışma ve iş birliğini parti il yönetim kurulu sağlamaktadır. Halkevi Başkanları, Halkevinin bulunduğu bölgede ikamet etmek zorundadır.[66]

2.2.2 Halkevleri İdare Kurulu

Halkevlerinin yönetim ve denetimde en üst çalışma makamı olan Halkevleri İdare Kurulu, Halkevi Başkanı ve Şube Komite Başkanlarından meydana gelmektedir. Halkevi Başkanı, idare Kuruluna başkanlık etmektedir. Halkevi eleman eksikliği sebebiyle bir şubeyi açamaz ise bu şubenin işlerini Halkevi idare kurulu yürütmek zorundadır. Halkevi idare kurulları bütün yazışmalarını Halkevi başkanının imzası ve bağlı bulundukları parti idare kurulu ile yapmak zorundadır. Şube komiteleri her türlü işlerinde başvuracakları makam Halkevi idare kuruludur.[67]

Halkevi idare kurulu, bu görevlerini yerine getirirken partinin il idare kurullarıyla, şubelere ait talimatnamelerde belirtilen görev ve çalışmalarla ilgili mevzularda ise CHP Genel Sekreterliği ile haberleşirdi. Halkevi idare kurulu üyelerinden birinin istifa etmesi veya görevinden ayrılması durumunda yerine bağlı bulunduğu şubeden

[65]CHP Halkevleri ve Halkodalarının 1940 Çalışmaları, s.7.
[66] CHP Halkevleri Talimatnamesi, s.5-8.
[67] CHP Halkevleri Talimatnamesi, s.5.

yeni bir üye seçilirdi. Halkevi İdare Kurulu ve Şube Komitelerinde karar alınırken oy çokluğu esas alınır. Oyların eşit çıkması halinde Halkevi Başkanı'nın görüşü esas alınırdı[68]

Halkevleri kendi iç işlerini düzenlemek amacıyla bir takım talimatnameler çıkarma yetkisine sahip olmakla birlikte, bu gibi iç talimatnamelerin hazırlanırken mutlaka Halkevlerinin geneli için CHP tarafından hazırlanan talimatname hükümlerine uygun olması gerekmekteydi[69]

2.2.3 Halkevlerinde Disiplin ve Düzen

Halkevlerinin başarılı bir çalışma ortaya koyabilmesi ve aksaklıkların giderilmesi için bir takım disiplin kuralları uygulamıştır. Bunlar sırası ile sözlü uyarı, yazılı uyarı, geçici ihraç ve ihraç cezalarıdır.[70]

Bu cezalardan sözle uyarıyı Halkevi Başkanı; yazı ile uyarıyı Halkevi İdare Kurulu; geçici ihraç cezasını, İl Parti İdare Kurulu ve ihraç cezasını Genel İdare Kurulu vermekteydi. Suçun işlenip, Halkevi Başkanı veya Halkevi İdare Kurulu tarafından gereken işlemin yapılmaması durumunda Halkevinin bulunduğu yerdeki Parti İdare Kurulu olaya el koyarak, Halkevi Talimatnamelerinin gereklerine göre hareket ederler ve durumu Parti Genel Sekreterliği'ne bildirirlerdi.[71] Ayrıca, Halkevinde ceza verilmesi gereken üye aynı zamanda parti üyesi ise bu kişinin mevcut durumu Partiye bildirilir ve soruşturması bizzat parti tarafından yapılırdı.[72]

2.2.4 Halkevlerinin Teftişi

CHP ülkenin genel yaşamında takip ettiği büyük hedeflerini gerçekleştirmek ve Halkevlerinin faaliyetlerini artırmak amacıyla illerde parti müfettişlikleri tahsis etmiştir. Bu müfettişler il merkezlerindeki Halkevlerini yılda en az iki ve ilçe

[68] CHP Halkevleri Talimatnamesi, s.5.
[69] BCA, 490.013.15.32
[70] Duman, a.g.e, s. 45.
[71] CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, s. 11.
[72] CHP Halkevleri İdare ve Teşkilat Talimatnamesi, s. 11-12.

merkezlerindeki Halkodaları ve Halkevleri en az bir defa teftişten geçmeleri gerekiyordu.[73]

CHP'nin birer kültür şubesi olarak açılan Halkevlerinde, disipline oldukça dikkat edilmekte Halkevlerinin faaliyetleri sürekli olarak CHP tarafından takip altında tutulmaktaydı. Bir Halkevinde hangi piyeslerin oynanabileceği, hangi kitapların Halkevi kütüphanelerine sokulabileceği, nerelere ve ne surette gezi düzenleneceği ve daha pek çok şey CHP Genel Sekreterliği'nin talimatları doğrultusunda belirlenirdi. Halkevi Başkanı, şube komiteleri üyeleri hatta Halkevi memurlarıyla odacılarının dahi parti üyesi olmalarının uygun olmasının yanı sıra; Halkevlerinin özellikle 1940'lı yıllardan itibaren asgari çalışma planlarına göre faaliyetlerini belirlemesi ve bütün faaliyetlerine ilişkin altı aylık çalışma raporları hazırlayarak, bunları CHP Genel Sekreterliği'ne göndermesi partinin Halkevlerini sıkı bir kontrole tabi tuttuğunu göstermektedir.[74]

Halkevleri bütün bu sıkı teftişlerde, burada gönüllülük esasına göre çalışanların şevkini, teşebbüs fikrini, iradesini ve azmini kırmayacak şekilde yapılmasına özen gösterilmekteydi. Halkevlerinde yapılan teftişler neticesinde eksikleri görülen Halkevleri "*arkadaşça*" tenkit edilirken, çalışmalarında başarı gösteren Halkevleri ise takdir edilmektedir. Halkevlerinde gönüllü çalışmak esas olduğu için teftişler gönülsüzleri ve isteksizleri zorla çalıştırmaya yönelik olmayıp, gerçekten de Halkevlerinin idealleri doğrultusunda çalışmak isteyip engellerle karşılaşanların sorunlarını tespit etmeye ve bunları çözmeye yöneliktir. Nitekim Halkevlerine yapılan teftişler devlet kurumlarına yapılan teftişlerden çok farklı olup tamamıyla bu kurumda çalışanlara yol gösterici ve uyarıcı mahiyettedir.[75]

2.3 Halkevlerinin Faaliyetleri

Halkevleri faaliyetlerini dokuz ayrı alanda yürütmüştür. Bu alanların tümü şube olarak adlandırılmıştır. Halkevlerinin bu faaliyetleri aşağıda belirtilen şubelerden teşkil edilmiştir. Bu şubelerin isimleri 1932 senesinde belirlenmiş, 1935 senesinde şubelerin

[73] Duman, a.g.e, s. 51.
[74] Duman, a.g.e, s. 52.
[75] **CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932–1942**, s.22.

isimlerinde değişikliğe gidilmiştir. Çeşitli beceri, uzmanlık ve taleplerine gereğince her yurttaşın isteyeceği bir etkinlik konusunu seçebilmesi için Halkevleri dokuz şubeden teşkil edilmiştir. Şubeler şu şekilde sıralanmıştır:

1-Dil, edebiyat, tarih şubesi

2-Güzel sanatlar şubesi

3-Temsil şubesi

4-Spor şubesi

5-Sosyal yardım şubesi

6-Halk dershanesi ve kurslar şubesi

7-Köycüler şubesi

8-Müze ve sergi şubesi

9-Kütüphane ve neşriyat şubesi [76]

2.3.1 Dil, Edebiyat, Tarih Şubesi

Gürses'e göre; "Türk tarihi ve Türk dili yeni nesillere kıymetli bir emanet olarak ulusun bünyesinden günümüze kadar hayat buldu. Bir yandan bu hakikati milletimize anlatmak diğer yandan bu değerli kaynakları toplamak maksadıyla Dil, Edebiyat, Tarih Şubesi oluşturulmuş ve faaliyete geçirilmiştir".[77] Dil, Edebiyat, Tarih Şubesi'nin gayesi, Halkevlerinin 1940 Çalışma Talimatnamesinde şu şekilde belirlenmiştir:

[76] Gürses, a.g.t, s. 64.
[77] Kara, a.g.e, s. 60.

1. Şube, bulunduğu yörenin bilgisinin yükselmesine ve parti ideolojisinin derinleşmesini, vatan sevgisinin, millî bilincin gelişmesine sağlayacak mevzularda etkinlikler düzenler.

2. Halkevlerinde verilecek konferansların mevzu ve anlatım bakımından yurttaşları cezbedecek şekilde olmalıdır. Bilim ve yazın mevzularında verilecek olan konferansların, vatandaşın anlayacağı lisanda olmasına dikkat edilir.

3. Konferansa konuşmacı olarak katılımda bulunacak şahıs, konuşma metnini ilkin yazılmış ve hazırlanmış olması zorunludur. Konferanstan evvel konuşma metnin yazılı bir nüshası, konuşmacı tarafından Halkevi başkanına verilir.

4. Halkevlerinde verilen konferanslar, konuşmacı yetişmesine de imkân sağlamaktadır.

5. Dil faaliyetlerini sürdürmekteki gaye, Türk diline tabii değerini vermektir.

6. Osmanlıca yapıtlardaki öz Türkçe kelime ve deyimleri bulup ve himaye altına almak.

7. Halk dilinde kullanılıp yazı dilinde kullanılmayan Türkçe kelime ve deyimler ile folklor eserlerini derlemek.

8. Osmanlıca ve halk Türkçesinin şive ve lisan farkını incelemek.

9. Konuşmada selamlaşmada duru Türkçe sevgisini aşılamak.

10. Şube azaları arasında toplantılar tertiplemek yazın ve sanat mevzuları hakkında müsabaka ve tartışma mekânı oluşturmak.

11. Müsabakalar tertipleyerek yararlı görülen kıymetli yapıtlara mükâfatlar vermek.

12. Halkevlerinin edebiyat, sanat ve bilim konularında öne çıkan Türk büyüklerini yâd etmek ve vatandaşların onlara karşı göstermiş olduğu hürmeti ve minneti belirtmek için merasimler tertiplemek. [78]

Bu şubenin en önemli faaliyetleri törenler ve konferanslar düzenlemektir. Konferansın konularını seçme, konuşmacıları seçmekte ve halkı toplamakta her Halkevi diğerlerinin deneyimlerinden yararlanarak daha nitelikli ve etkin olmaya gayret etmiştir. Halkevlerinde konser, oyun, konferans gibi dikkat çekici etkinlikler, bir problem olmaktan çıkmış, ilgi toplayan, telkin görevini tam yapan faktör hâline gelmiştir. İlk dönemlerde yalnız Halkevi başkanlarının sayılı elemanlarının söz almakta olduğu görülmüş, ancak zamanla konferansların sayısındaki artış ile il konuşmacıların sayısında büyük bir artış meydana gelmiştir.[79]

Bu şube, dil ve tarih anlayışını, eski Osmanlı dil ve tarih anlayışından çıkararak, bu anlayışa tabi akışını vermek için başlatılan dil-tarih hareketini desteklemek amacıyla kurulmuştur. Bu amaçla her Halkevi bulunduğu çevrenin tarihini araştırmakla yükümlü sayılmıştır.[80] Türk tarihinin tekrar yazılması, araştırmaların kapsamının büyütülerek millî tarih bilincinin benimsetilmesi hedeflenmiştir. Mustafa Kemal Atatürk'ün Halkçılık ilkesi Milliyetçiliği temel aldığında, yazın, dil ve tarih faaliyetlerine oldukça ehemmiyet göstermiştir. Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi dil devrimi, milli bilincin artırılması, vatandaşlık bilgisi ve vatan sevgisi yönelik faaliyetler yaptığı da görülmektedir. Halkın yeni alfabeyi benimseyebilmesi için süreli yayınlar ve benzeri yayınlarla yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır. Edebî sahada mahir olan yurttaşları bulmak, yetenekleri çerçevesinde ilerlemesine imkân sağlamak bu şubenin vazifeleri arasındadır. Bu şube, Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu'nun şubeleri gibi çalışmış, vazife üstlenmiştir.[81]

---

[78] CHP Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 1940, s. 5-7.

[79] **CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942**, Alaaddin Kral Basımevi, İstanbul, s. 4.

[80] Emine Özel, *"Atatürk Dönemi Türk Eğitim Politikaları"*, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007, s. 99.

[81] Özgür Gürses, "*Atatürk'ün Halkçılık politikasında Halkevlerinin Yeri ve Önemi (1932-1938)",* **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2018, s. 67-68.

Dil Edebiyat Tarih şubesinin çalışmaları incelendiğinde cumhuriyetten itibaren yapılan dil ve tarih çalışmalarını destekleyen ve tamamlayan çalışmalara önem verildiği görülmektedir. Bu şubenin önemini Reşit Galip şu sözlerle ifade etmiştir;

Dilimizi, edebiyatımızı, tarihimizi yabancı ögelerin etkisi ve dayatılmasından en fazla korumak gerekirken, sürekli ataklara uğramış ve en büyük yaraları almış milli kültür kurumlarındandır. Milli kimliği meydana getiren, yön veren Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi ülkenin yakın ve uzak tüm bölgelerinde bu alanlarda çalışanları bir araya getirmeyi gaye edinmiştir. Halkevleri Türk dil Kurumu'nun direktifleri doğrultusunda, halk arasında yaşadığı halde o günkü yazı ve edebiyatında kullanılmayan kelimeleri, ulusal destanları, masalları, atasözleri ve terimleri derleme faaliyetleri yapmıştır. Konferans çalışmalarına ilgi toplayabilmek için ilk yılarda piyes ve müzik etkinlikleri eklenmiş ancak daha sonraları bunlara gerek kalmamıştır[82].

Halkevleri ve Halkodalarının on yıllık faaliyetlerinin değerlendirildiği raporda halkevi merkezi tarafından özel aralarla yayınlanan *Konuşmalar* adlı bir broşürle Halkevlerinde verilmiş olan konferanslardan en güzellerinden beş on tanesinin yayınladığı, yeni konferanslar için şemalar verildiği ifade edilmiştir.[83]

2.3.2 Güzel Sanatlar Şubesi

CHP, toplumun ilerlemesinde güzel sanatların birinci sırada geldiğini kabul etmiş ve Halkevlerinde sanatsal etkinliklerden halkın haberdar olması için Güzel Sanatlar Şubesi oluşturulmuştur. Güzel Sanatlar Şubesi, CHP Genel Merkezinden en fazla talimatlar gelen ve yardım gören şubelerin başında gelmektedir. Resim yeteneğinin sınırlı olduğu büyük şehirlerin aydın insanlarının da gelişmesi, sanat şubesine ulus ölçeğinde ürünlerini verdirmeyi doğal ve yeterli olmayacağı için CHP, ressamları yurt turnesine çıkarmış, ünlülerin sergilerini himaye etmekle yetinmemiş, memleketin her köşesinde amatör ressamların Halkevi gibi mekânlara ve araçlara kavuşmasını gerçekleştirdikten sonra ödüllü sergiler düzenlenmiştir. Güzel duyguları canlandırıp pekiştirmekte önemli payı olan fotoğrafı da ele alan CHP, neredeyse tüm

[82] Türkmen, a.g.e., s. 76.
[83] **CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942**, s.4.

Halkevlerinde sene de bir defa da olsa fotoğraf sergileri açmaktaydı. Bazı büyük Halkevleri heykel ve resim kursu açmayı başarabilmiştir. Halkevlerinde kurs gören bazı gençlerin yetenekli olduğu ve istikbal vadettiği görülmüştür.[84]

Halkevleri Güzel Sanatlar Şubesi müzik alanındaki çalışmalarında Türk halk müziğini batı tekniği ile işleyerek yeni bir kompozisyon ortaya koymayı hedeflemiştir. Bunu gerçekleştirebilmek için ise, halkı çok sesli müziğe aşina kılmanın gerektiği düşünülmüştür. Çok sesli batı müziğine halkı alıştırabilmek için ise orkestra, koro, bando, gramofon ve radyo gibi araçların kullanmasını benimsemiştir. Halkevleri, talimatnamesinde; halk türkülerinde kanun, keman, ney, cümbüş kullanılmayacağı belirtilmiş ve halk türkülerini orkestra eşliğinde söylenmesine özen gösterilmiştir.[85] Bu şubenin faaliyetlerinin gayesi millî bir sanat anlayışı oluşturmak, millî değerlerimizi Batı uygarlığının teknikleriyle harmanlayarak daha seçkin, daha yüksek kalitede eserler ortaya koymak ve bunları tüm Türkiye ile paylaşmaktı. Üretilen her eser millî kültürün ve sanat eserlerinin oluşmasında atılan önemli adımlar olarak değerlendirilmiştir.[86]

2.3.3 Temsil Şubesi

Halkevleri Temsil Şubesi kasabalarda ve kentlerde tiyatro ihtiyacının giderilmesini sağlamak, gençleri diksiyonu düzgün konuşmaya alıştırarak dil, fikir ve sanat eğitimine katkıda bulunmak, sosyal hayat içinde faydalı telkinlerde bulunmak, tiyatroda yetenekli bireylerin kabiliyetlerini gösterebilmelerine yardımcı olmak şubenin ana amaçları arasında yer almaktadır. Sahnelenen oyunlar, Halkevlerinin en fazla ilgi çeken etkinliklerinden biri olma özelliğine sahiptir. Burada sahnelenen oyunlarla millî duyguları geliştirme, Atatürk ilkeleri doğrultusunda millî sorunları işleme ve her kesime hitap edebilme faydası beklenmekteydi.[87]

Zaman içinde sayıları gün geçtikçe artan Halkevleri, temsil konusunda sadece tiyatro değil kukla, Karagöz, orta oyunu ve sinemadan da yararlanmayı düşünmüşler ve yaygın çerçevede uygulamaya geçmişlerdir. Merkezden yeni oyunlar, Karagöz

[84] **CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942**, s.5.
[85] BCA, 490.01.4.20.01
[86] Temizhan, a.g.t, s. 73.
[87] Duman, **Bir Modernleşme Sürecinde**…., s. 239.

metinleri ve yönergelerle beslenen Temsil Şubeleri, temsil işini düşünceyi aşılama da birbirleri ile yarış eder hâle gelmişlerdir. Temsile müsait piyeslere kavuşmak kuklaya, Karagöze ve meydan oyunlarına daha yaygın boyutta yer ayırmak suretiyle sonraki senelerde tamamıyla çalışacak ve etkin olabileceklerdi. Halkevleri bu şube sayesinde sahneye çıkmanın ayıp sayıldığı dönemde pek çok yerde sanat şubesinin amatör sanatçılarını eğitmiş, bu yeteneklerden Devlet Konservatuvarına girerek başarı kazananlar olmuştur.[88]

Şubenin düzenlediği fotoğraf ve resim sergileri, tabii ki diğer etkinliklerden daha az kıymetli olmamıştır. Zira ardında sanat yapıtı bırakmayan devletler, tarihini unutmuş olduğu gerçeğinden yola çıkarak, beşeri kalabalıkların millet özelliğini kazanabilmeleri için tüm cihanla alakalı ulusal bir sanata sahip olmaları koşul olarak görülmüştür. Bu sebeple Halkevleri faaliyetleri arasında sanatsal faaliyetler önemli bir yer edinmiştir. Halkevlerinin bu etkinlikleri arasında Mayıs 1940 tarihinde açılan Halkevleri amatör fotoğraf ve resim önemli bir yer almış ve o vakite kadar açılan sergilerden özel bir konuma malik olmuştur. Zira bu sergide imzalar, daha evvel ortaya çıkmamış, adları işitilmemiş şahıslardan ibaretti. Düzenlenen tüm bu etkinliklerde sanatsal zihniyetin tüm Türkiye'ye ulaştırmak, ülkenin, herhangi bir yerinde, köyünde, kasabasında şehrindeki yeni yeteneklere ve bunların bulunmasına neden olmak esas gaye olarak kabul görmüş ve sanatı vatandaşa kabullendirmek, bir camianın tekelinden çıkararak vatandaşa yaymak için çaba harcamıştır.[89]

Halkevi temsil işlerini yalnız sahnede piyes vermekte görmemiş opera, kukla ve orta oyunu gibi çeşitlerini başarıyla deneyen Ankara'yı, radyoda temsil veren Eminönü ve Şişli'yi, özellikle çocuklara Karagöz oyunlarını sunan Ankara, Balıkesir, İzmir ve Şehremini Halkevleri kayda değerdir. Filmin toplumu Halkevlerine ısındırmada çok büyük rolü olmuştur. Film gösterme imkânı bulup da bundan en güzel faydalanabilen Halkevleri Tefenni, Dinar, Ankara, Zonguldak, İnegöl, Kayseri, Ankara, Adapazarı, Elazığ, Siirt, Balıkesir ve İzmit'tir. Müzikli, çaylı olarak yapılan toplantılarda evdeki kaynaşmayı ve çevrenin Halkevlerine alakasını artırmış sıklaştırmıştır. Silifke,

[88] **CHP Halkevleri ve Halk Odaları 1932-1942**, s. 5-6.
[89] Nazik Müge Tekin, *"Erzurum ve Kars Halkevleri Dergileri: Yayla ve Doğuş"*, **Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,** Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2012, s. 29.

Samsun, Siirt, Urfa, Adana, Elazığ, Kayseri Halkevleri bu faydayı gören ve devam eden Halkevlerindendir.[90]

Bu şubenin verdiği temsil sayısına bakıldığında 1933 senesinde 511, 1934 senesinde 539, 1935 senesinde 847, 1939 senesinde de 2921'dir. Katılım açısından bakıldığında 1935 senesinde toplam 294.500, 1939 senesinde ise 918.104 yurttaş bu etkinlikleri seyretmiştir.[91]

2.3.4 Spor Şubesi

Halkevlerinin faaliyetleri içerisinde sporun önemli bir yer bulması gerekti. Ülkeye spor yeni gelmişti, gösteriş ve fantezi gibi değerlendirildiği veya eğilimlilerin işi olarak görülüyordu. Sporu ülkenin kültür-fizik ülküsü olarak görmek, millî spor sorununu meydana çıkarmak, gençler ve yetişkinlere spora ve kültür-fizik hareketlerine olan ilgiyi uyandırmak, sporu gelenekselleştirmek, toplumsal hareket hâline dönüştürmek suretiyle mümkün olacaktı ve sporun bu biçimde değerlendirilmesi spor faaliyetlerinin bu fikir içinde gelişmesinin ülke için mecburi bir zorunluluk olduğu aşikârdır.[92]

Bütün Halkevlerinin Spor Şubeleri çalışma yürütmüştür. Halkevleri bölgesindeki spor kulüplerine ellerinden geldiğince yardım etmişlerdir. Halkevleri Spor Şubesinin diğer amacı ise eskiden olup da şimdi ölüme mahkûm edilmiş millî spor hareketlerini diriltmek, yeniden ortaya çıkarmaktı.[93] Hayatın iş ve meslek kısmında vatandaşları eğitip diri tutarak bu ulus fikri gücünün derinliğini geliştirmek zorunda kaldıkları kadar beden ve spor eğitimini de aynı kıymette tutmak mecburiyetindedir. Halkodaları ve Halkevlerinde kaynaklar, kitaplar ve kütüphaneler ile zihni çalışmaları, düşüncelerin olgunlaşma ülküsünü motive ederken bunun yansıra beden eğitimi ve spor meselesine de aynı penceren bakılmıştır. Burada ülkünün ruhunu teşkil eden konuları şöyle sıralayabiliriz:

a) Beden Eğitimi Kanunu kadroları dışında kalan yurttaşların bu gereksinimlerin önüne geçmek ve bu devlet kurumlarının üzerinde durduğu bilimsel, teknik metotları

[90] Kara, a.g.e, s. 54.
[91] Zeyrek, a.g.e, s. 66.
[92] Cumhuriyet Halk Partisi, **Halkevleri 1932-1935: 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı**, s. 66.
[93] Kara, a.g.e, s.56.

kabullendirerek yurttaşlara öğretmek, yaymak ve yurttaşları sporun bilinçli disiplinini benimsetmek.

b) Ata sporlarımızı, danslarımız, ön plana çıkararak bunların unutulmaya yüz tutmuş olanlarını canlandırmak, bilinenleri ileriye getirmek ve dar mekânlarından çıkartarak yaygınlaşmasını sağlamak.

c) Beden ve Spor eğitimi hareketlerini; vücudun sağlamlaşmasında, ahlâk ve seciyesinin oluşmasında, yurt ve ulus sevgisinin gelişmesinde, fedakârlık ve kahramanlık duygularının oluşmasında, hümanist fikirlerin canlanmasında, iyi düşünceler kadar, üretken bir araç olarak kullanmak.[94]

Bu şube, Türk vatandaşında spora sevgi ve alaka uyandırmak, bütün spor etkinliklerini millî bir faaliyet hâline dönüştürmeyi hedeflemektedir. Beden Terbiyesi Kanunu'nun 14. maddesi gereğince Halkevleri, kendi üyelerine, talepte bulunanlara açık ve kapalı alanlarda belirli programlara uyarak salon oyunları, yürüyüş, eskrim, jimnastik, güreş gibi sporları yaptırmak zorundaydı. Halkevleri haftanın belirli günlerinde bay ve bayanlar için ayrı ayrı jimnastik hareketleri yaptırmak, halkın bu tür etkinliklere katılmasını teşvik etmekle yükümlüdür[95] Çeşitli spor kollarını vatandaşlara tanıtarak sevdirmek ve vatandaşı bu sporları yapmalarını sağlamak için kurulmuştur. Her halkevinin bir spor salonu olmak zorundaydı. Spor kolunda; dağ sporları, jimnastik, deniz sporları, avcılık, voleybol, basketbol, tenis, güreş gibi spor kolları öğretilmiştir.[96] Bu şubenin çalışmaları arasında beden terbiyesi ve jimnastik hareketleri, ulusal ve artistik danslar, spor oyunları, sportif faaliyetler yapılmaktadır. Bunların başında Beyoğlu Halkevi gelmektedir. Burada göl ve havuz bulunan mekânlarda su sporları, atlı cirit, eskrim, güreş ve boks yapılmaktaydı. Ayrıca kayak ve dağcılık, motor ve bisiklet kullanmaya teşvik, ziyaretler, oyunlar ve spor gezileri, düzenlemiştir.[97]

Spor konusunda Halkevlerinin görevleri şu şekilde belirlenmiştir:

---

[94] **CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942**, s. 6-7.
[95] Durak, *a.g.m*, s. 428.
[96] Özel, a.g.t, s. 99.
[97] Gürses, a.g.t, s. 81.

a) Spor, eğlence ve seyir konusu olmaktan çıkarılarak bütün fertler bedenen mükemmelliği verecek bir çalışma düzeyine sokulmalıdır.

b) Ulusal ve geleneksel spor branşlarına öncelik verilmelidir.

c) Yurt düzeyinde ve dengeli bir şekilde halk kitlelerine götürülmelidir.

d) Spor faaliyetlerinin yurtta yayılışında, bölge şartları ve millî savunma ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır.[98]

2.3.5 İçtimai Yardım Şubesi

Türk milleti tarih boyunca yoksullara yardımı görev bilmiş, tarihin çeşitli dönemlerinde kurulmuş olan Türk devletlerinin hepsinde yardım severlik bir sosyal kahramanlık derecesinde kendisini göstermektedir. Buna göre sosyal yardım konusunda sistemli ve kurumsal bir faaliyetin topluma büyük faydalar vereceği aşikârdır.[99] Halkevlerinin en önemli amaçlarında biri de sosyal dayanışma olduğuna göre; Türk ulusunu tek yumruk yapma maksadında, vatandaşın birbirinin mutluluk ve sorunlarına ortak olmalarını tavsiye etmenin; dertlilerin derdi üzerine üzülmeyi öğretmeyi ve yoksulları korumanın zorunlu olduğu kesindir. Halkevleri bu uğraşıları uzun zamandan beri yapan çalışkan özverili hayır kurumları arasında iş birliği yapmayı ve onlara katkı sağlamayı bir görev bilmekle birlikte onları bir adım daha ileri taşıyacak; bunu sadece bir hayır diye değil bir görev diye yapacaktır. Her Halkevinin birkaç düşkünün sorunu ile yakından ilgilenmeyi Halkçılık kavramı ve Halkevi bütünleşmesini anlamış olduğuna en tutarlı delil sayacaktı. Halkçılığın sade yazınını değil uygulamasını da yapmak, vatandaşın ruh esenliğini, gelişimini temin ederken vücut sağlığını ve vücut gereksinimini da göz önünde bulundurmak zorundadır.[100]

Halkevlerinde bu şubenin ana vazifesi bulunduğu yörede ihtiyaç sahibi kimsesiz çocuklar, kadınlar, yaşlılar, engelliler ve sıhhati olmayanlarla ilgilenmek hâlihazırda çalışan sosyal yardım kuruluşlarının etkinliklerinde bulunmaktı. Öğrenci yurtları,

---

[98] Kara, a.g.e, s. 56.
[99] Duman, **Bir Modernleşeme Sürecinde**.., s. 112.
[100] Cumhuriyet Halk Partisi, **Halkevleri 1932-1935: 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı**, s. 82.

çocuk bakımevleri, işçi tedavi yurtları gibi hayır kuruluşlarının faaliyetlerini süratlendirmek, cezaevlerinde bulunan ihtiyaç sahiplerine yardımda bulunmak, yoksul öğrencilerin barınma, yemek, giyimleri ile ilgilenmek, kırsaldan gelen yoksulların kent ve kasabalarda konaklatmak, hasta olanların tedavilerini yaptırmak, işi olmayanlara iş sahibi olmaları yardımcı olmak, halkın sağlığını korumak için konferanslar verme ve benzeri bu şubenin görevleri arasındaydı.[101]

Ücretsiz muayenenin yanında gereksinim duyanlara ilaç, giyecek, yiyecek, yakacak ve para yardımında bulunulmuştur. Yine hapishanedeki tutuklulara ve talebelere özel alaka gösterilerek ihtiyacı olana imkânlar ölçüsünde; para, yiyecek, yurt ve okul araç gereci katkısında bulunulmuştur. İşi olmayanlara elden geldiğince iş bulunmuş veya bulunması için yol göstermiş ve yöreye çalışmak için gelip de parası olmayanlara memleketlerine dönmeleri için yardımlar sağlanmıştır. Bunlar için gerektiğinde Kızılay ve Çocuk Esirgeme Kurumları ile işbirliğine gidilmiştir.[102]

2.3.6 Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi

Halkevlerinin nasıl çalıştığını anlatan CHP'nin 1935 yılında yayınladığı kitaba göre; vatandaşın ve köylünün dişinden tırnağından artırarak evine ve şehrine yenilik ve farklılık getirmesi amacıyla eğitilmesine neden olduğu Osmanlı aydınları, ilk işe onun lisanını unutmakla, onun değerlerini küçük görmekle işe başlamışken Atatürk neslinin aydınları Mustafa Kemal Atatürk'ün tarafında, çocukluğun, gençliğin en yüce ve kıymetli senelerinde ebedi ve karmaşık çabalarla öğrenmiş oldukları eski sözü, eski üslubu, eski yazıyı, eski bilimi bir köşeye atıyorlar, yurttaşla birlikte, vatandaşla bir masada, yazılarında tarz ve söyleyişine yenilik ve aydınlık yeni bir sağlamlık ve esenlik verme şuurunu gösteriyorlardı. Diğer yandan medreselerin hiç durmadan devam eden bir gayret, sakat ve kör bir tarzla kültüre yardımı olsun diye ancak dini istismarlara alet olabilecek kadar tek yönlü yarım yamalak öğretebildikleri Arapça ve Farsça yerine yeni uygarlığın, gariplik düşüncesinin anahtarları olan diğer yabancı dilleri yabancı tabiri burada acayip geliyordu. Daha doğrusu kültür arkadaşı, uygarlığın akrabası dilleri Türk çocuklarına bir an önce öğretmek gerekiyordu. Bunu

[101] Zeyrek, a.g.e, s. 69.
[102] Zeyrek, a.g.e, s.70.

da yeni okulların yeni programları başarı ile tamamlamak gayretinde idiler ancak bu işi de bir an önce yapmak, yoğun bir ders ve öğrenci toplamı ile işe başlamak kesin ve önemli bir zorunluluk durumunda kendini hissettiriyordu. İşte bu amaç ve gereklilik göz önünde bulundurularak bu konudaki özel ve resmi kuruluşların faaliyetlerine hız ve tertip gelsin diye bu şube açılmıştır.[103]

Bu şubenin gayesi, yurttaşlar arasında okuma yazmayı büyük oranda yaymak, vatandaşların bilgisini çoğaltacak uzmanlık ve dil kursları açmak, yurttaşlar arasında teknik bilgiyi yaygınlaştırmak ve el sanatlarını özendirmekti. Bu şubenin öncelikli amaçlarından birisi de vatandaşları bilgisini ilerletecek her türlü eğitim hareketlerinin ilerleyip yayılmasını sağlamaktır. Açılan kurslar şunlardır: Türkçe, bahçıvanlık, köy kâtipleri yetiştirmek, kitap ciltlemek, müzik, temel fizik, temel kimya, telgrafçılık, muhasebe, tarih ve yurt bilgisi, bağcılık, resim, yabancı dil, dikiş nakış, arıcılık, fotoğrafçılık, çiçekçilik, itfaiyecilik, elektrikçilik, daktilo, yabancı dil vb.[104] Açılan kurslara bakıldığında dönemin ihtiyaç duyulan konu ve meslek alanlarına dönük olduğu anlaşılmaktadır.

Bilgilerin, düşüncelerin, yeni teknik yöntemlerin gelecek hayat şartlarının ders şeklinde öğretilmesi olarak ifade edeceğimiz bu şubenin faaliyet alanını altı bölümde toplayabiliriz:

1-Türkçe okuma yazma kursları,

2-Elektrik, kimya fizik gibi pozitif bilimlerin uygulamalı kursları,

3-Pratik hayat alanına giren meslekler ve küçük sanatlara ait kurslar,

4-Güzel sanatlara ait kurslar,

5-Yabancı dil kursları,

[103] Cumhuriyet Halk Partisi, **Halkevleri 1932-1935: 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı**, s. 96-97.
[104] Temizhan, a.g.t, s. 88.

6- Okullarda bütünlemeye kalanlara yetiştirme kursları.[105]

İstatistiki verilere bakıldığında 1938-1939 ders yılında Halkevlerinde açılan dershane 87, öğrenci sayısı ise 5034'tür. 1939-1940 senesinde 118 Halkevi, 239 dershane açılmış ve bunlara toplam 13.747 kişi katılmıştır. Yine 1944 senesinde 103, 1945 senesinde 150 Halkevi, Türkçe kursu açmış ve bunlara 1944'te 8281, 1945'te ise 10.000'den çok kişi katılmıştır.[106]

2.3.7 Köycüler Şubesi

Halkevleri, yurttaşın evi olmayı vatandaşın zihin ve kalp düzeyinden insan sağlık düzenine kadar her şeyi ile ilgilenmeyi vazife olarak görürken ulusal varlığın çekirdeğini köylüyü, vatanın temel taşı köylüyü her faaliyetiyle elbette ki göz önünde bulunduracaktı. "Halk için, halk uğrunda" sözlerinin köy için köy uğrunda demekten hiç farksız olduğunu biliyordu. Bu işin şimdiye kadar yapılması mümkün olmayan bir düşünce, esenlik ve aydınlık ile başarabilmesi için Halkevlerinde bir şube açmak, ayrıca köycülüğün yazınından tatbikine kadar her şeyini, bilinçli ve inançlı, usanmadan ve bilerek yapmak gerekliydi.[107]

1930'lu yıllarda yurttaşlarının ¾'ü köylü olan bir ülkede Halkevinin bu şubesinin görevi önemli ve sorumluluğu ağır olmuştur. Halkevlerinin Köycülük Şubesinin amacı, sosyal olarak yükseltilmesi gereken önemli bir kısım vatandaşın tabi olduğu hayat koşullarını düzeltmek ve geliştirmekti. Halkevleri üyeleri, köyler ve köylülerle teması vazifelerinin en önemlisi saymışlardır. Köye gitmek, oraya bir şeyler götürmek, köylüyü kendilerine sevdirmek bütün Halkevlerinin amacı olmuştur.[108]

Halkevleri Çalışma Talimatnamesinin 104 – 112'nci maddeleri Köycülük Şubesinin faaliyetlerini ve ilerleme usullerini içermektedir. Köylerin içtimai, sağlıklı, ilerlemesine ve kentli ile köylü arasında karşılıklı sevgi ve dayanışma hislerinin perçinlenmesine çalışılmaktadır. [109] Köylünün bilgilendirilmesi için çok amaçlı

---

[105] **CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942**, s. 9.
[106] Zeyrek, a.g.e, s. 71.
[107] Cumhuriyet Halk Partisi, **Halkevleri 1932-1935: 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı**, s. 112.
[108] Kara, a.g.e, s. 59.
[109] **CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942** s. 14.

faaliyetlerde bulunmuştur. Köylerin bütün yönleri araştırılmış, sıkıntılar ortaya konmuş ve çözümler bulunmuş, köylerde vefat ve doğum, ananeler, düğün ve bayramlar araştırılarak yazılı hale getirilmiştir. Köy muhtarı ve öğretmenleriyle sürekli etkileşim hâlinde bulunulmuştur. Tarihi eserler tespit edilmiş, tarım ve hayvancılık sorunları araştırılmıştır. Her köyde en az bir öğretmen ve muhtarın da katıldığı beş kişilik "köy eğitimi, köyü kalkındırma komitesi" kurulmuştur. Okuma yazma kurslarına devam edecekleri tespit etmek, ders vereceklere kurs araçlarını temin etmek, konferanslar vermek ve film gösterileri yapmak gibi vazifeleri bulunmaktadır. [110] Bunların yanı sıra köylerde ağırlıklı olarak üretimle alakalı mevzularda konferanslar verilmiş, Karagöz, kukla gibi oyunlar oynanmış; çeşitli spor etkinlikleri düzenlenmiş, ödünç kitaplar verilmiş, imkânlar ölçüsünde okuma odaları ve kitaplıklar kurulmuş, tiyatrolar, filmler gösterilmiş ve posta kutuları dağıtılmıştır. Bazen kent merkezlerindeki Halkevleri, köyler arasında geziler, spor yarışmaları düzenlemek ve köy geceleri düzenleyerek köylüleri eğlendirmek gibi faaliyetler düzenlemiştir. Halkevleri, köye yalnızca gösteri ve düşünce ile girmeye çalışmamıştır, uygulamaya da önem vermiştir. Bunun için köylerde okuma yazma, bağcılık, dokumacılık, hayvancılık, yapıcılık, zeytinci yetiştiriciliği gibi ve benzeri kurslar açmıştır.[111]

2.3.8 Müze ve Sergi Şubesi

Halkevlerinin kuruluş döneminde tarih araştırmaları 1932 ve 1940 yılları arasında Dil ve Edebiyat Şubesi tarafından yapılırken, Tarih bölümü şubesi üyeleri, Türkün yapıcılığını, üretkenliğini ve medeniyetçiliğini Türk kültür sahasında yüksekliğini ve kılavuzluğunu ortaya çıkarmaya, etrafında disiplin ve samimiyetle çalışır.[112]

Bu şube çevresindeki tarihi aydınlatacak araştırmalar yaparak, milli tarihimize katkı sağlamak, tarihi anıtları korumak, höyük gibi yerleri ilgili kurumlara bildirmek, etnoloji ve milli kültür ile alakalı dokümanları toplamak, halk arasında hayat bulan

[110] Gürses, a.g..t, s. 90.
[111] Zeyrek, a.g.e, s. 82.
[112] Türkmen, a.g.e, s.96.

halk sanatı, anane, masal, adet, merasimler ve eşyaları kısaca halkın maddi manevi değerlerini derlemek ve yayımlamak,[113] bu şubenin görevleri arasında ye almıştır.

Halkevleri kendi çevresinin tarihlerini yazdığı görülmektedir. Bu mahalli tarih eserlerinde, tarihi olaylara gelenek ve göreneklere, şahıslara ve tarihi eserlere fazlasıyla yer verilmiştir. Bu eserler ve umumi olarak eleştirilerine, *Ülkü* dergisinde çokça yer verilmiştir. Yine bulunduğu çevre ile alakalı yabancıların yazdığı çoğu eserin çevirisi yapılmıştır. Kitabeler, heykeller, şeri mahkeme sicilleri, el yazmaları, mezar taşları ve tarihsel paralar ortaya çıkarılıp incelenmiştir.[114] Bazıları da bu faaliyetleri daha ileri götürerek yöresel özelliklere ait maddi gereçlerini toplayarak müzenin çekirdeğini vücuda getirmişlerdir. Bu faaliyetler, gelecekte Millî Halk Müzesinin temelini oluşturacaktır. Bu arada Adana, Ankara, Balıkesir, Bolu, Bursa, Çorum, İzmir, Mersin, Eminönü, Bergama, Sındırgı ve Tire Halkevlerini takdirle anılmıştır. Bunlardan başka yerel Folklor ve Tarih araştırmaları yaparak değerli eserler vermiş bulunan Halkevlerimizden Ankara, Aydın, Balıkesir, Bolu, Bursa, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Kayseri, Konya, Manisa, Manisa, Mardin, Mersin, Bergama ve Eminönü Halkevlerini; aynı zamanda *Burdu*r (Burdur), *Çorumlu* (Çorum), *Doğuş* (Kars), *Gediz* (Manisa), *Görüşler* (Adana), *İnanç* (Denizli), *İçel* (Mersin), *Karadağ* (Diyarbakır), *On* (Isparta), *Taşpınar* (Afyon),*Uludağ* (Bursa), *Yenitürk, Halk Bilgisi Haberleri* (Eminönü) Halkevi dergilerini de bu sahadaki kıymetli yayınlar bakımından övgüyle bahsedilmiştir.[115]

Halkevleri Müze ve Sergi Şubesi, etnografya ve folklor materyallerini toplanarak birer müze kurulması doğrultusunda ehemmiyetli faaliyetlerde bulunmuştur. Ülke genelinde 1943 yılında 33 Halkevinde etnografya ve folklor müzesi bulunmaktadır. Türk Tarih Kurumu bu şubelerin çalışmalarına katkı sağlamıştır.[116]

Türk tarih tezi kapsamında CHP tarafından müzelerin zenginleştirilmesini sağlayacak tarihi eserlerin toplanmasına ve bu amaçla arkeolojik çalışma yapılmasına, ayrıca mevcut yapıtların en iyi bir şekilde korunmasına büyük önem verilmiştir.

[113] CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, s. 16
[114] Zeyrek, a.g.e, s. 83.
[115] CHP**Halkevleri ve Halkodaları** 1932-1942 s.16.
[116] Temizhan, a.g.t, s. 99.

Halkevlerinin açılışından itibaren Müze ve Sergi Şubelerinin diğer şubelere nazaran daha ilgi görmüştür.[117]

2.3.9 Kütüphane ve Neşriyat Şubesi

Halkevi düşüncesinin yararlılığını ortaya koyan ve bir Halkevi kurulacağı zaman ısrarla açılması istenen şube, Kütüphane ve Yayın Şubesidir. Halkevinin tüm hedeflerini kendi faaliyetlerinde ortaya koyma durumunda olan bu şubenin çalışması, belki yalın ama hayati öneme sahiptir.[118]

Kütüphane ve Yayın Şubesi bulunmayan Halkevi yoktur. Halkevleri büyük küçük bir okuma salonu oluşturmuş ve çok kalabalık okuyucu topluluğuna sahiptir. Halkevleri kütüphaneleri yalnızca kitapların tasniflerini yapmak ve onları okumaya hazır hâle getirmekle yetinmemiş çeşitli tedbirler alarak yurttaşları, yeni nesli okumaya teşvik etmişlerdir. Halkevleri hazırlamış oldukları etkinliklerde yeni yayınlanan materyallerden, okunacak durumda olanlar üzerinde düşünceler belirtmiş, mevzu ve düşüncesini tespit ederek bireylere aktarmıştır.[119]

Halkevleri kütüphanelerine Türk inkılabını uymayan, diğer devletlerin zararlı rejim ve ideolojilerini betimleyen, irticai fikirleri amaçlayan, intihar olaylarını tavsiye eden ve gayriahlaki bilgiler içeren yayınlar konulamazdı. Bu kütüphanelere Bakanlıklar, Dil ve Tarih Kurumları gibi kamu kurum ve kuruluşlarından, CHP Genel Sekreterliğinin, vatandaşın bağışları ile resmiyete uygun olarak alınan kitaplar dermede bulunduruluyordu. Okuma odaları ve kütüphane idare heyetinin belirlediği zamanlarda kesin açık bulundurulmaktadır. Halkevlerine alınacak süreli yayınlar Halkevi İdare Heyetince tespit edilmekteydi. Halkevlerine ulaşımı basit olan köylere okuma odaları açmak, her zaman bu odalara yardımcı olmak ve köylere olanaklar ölçüsünde gezici kütüphaneler göndermekle sorumluydu.[120]

Yayın hakkı bu kola ait olduğu için değişik tiplerde ve değişik konularda yayın yapmıştır. Bunlar arasında en kıymetli yeri, dergiler tutmaktadır. Halkevi dergisi

---

[117] Türkmen, a.g..e, s.99.
[118] Cumhuriyet Halk Partisi, **Halkevleri 1932-1935: 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı**, s. 104.
[119] Kara, a.g.e, s. 58.
[120] Durak, *a.g.m*, s.427.

deyince ilk akla gelen Ülkü dergisidir. Halkevlerinin temel ve genel yayın organı olduğu için burada kısaca Ülkü dergisinden bahsetmek yararlı olacaktır. Ülkü dergisi, Ankara Halkevince çıkarılmasına karşın Halkevlerinin yayın organıdır. Ülkü dergisinin ilk çıkışı 1933 yılıdır. Yani Halkevleri açılışının birinci yıl dönümüdür. Dergi her ayın 25. günü çıkmaktadır. Burada yazı yazanlara ayrıca ücret ödenmez. Dergide ülkeye, kültür ve inkılap konusunda hizmet eden yapıt ve fiillerin ilanı ücretsiz yayınlanırdı.[121] Ülküden önce yayınlanmaya başlayan başka dergiler de vardı. Bunlardan Afyon Halkevi tarafından çıkartılan Taşpınar ve Eskişehir Halkevince Halkevi bu dergilerdendir. 1932-1935 döneminde yayınlanmaya başlayan Halkevi dergilerinin bir kısmı kısa ömürlü olurken bazıları da 1950'ye kadar yayın hayatını sürdürdü. [122] Halkevlerince yayınlanan dergiler üzerinde ifade ve içerik gibi mevzularda denetimler uygulanmıştır. Bu denetimler bazı dergilerin kapanmasına yönelik baskılar oluşturulmuş ve çok partili hayata geçişle beraber daha bağımsız yayınlar için kaybolmalarına sebebiyet vermiştir. Halkevleri kurulmadan evvel yayınlanmakta olan dergiler de Halkevlerine bağlanmışlardır. Bu gelişme ile birlikte bazı dergiler daha da gelişirken bazıları ise yetersiz kalmaları sebebiyle Halkevleri tarafından iyi karşılanmamıştır. [123]

Kütüphaneleri en çok öğrencilerin kullanması Halkevlerinin vatandaşlara daha çok öğrencilik dönemlerinde rahat ders çalışma mekânları sağlayarak kendisine çekmesini başarmıştır. Birçok kent, köy ve kasaba ilk defa kütüphaneyi Halkevi ile bilmiş ve görmüş, dergi ve gazete okumak için dahi olsa yurttaşlar kütüphanelerden faydalanmış ve okuma alışkanlığı kazanmıştır. Kültürü yazılı olarak depolayan ve sonraki nesillere ulaştıran en önemli unsur olan kitaplar kütüphanelerde vatandaşlara sunularak faydalanmaları ve belli bir istikamette olsa da bu kültürü edinmeleri hedeflemiştir.[124]

Kütüphaneler halk bilgisinin ilerlemesinin önde gelen amilleridir, bu nedenle her Halkevinin bulunduğu yörede bir kütüphane bir okuma odası bulunması halkevinin açılmasının koşullarından birisi olmuştur. Binası yeterli olmayan veya mevcudu ve donanımı yeterli gelmeyen yerlerde bir kitap dolabı veya rafı bulunmak zorundadır.

---

[121] Zeyek, a.g.e, s. 74.
[122] Güz, a.g.e, s. 34.
[123] Özdemir, *a.g.m*. s. 254.
[124] Hatice Öksüz Han , *"Halkevlerinde Kısa Süreli Dergilerinde Halk Bilgi Çalışmaları",* **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,** Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2015 s. 30.

Sadece kütüphane açmak değil bu kütüphaneyi zenginleştirmek için yapılması gerekenlerde talimatnamede şu şekilde belirtilmiştir;

Bir kütüphaneyi zenginleştirmek için şu yollardan gidilir,

1-Aynen dergi, gazete, kitap gibi matbuların ve fotoğraf koleksiyonlarının, albüm ve haritaların sahipleri, yazar veya şairleri veya alıp okuduktan sonra kendi himayeleri altına alanlar tarafından kütüphaneye bağış yapmak için yönlendirilir.

2-Zabıt cerideleri, Fırka Neşriyatı, Vekâletlerin eski ve yeni neşriyatı, Hâkimiyeti Milliye ve Resmi Gazete gibi merkezin ücretsiz veya kararlaştırılacak fiyatıyla temin edeceği eserler alınır,

3-Gerek belediyelerden alınma şartıyla idare heyetleri bütçelerinden gerekse doğrudan doğruya bağışlarla uygun eserlerden alınır, abone yazılır. Hangi eserlerin satın alınması uygun olduğu sürece genel idare heyetince de bilgilendirme ve tavsiyede bulunulur,

4-Bir kütüphaneye bir yapıtın ayni baskısı gereğinden fazla ise kütüphanedeki eksik eserler, muadili temin edilmek şartıyla değiştirilir,

5- Özel kütüphanelerde bulunup okutulmasında yarar görülen kitaplar ödünç alınabilir veya uygun ücretle kiralanabilir[125].

1940 yılı istatistiklerine göre 31 Halkevinde 116 okuma odası açılmış, bunlardan 19'u şehir ve kasaba içinde, 5'i cezaevlerinde, 2'si nahiye merkezlerinde, 90'ı köylerdedir[126]. Nafi Atuf Kansu, 1941'de yapmış olduğu konuşmasında halkevlerinin kütüphanelerinde ki kitapların 400.000 geçtiğini ifade etmiştir[127].

1943 yılından itibaren halkevlerinde kitap alım ve dağıtım işlerinin hızlanmış, 230 kitap üzerinden 55.147, 1944 yılında 62 kitap üzerinden 86.000, 1945 yılında 414 kitap

[125] CHF Halkevleri Talimatnamesi, s.17-18.
[126] CHP Halkevleri ve Halkodaları 1932-1942, s. 13.
[127] Kansu, a.g.e., s. 134.

üzerinden 307.385, 1946 yılında 168 kitap üzerinden 26.263, 1947 yılında 150 kitap üzerinden 25.500 tane eser satın alınmış ve dağıtılmıştır[128].

[128] Türkmen, a.g.e., s. 100.

3. HALKEVLERİNDE YAYINCILIK FAALİYETLERİ

3.1 Halkevlerinin Kitap ve Broşürleri

Halkevlerinin 1932 yılında açılması ile birlikte her Halkevinde bir kütüphanenin yerelması bunun yanında yayıncılık çalışmalarında bulunmaları, kitapların ve kütüphanelerin tüm yurtta vatandaşa buluşmasını sağlamıştır.[129] Halkevleri kitapları incelendiğinde bazı özellikler göze çarpmaktadır. Dergi ve kitap adlarının umumiyetle mahalli özelliklere sahip oldukları görülmektedir. Halkevleri yayınları sadece cumhuriyet ilke ve inkılaplarının vatandaş tarafından benimsenmesi için gayret harcamamış aynı zamanda Halkevinin bulunduğu yörenin ekonomik, coğrafi, kültür ve tarihinden özeliklerinden kesitler taşıdıkları gibi aynı zamanda öğretici ögeler taşımaktadır.[130]

Halkevleri yayıncılık alanında çok değerli hizmetler vermiştir. Başta İzmir Halkevi olmak üzere yabancı dillerde yayımlanmış değerli kitapların tercümelerini yaptırmışlardır. Bu tercümeler Willian James, Aristo, Jean Jacque Rousseau, Eduardo Claparede gibi eğitimci ve filozofların eserlerinden oluşmuştur.[131] Aşağıda Halkevleri tarafından basılan kitap ve broşürlerin bir listesi verilmiştir.

Halkevlerinin Çıkardıkları Kitap ve Broşürler[132]

Halkevinin Adı	Kitap veya Broşürün Adı	Cinsi
Adana	5 Kanunsani	Kitap
	Halkevi Çalışmaları	Broşür
	Halkevi Çalışmaları	"
	On İki Yılın Kültürü	Kitap
	23 Şubat	"
	Cirit	"
Afyon	Ulusal Kurtuluş Savaş Tarihinde Afyon	Anket
Ankara	Ankara Budun Bilgisi	Kitap

[129] Buket Candan, *"Matbaadan internete Türkiye'de yayın hayatı ve kütüphaneler"* **Türk Kütüphaneciliği,** 25 (4), 2011 s. 479.
[130] Akbal, a.g.t, s. 77.
[131] Özsarı, a.g.m, s. 411.
[132] BCA 490.1.0.0.928.610.3.

	Bozkır Haznesi	"
	Ankara'dan Nevşehir'e	"
	Cumhuriyet Destanı	"
	İnkılap Bilgisi	"
	Ankara Halkevi Bir Yıl İçinde	Broşür
	Halkevinden Halka	"
Aydın	Pamuk Ekicilerine Öğüt	"
	Halkevi	"
	İyon Medeniyeti ve Efes	Kitap
	İncircilere Öğüt	"
	Devlet Vergileri Kanun	"
	Çocuk Terbiyesi	"
	Tarih Bakımından Belediyecilik	"
	Fotogrametri	"
	Türkiye Haritacılığın Tekamülü ve Havavi	"
	Millî Edebiyat	"
Balıkesir	Halkevi 8 Ayda Nasıl Çalıştı ve Neler Yaptı	Broşür
	Eski ve Yeni Yazı Dili	Kitap
	Köy Kitabı	"
	Çepniler Balıkesir'de	Kitap
	Halk İnanmaları	"
	Bağcılık	"
	Balıkesir ve Köylerinde Özel Görenek ve İnanmalar	"
Bergama	Bergama	Kitap
	Halkevi	Broşür
Bilecik	Halkevi 1935	Broşür
	C.H.P. 4üncü Büyük Kurultayında Genel Başkan Kemal Atatürk'ün Söylevi	Kitap
	Ulusum ve Ülküm	"
	Meyvecilik İş Kılavuzu	"
	Hayvanlarda Dalak Hastalığı	"
	Geceler	"

	Bağcılık Hakkında Faydalı Bilgiler	"
	Halkevinin 935 Yılı Çalışma Raporu	Rapor
	Pamuk Yetiştirme Kılavuzu	Kitap
	Geçmiş Olsun	Piyes
Bolu	Çamlar ve Ülkesi	Kitap
Bursa	Sağlık Öğütleri	"
	Hayvanlardan İnsanlara Geçen Hastalıklar	"
	Öz Türk Adları	"
	Bursa Hanları	"
	Bursa Hamamları	"
	Geçmişte Bir Türkçeci	"
Diyarıbekir	Diyarıbekire Bir Bakış	"
	Diyarıbekir Halkiyatından	"
Elaziz	Halkevi 1935	Broşür
	Cumurluk Devrinde Elaziz 1935	"
Gaziantep	Halkevi Broşürü	"
	Gaziantep Büyükleri	Kitap
	Eski ve Yeni Yazı Dili	"
	Diş Bakımı	"
	26 Eylül Dil Bayramı	"
	Karşılıklar Kılavuzu Üzerinde Öz	
	Türkçe Dersler	"
	Gaziantep Dilinin Tetkiki	"
	Yunus Emre	"
	Gaziantep Ağzında Sentaks Araştırmaları	"
	Pamuk Ziraati	"
	Gözlerimizi Trahomdan Koruyalım	"
	Tedavili Terbiye ve Körler	"
Giresun	Halkevi	Broşür
	Halkevi Çalışma Broşürü	"
	Zehirli Gazlar Hakkında Halkevinde	
	Verilen Dersler	Kitap
İstanbul	Ahlak ve Dinin İki Kaynağı	"

	M. Kemal	"
	Gençliğin Cinsi Terbiyesi	"
	Zührevi Hastalıklar Hakkında Genel Kısa Bilgilerden	Kitap
İstanbul	Frengi Niçin Ayıp Görülür	"
	İstanbul Halkevinin Geçen İki Yıllık işleri	"
	İstanbul Halkevi 1934 Yılı İçinde Yaptıkları	"
İzmir	İzmir Şairleri Antolojisi	"
Isparta	Halkevi	Broşür
İzmir	Halkevi Açıldığı Gündenberi	"
	Halkevi İçmai Yardım Şubesi/Broşürü	"
	Yeni Psikoloji ve Pedagoji	Kitap
Kadıköy	Genç Şairlerimiz ve Eserleri	"
Kayseri	Halkevi Armağanı	Broşür
	Kayseri Sözlüğü	Kitap
Konya	Sahipata ile Oğullarının Hayat ve Eserleri	"
	Ayaşlı Şakir	"
	Orhon Alfabesinin Anadolu'daki İzleri	"
	Dil, Edebiyat, Tarih Araştırmaları	"
	C.H.P Genyönkurulunca Verdirilen Konferanslar	"
	C.H.P Genyönkurulunca Verdirilen Konferanslar	"
Kütahya	Halk Şairleri	Kitap
	Devrim Andıcı 9 Mayıs 1935	"
	Karasinek Zararları, Korunma Çareleri	"
	Halk Dersanesi	İlanlar
Mardin	Omay Han	Kitap
Mersin	Öz Türk Masalları	"
	Sıtma Nedir, Nasıl Korunulur?	"
	Zührevi Hastalıklar	"
Muğla	Akşehir Kitabeleri ve Tetkikat	"
	Türk Adları	"

	Tütün Ekenlere Öğütler	"
	Demokrasinin Menşeii ve Tekamülü	"
	Halkevi Çalışma Broşürleri	Broşür
Ödemiş	E. Hamdi Akman'ın Konferansları	Kitap
Rize	Birkaç Söz, Birkaç Satır	"
Samsun	1923-1933	"
	Köylü ve Tütüncülerimizin Dikkat Manzaralarına	"
	Öz Dile Doğru	"
	C.H.P. İnkılap Hareketleri	"
Tekirdağı	Halkevi Broşürü	Broşür
Sivas	Deliktaş'lı Ruhsati'nin Hayatı	Kitap
Tekirdağı	Marmara	Broşür
	Halkevi	"
Tire	Sayın Konuklar Safa Geldiniz	"
Urfa	Bir Yıllık İş Sayımı	"
	Halkevinin Bir Yıllık İş Sayımı	"
Uşak	Halkevi	"
Zonguldak	Mithat Akif	Kitap
Çankırı	Cumhuriyetin 10.Yıl Dönümü Münasebetiyle Çıkan Halkevinin Çalışma İşlerine Mahsus Broşür	Broşür
	Köylü Kendi Yakacaklarını ve Satacaklarını Odunu Nasıl Alabilecekler	Kitap
	Köylü Ormanda Zati ve Cami, Mektep ve Köy Yollarındaki Köprülere Ait Müşterek Kereste İhtiyaçlarını Nasıl Tedarik Eder	"
	Çankırılı Hacı Şeyhoğlu Bay Hasan Tarafından Halk Edebiyatı	"
	Cumhuriyet'in 15.Yıl Dönümü Münasebetiyle Çıkarılan Broşür	Broşür[133]

[133] Demir, a.g.e, s. 183.

Kastamonu	Kastamonu Aşık Kemali	Kitap
	Kastamonu Tarihi	"
	Kastamonu'da Toplanmış Maniler	"
	Göklere Doğru	"
	Atatürk Devrimi Destanı	"
	Kastamonu Bilmeceleri	"
	Aşık Edebiyatı Methal	"
	Kastamonu Ninnileri[134]	"

Halkevi Kütüphane ve Yayın Şubesi, edebî eserlerden, tarım ve sağlığa yönelik tavsiyelere, şehir planlarından psikolojiye kadar çeşit konularda halka yeni fikir verecek doğru çığır açacak broşürler hazırlanmıştır. Örneğin Ankara Halkevi arıcılık, Adana pamukçuluk, Samsun'un tütüncülük için broşürler hazırlamasının büyük faydalarının olduğunu görülmektedir. Bu gibi tarım ve sağlık etütlerin, köycülüğe ait rehberlerin, çeşitli şubelerin çalışma sistem ve tarzlarını en iyi şekilde tespite yarayacak broşürlerin ve anketlerin kıymet itibari ile memnuniyet verici olduğu ortadadır. Ayrıca yerel ihtiyaçlara göre alınacak bölgesel tedbirleri aydınlatan araştırma ve incelemelerde rehber olan defterler ve fişler hazırlanmıştır. [135]

Halkevlerinde verilen konferansların talimatnameler gereğince yayınlanma zorunluluğu vardır. Yalnız bu kural tam anlamıyla uygulanamamıştır. Bununla beraber Bazı Halkevleri düzenledikleri konferansların metinlerini yayınlama yoluna gitmiştir. Turgutlu ve Aydın Halkevleri bu mevzuda öne çıkan halkevleridir. Aydın Halkevi Asaf Gökbel'in Tarih Bakımından Belediyecilik, Hulusi Erdoğan'ın İyon Medeniyeti ve Efes ve Mithat Yenen'in Şehirlerimizin İmar Davası başlıklı konferansları yayınlanmıştır.[136]

[134] Türkmen, a.g.e, s. 152.
[135] Halkevleri 1932-1935, 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı? s.104-105.
[136] Özsarı, a.g.m, s. 411.

3.2. Halkevi Dergileri

Kurtuluş Savaşı sonrası beklentilerin birden gayesine ulaşmaması, ekonomik durumun zorluğu, yeni arayışlar içinde bulunan idarecilerde Halkevi mefhumunu harekete geçirmek ve kültür inkılabını birlikte ortaya çıkarma isteğini pekiştirdi. Bu sayede Türkiye'nin çeşitli yerlerindeki Halkevi idarecileri, başta öğretmenler olmak üzere entelektüel gruplarını harekete geçirdiler. Bunların, bulundukları yöre üzerine kaleme aldıkları çeşitli çalışmalar birbiri ardına yayımlanmaya başlandı. Elbette çizilecek yol için bir metot gerekli idi. Zira yazılacak yapıtların o günkü gereksinimlere cevap verecek seviyede olması ya da sonraki kuşaklara kalacak satırlardan oluşması yöntem seçimini gerekli kılıyordu.[137] Dergilerin daha yararlı olabilmesi ve belli normlarda çıkartılması için uyulması gereken kuralları içeren bir yazı, CHP Genel Sekreterliği tarafından Halkevleri Başkanlıklarına gönderilmiştir. Yazıda gönderilen kurallar şu şekilde ifade edilmiştir:

"1-Halkevleri dergilerinin yazıları için geniş münderecat kadrosu ilişiktir. Bu kadro Halkevleri dergileri kendilerine faydalı mevzuları bulmakta güçlük çekmeyeceklerini tahmin ederim.

2-Dergi çıkarmanın birçok şatları vardır. Bunlar arasında eleman, teknik imkânlar elbette birinci derecede gelir. Bu imkânları bu gün daha ziyade vilayet merkezlerimizde bulmak kabildir. Bu sebepledir ki şimdilik yalnız merkezlerimizdeki Halkevlerimizin dergi çıkarmalarını kâfi ve uygun bulmaktayım.

3-Halkevi öğreneğine göre Halkevlerinin çıkaracağı dergilerin yazı ve idare işleri ile Dil, Tarih ve Edebiyat Komitalarının meşgul olmaları lazımdır. Derginin yazı ve idare vazifesini üzerine alan bu komita bir yazı heyeti teşkil edebilir ve vilayet içindeki Halkevlerinden de birer muhabir aza isteyebilir. Bu takdirde; bu tahrir heyetiyle vilayet içindeki Halkevlerinden isimleri bildirilecek muhabir azaların isimleri derginin kapağının iç tarafına konulması uygun olur.

---

[137] Mahmut H. Şakiroğlu, *''Halkevi Dergileri ve Neşriyatı",* **Kebikeç**, Sayı:3, 1996, s. 131.

4-Böyle bir teşkilatla vilayet merkezlerimizdeki Halkevleri tarafından çıkarılacak olan Halkevi dergisi o vilayet içindeki Halkevlerinin bir mecmuası haline gelmiş olacaktır.

5-Ekser Halkevleri mecmuaları ayda bir çıkmakla beraber bazılarının on beş, bazılarının da iki ayda bir çıkmakta oldukları görülmektedir. Her Halkevi mecmuasının mutlaka aylık olmasını tercih ve iltizam etmekteyiz.

6-Halkevleri dergilerinin yazı bakımından olduğu kadar basılış yönünde de temiz, düzgün olmasına dikkat edilmesini isterim. Bozuk, silik harflerle, çeşit çeşit renklerle çıkan Halkevleri dergilerinde ne kadar yararlı yazı olursa olsun okuyucu bulmakta güçlük çekeceklerinde şüphe yoktur.

7-Bundan böyle vilayet merkezlerimizdeki Halkevleri tarafından çıkarılacak olan dergilerin giderleri bir madde olarak topluca Halkevi bütçesinde gösterilmelidir. Yalnız dergilerin paralı olması partice kabul edilmiş olduğuna göre de dergi geliri madde halinde gelir bölümünde gösterilmelidir.

8-Halkevlerimiz tarafından çıkarılmakta olan dergilerin adları ve hangi Halkevleri tarafından çıkarılmakta oldukları bir liste halinde her Halkevi dergisinin son kapağını konulmalıdır.

9-Yazıların değerleri eleştirilerle görünür. Dergilerimizin yazı kaliteleri de her Halkevi dergisinin diğer Halkevleri dergilerinde çıkan yazıları takip ve tarz konusuna uygun eleştirilerle yükseleceğinde şüphe yoktur." [138] şeklinde ifade edilmiştir.

Halkevlerinin en önemli etkinliklerinden bir tanesi de yayınları olmuştur. Zira Halkevlerinde yayınlanan eserler günümüz çalışmaları için de yol gösterici olmakta, döneminin folklor, tarih, edebiyat vb. konularına ait bilgileri kapsamaktadır. Bu yayınlar pek çok ünlü isim için eğitim kurumu vazifesi görmüştür. [139] Halkevleri dergileri yayınlandıkları dönemde bir yandan tek parti ideolojisini yaymaya çalışırken diğer taraftan yayınladıkları bölgenin, kültürel, sosyal ve ekonomik durumu ile bilgiler vermektedir. Halk bilimi açısından dergiler zengin bir arşiv oluşturmaktadır. 1950'li yıllardan itibaren toplumun münevver tabakasını oluşturan ve siyaset arenasında

[138] BCA, 490.01.4.21.5.
[139] Özdemir, *a.g.m, s. 253.*

tanınan kişilerin Halkevi dergilerinde vazife almış, yazılarını yazmış kişilerden oluştuğunu görülmektedir.[140]

Halkevleri yayınlarında Ülkü dergisi önemli bir yere sahiptir. Derginin düzenli yayınlanması ve belirli yöntemleri kullanması diğer dergilere model oluşturmuştur. Başkentte yayınlanan Ülkü ile İstanbul'da yayınlanan Yeni Türk Dergisi'ni Halkevleri yayıncılığında önemli bir yeri sahiptir. En zor koşullarda bir tarafa bırakarak yapılan bu yayını bir dönemin dokümanı olması açısından her zaman için kullanılan eserlerdir. Bu dergileri model alıp da belirli bir düzeyde tutunanlar arasında Ün, Konya, Gediz, Başpınar müstesna yere sahiptir. Taşpınar, İnan, Doğuş, Altan, Halkevi, Akpınar dergileri muhteva olarak dikkat çekmektedir.[141]

Halkevlerinin yayınladığı dergilerin sayısı gün geçtikçe artmıştır. Dergiler Halkevlerinin sözcüleriydiler. Her Halkevi kendi dergisini çıkarma hakkına sahipti. Dergilerin yayınlanmasından Dil ve Edebiyat Şubesi sorumludur. Dergide kullanılan dilin halk tarafından açık ve anlaşılır olması, yazıların yayınlanmak için uygun olup olmadığı bu şubenin denetiminden geçiyordu. Dergilerin bir kısmı gerekli yerlere gönderildikten sonra kalan kısmı Halkevlerine gelir sağlamak için vatandaşa satılırdı. Düşünce sistemini ve inkılapları iletmek de dergilere düşen bir görevdi.[142] Aşağıda alfabetik olarak Halkevi dergileri hakkında bilgiler verilmiştir.

3.2.1 Akpınar

Akpınar dergisi, Niğde Halkevi Mecmuası olarak Temmuz 1934 ile 1941 yılları arasında 61 sayı yayınlanmıştır. Aylık yayımlamak istenmişse de düzensiz olarak yayınlanmıştır. İlk 19 sayı hiç aksamadan 20-22, 23-26, 27-31 sayılar bir arada ve düzensiz olarak yayınlanmıştır. Derginin düzensiz yayınlanması CHP'nin dikkatini çekmiştir.[143] Konu ile ilgili Niğde Halkevine bir resmî yazı yazılmıştır. Resmî yazıda *"Kütüphanemiz koleksiyonunu tamamlamak üzere… Eksikliklerle bugüne kadar çıkan diğer sayıların gönderilmesini, bundan sonra çıkacakların da geciktirilmemesini rica eder, eğer*

[140] Güz, a.g.e, *s. 3.*
[141] Şakiroğlu, *a.g.m*, s. 132.
[142] Özdemir, *a.g.m*, s. 253.
[143] Şakiroğlu, *a.g.m*, s. 134.

derginiz çıkmıyorsa ne zamandan beri ve ne sebeple çıkmadığının da bildirilmesini dilerim."[144] denilmiştir.

Derginin çıkış gayesi Niğde'nin tanıtımını yapmak, Atatürk ilkeleri halka anlatmak, Halkevinin faaliyetlerinin tüm topluma duyurulması sağlamaktı. Bunun yanında CHP'nin fikirleri ile Niğde'nin ekonomik, zirai, turizm hacmi ve Halkevi ile ilgili havadislere dergide yer verilmiştir.[145]

3.2.2 Altan

Altan dergisi, Elazığ Halkevi tarafından her ayın yirmi ikisinde Halkevi yönetimince ayda bir kere yayınlanmakta idi. Derginin ilk sayıları Elazığ'da diğer sayıları Adana Türközü Matbaasında basılmıştır. 1935 ile 1939 yılları arasında 48 sayı ve 16 sayfa olarak yayınlanmıştır.[146]

Altan dergisinin amacı, Elazığ'ın istek ve ihtiyaçlarını uygun ve bütünüyle yörenin lüzumlarına göre Elâzığ'ın sesi olacaktır. Halkçılık prensipleri doğrultusunda, ülkü ve kültür ihtiyacına göre tertiplenmiş, inkılapların hedefleri ışığında halkı aydınlatmaktı. Derginin diğer Halkevi dergilerinde olduğu gibi en önemli amacı yöresel araştırma, inceleme konularına yer vermekti.[147]

Dergide önemli günler, olaylar ve yıl dönümlerinin teşkil ettiği yazılar, Elazığ ve etrafındaki yerleşim yerlerinin geçmiş dönemlerin anlatıldığı tarihi araştırmalar, şiir, hikâye türkü ve manilerin yer aldığı edebiyat ve folklor, köy ve köylüleri sorunlarını ele alan yazılar ve çeviriler derginin konularını oluşturmaktadır.[148]

Altan dergisi yayınlandığı dönem boyunca Elazığ'ın entelektüel alanda sesi olmuştur. Yazıların çoğunluğunda öğretmenlerin imzası olduğundan, zamanın ideolojik, sosyal ve kültürel gelişiminde önemli görevler üstlenmiştir. Yöre halkının cumhuriyetin kazanımları, kültürel konulardan haberdar olması yardımcı olmuştur. Elazığ ve çevresi

---

[144] BCA, 490.01.841.327.2.
[145] Güz, a.g.e, s. 62-63.
[146] Şakiroğlu, *a.g.m*, s. 134.
[147] Yavuz Haykır, *"Elazığ (Elaziz) Halkevi Yayınları ve Altan Dergisi"*, **Türk Dünyası Araştırmaları**, Sayı:171, 2017, s. 139-140.
[148] Güz, **Halkevi Dergileri Üzerine…**, s. 49.

ile alakalı yapılan hizmetler ve bu hizmetlerin daha sonrada ilerleyerek devam etmesi, Altan dergisinin üstlendiği bir görev olmuştur.[149]

3.2.3 Altın Yaprak

Altın Yaprak, Bafra Halkevi tarafından çıkartılan kültür dergisidir. Düzensiz çıkan dergi, 19 sayı çıkmış ve Ekim 1935 ile Kasım 1936 tarihleri arasında yayınlanmıştır. Niyazi Doğu'nun yayın direktörlüğünde sırasıyla Samsun Güneş Matbaası, Bafra Vatan Basımevi ve Tan Matbaasında basılmıştır. İlkönce Halkevi Kitap ve Neşriyat Müdürlüğü, sonra Kitapsarayı ve Yayın Şubesi tarafından çıkarılan derginin ücreti 10, yıllık aboneliği 225 kuruş olmuştur.[150]

Dergide Vehbi Cem Aşkun, Cemal Demiray, Mahmut Üstüner, Ş. Çakır, Şinasi Önal, Sait Kubilay, Mehmet Turhan, Kemal Demiray, Suzi Can, İhsan Orhun, Talat Yetkin, Yekta Çubukçuoğlu, Ali Ertan, Kadir Sözen, Ali Erdoğan Kazanoğlu, Muzafer Yener, İsmail Işın, A. Bedri Edis, Galip Naşid Arı gibi yazarların eserleri yer almaktadır.

Halkevleri cumhuriyetin zihinlere yerleştirilmesi için çalışan kurumlar olduğu gibi bulundukları yörede bir kültür çevresi, entelektüel hareketlilik oluşturma görevi üstlenmiştir. Bu da aynı zamanda Altın Yaprak dergisinin amaçlarından birisidir. Dergide çıkan yazılar incelendiğinde Bafra'nın tarihine, kültürüne ve ekonomisine dair yazılar ve haberlere yer verildiği görülmüştür. Dergide Mustafa Kemal Atatürk'ün Samsun'a çıkış yıl dönümü, 30 Ağustos, Dil Bayramı, Kubilay Olayı gibi Cumhuriyet Dönemi'ne ait kişi ve olaylara ilişkin yazılar yer almıştır.[151]

3.2.4 Altıok

Edirne Halkevi tarafından çıkarılan Altıok dergisinin ilk sayısı 25 Ekim 1933, son sayısı Nisan 1936 olmak üzere toplamda 26 sayı çıkmıştır. Genelde 32 sayfa olarak

---

[149] Haykır, *a.g.m.* s. 161-162.
[150] Güz, **Halkevi Dergileri Üzerine…**, s. 51.
[151] Işıl Tuna, *"Halkevi Dergiciliğine Bir Örnek: Bafra Halkevi Dergisi Altın Yaprak (1935-1936)",* **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi,** Yıl: 6, Sayı: 72, Haziran 2018, s. 589-590.

çıkan derginin 23. sayısı Parti Kurultayı sebebiyle 64 sayfa olarak yayınlanmıştır. [152]

Derginin 22. sayısından itibaren E. Ruhi Günalp, Z. Tuğrul Somar, Osman Nuri, Vasfi Çobanoğlu, Nihad Sami Yarkın, Osman Moyunçur, Esad Serezli, Suad Berkmen, Kazım Demirarslan ve İrfan Ükil gibi yazarların eserleri bulunmaktadır.[153]

Dergi 26. sayıdan sonra çıkmadığından Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği derginin neden gelmediğini ilgili Edirne Halkevi Başkanlığına yazı yazarak yazı ile "*Derginiz Altıok'un Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos 936'da çıkması lazım gelen 27, 28, 29 ve 30 uncu sayılarından itibaren bize göndermediniz. Bu sayılar çıkmışsa kitapsarayımız adına ikişer danesini yollamanızı ve bundan sonra çıkacaklarında geciktirilmemesini, eğer çıkmamışsa, niçin çıkmadığını bildirmenizi rica eder, sevgi ve saygılarımı sunarım"*[154] ifadesiyle öğrenmek istenmiştir.

Derginin ele aldığı konular farklıdır. Hemen her sayıda yer alan başyazıların teması devrin önemli olayı veya özel günlerinden oluşmaktadır. Derginin ana bölümlerini Kültür Yerleri, Erdem Yüzleri, Tarih Yüzleri, Halk Edebiyatı Yüzleri, Gençlik Yüzleri ve Köycülük Yüzleri vb. oluşmaktadır.[155]

3.2.5 Anafarta

Anafarta dergisi, Çanakkale Halkevi tarafından çıkarılan aylık kültür dergisidir. Temmuz 1934 ile Ocak 1943 yılları arasında 9 sayı yayınlanmıştır.[156] İstanbul Hilal ve Ülkü Matbaaları ile Çanakkale CHP Basımevinde basılan derginin yıllık ücreti 100 kuruştur. Derginin neşriyat müdürlüğünü aynı zamanda Çanakkale Halkevi Başkanı olan Halil yapmıştır. Dergi çıktığı süre zarfında Çanakkale ilgili yazılar yanında Halkevi çalışmalarına yer verilmiştir. Derginin amacı Çanakkale'nin entelektüel çevresinin tüm ülkede temsil edilmesini sağlamaktır. Dergi düzenli olarak yayınlanmamıştır.[157]

---

[152] Gözde Tekin, *"Trakya Halkevleri ve Halkevi Dergileri Üzerine İnceleme"*, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Basılmamış Yüksek Lisans tezi, , 2014, s. 101-102.
[153] Güz, a.g.e, s. 55.
[154] BCA, 490.01.832.285.1
[155] Nurettin Güz, **Halkevi Dergileri Üzerine Bir Deneme**, Ankara (yay.y), 1994, s. 34.
[156] Şakiroğlu, *a.g.m*, s. 134.
[157] Güz**, Halkevi Dergileri Üzerine…**, s. 43.

3.2.6 Başpınar

Başpınar dergisi, Gaziantep Halkevince 19 Şubat 1939 tarihinden itibaren yayın hayatına başlamıştır. Yayınlanmaya başladığı tarihten Nisan 1949 tarihine kadar 108 sayı çıkmıştır.[158]

Derginin ilk sayında imtiyaz sahibi ve yazı işleri müdürü yer almadı. 2-23 sayıları arasında imtiyaz sahibi Fazıl Danışman, Neşriyat Müdürlüğünü Kazım Günay yapmıştır. 47. sayıya kadar imtiyaz sahipliğini Gaziantep Halkevi, Neşriyat Müdürlüğünü Sabri Güzel, 87. Sayıdan 108. sayıya kadar ise Şakir Sabri Yener yapmıştır. En çok yazı yazanlar arasında Cemil Cahit Güzel, Turhan Dağlıoğlu, Ali Nadir Ünler, Yılmaz Dokuzoğlu, Şakir Sabri Yener, Ömer Asım Aksoy, Ülker Yener, Fazlı Danışman, Leman Ural vb. yazarlar yer almaktadır.[159]

Dergide, köy ve köycülük, Halkevi çalışmaları, tarihi şahsiyetler, hikâyeler, nesirler, şiirler, kitap ve dergi tanımları, Gaziantep ekonomisi, tarımı, tarihi, coğrafyası folkloru vb. konular yer almaktadır.[160] Dergide köy ve köycülük konusuna oldukça fazla yer verilmiştir. Köy konusunu ele alan yazıların yanı sıra piyes ve şiirler içine yerleştirilmiş köy teması içeren mesajlara yer verilmiştir. Köycülük sorununun çözümüne ayrıntılı öneriler getirmeden ziyade hayali köy ütopyasına yer verilmiştir[161].

3.2.7 Batı Yolu

Kırklareli Halkevi, diğer Halkevlerindeki gibi kültürel deneyimlerini yeni nesillere iletmek için bir dergi çıkartmak istemiştir. Halkevinin etkinliklerine dair bilgiler 1935 yılından itibaren Kırklareli yerel basınında haber olarak yer almaya başlamıştır. Basında, aylık olarak yayınlanması planlanan derginin 'Batı Yolu' adı ile 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Günü yayınlanacağı haber verilmiştir. Dergi, yoğun çalışmalar sonucunda Nisan 1935 yılında yayınlanmıştır. 23 Nisana yetiştirilmek istenmesinden dolayı bazı hatalarla birlikte basımda yanlışlıkların olduğu

---

[158] Ömer Temiz, "*Gaziantep Halkevi Dergisi Başpınar'da Yayımlanan Ömer Aksoy Yazıları",* **Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları**, Sayı: 10, 2006 s. 199.
[159] Güz, Halkevi Dergileri Üzerine…, s. 115.
[160] Temiz, *a.g.m*, s. 199.
[161] Tülay Aydın, "*Cumhuriyet Dönemi İdeolojisinde İdeal Köy Söylemine Bir Örnek: Başpınar Halkevi Dergisinde Köy ve Köylü İmgesi",* **Gaziantep University Journal of Social Sciences,** 20(1), 2021 s. 250.

görülmüştür. Derginin yayın hayatı, düzensiz çıkması nedeniyle Mart 1936 yılında 8. sayıyla birlikte sona ermiştir.[162] Bu sayıdan sonra yayın çıkmaması üzerine CHP Genel Sekreterliğince derginin niçin gönderilmediğine dair Kırklareli Halkevi Başkanlığına uyarı yazısı gönderilmiştir. Yazıda *"Derginiz Batı Yolu'nun Mart 1936'da çıka 8inci sayısından sonrasında bize yollanmamıştır. Derginiz çıkıyorsa yukarıda işaret edilen sayıdan sonra çıkanlardan ikişer tanesinin kitapsarayımız adına yollanmasını, eğer çıkmıyorsa, niçin çıkmadığının sebeplerini bildirmenizi"*[163] ifadelerine yer verilmiştir.

Birinci sayısı Lüleburgaz Gültekin Arda Matbaasında basılan derginin diğer sayıları Kırklareli Bozkurt Basımevinde basılmıştır. Derginin ücreti 10 kuruş, yıllık ücreti 100 kuruştur. Kırklareli Halkevi sahipliliğinde, Genel Müdürlüğünü Dr. Hamit Şakir, Yazı İşleri Müdürlüğünü ise Halide Nusret yapmıştır. Çıkış yazısında derginin Mustafa Kemal Atatürk'ün gösterdiği yolda ilerleyeceği belirtilmiş ve görevlerinin inkılap ve kurtuluş yolunda hayatlarını feda edenlerin emanetlerine sahip çıkmak olduğu dile getirilmiştir.[164]

Batı Yolu dergisi, yerel basının ilerlemesi açısından önemli bir yere sahiptir. Dergide eserleri bulunan yazarlar özellikle gelecek nesil açısından ehemmiyetli bir fonksiyona sahip olacağını görmüştür. Batı Yolu Türk basın tarihi, yörenin tarihi ve Halkevleri üzerine çalışmalar yapanlar için önemli kaynaktır.[165]

3.2.8 Bozok

Bozok, Yozgat Halkevi tarafından 1938 yılından itibaren yayınlanmaya başlamıştır. 15 günde bir yayınlanan dergi, 1941 yılına kadar 14 sayı yayınlanmıştır.[166] Neşriyat Müdürlüğü Vehbi Ulusoy tarafından üstlenilen derginin basımı da bazı dönemlerde kesintiye uğramıştır. Dergi, 16 sayfa olarak yayınlanmıştır. Bazı sayfalarında Yozgat

---

[162] Erdem Çanak, "*Halkevlerinin Dergicilik Faaliyetine Bir Örnek: Kırklareli Halkevi dergisi Batı Yolu (1935-1936)",* **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**; Cilt: 11, Sayı: 61, 2018, s. 256-257.
[163] BCA, 490.01.838.312.2.2.
[164] Tekin, *''Trakya Halkevleri ve Halkevi Dergileri Üzerine İnceleme''*…., s. 105.
[165] Çakmak, *a.g.m,* s. 261.
[166] Şakiroğlu, *a.g.m,* s. 136.

yöresi ve cumhuriyet liderlerinin fotoğraflarına yer verilmiştir. Basımı Yozgat Vilayet Matbaasında gerçekleştirilen derginin fiyatı 10 kuruştur.[167]

Dergide, İlhan Geçer, Muzaffer Onok, Celal Bayar, C. Bingöl, Yusuf Ziya Özkan, H. Ertem, A. Mustafa Soylu, Fehmi Okan gibi yazarların eserleri yer almaktadır.[168] Dergi, folklor ve yerel tarih gibi konuları yeterli şekilde ele almamıştır. Bu yönü ile de eleştirilere maruz kalmıştır. Bu yetersizliğin sebebi fazla yazar kadrosunun olmaması ve yöredeki aydınlarla Yozgat'ta görev yapan öğretmenler arasında gereken iletişimin kurulamamış olmasına bağlanmıştır.[169]

3.2.9 Burdur

Burdur dergisi, Burdur Halkevi Dil Tarih ve Edebiyat Şubesi tarafından Ekim 1936 yılından Ocak 1938 yılına kadar Ülker adıyla 6 sayı olarak yayınlanarak kapanmıştır. Bir yıl ara verildikten sonra Burdur olarak yayınlanmaya başlamıştır[170] Dergi, Burdur Halkevi Başkanlarından Ahmet Feyzi Bayraktar zamanında basılmaya başlamıştır. Halkevinin açılışından yedi yıl sonra 19 Şubat 1939'da çıkartılmıştır.[171]

Derginin 1-10 sayıları Burdur Cumhuriyet Basımevinde, 11-13. sayıları İstanbul Çeltut Kolektif Şirketi Matbaasında, diğer baskıları ise Burdur Cumhuriyet Matbaasında basılmıştır. Derginin Yazı İşleri Müdürlüğünü Hasan Barlas, Mesul Müdürlüğünü de H. Hüsnü Onat yapmıştır. Dergide Fevzi Bayraktar, Rıza Erdem, Ferid Çamoğlu, Şükrü Göksu, Lütfi Özgün, Zeki Öcal, Abdullah Aşçı, Hadi Okan, Enver Barlas, Hüseyin Güzelyurt, Rahmi Uğur gibi yazarların eserleri yer almaktadır.[172]

Dergi, toplumsal bir tutuma sahip geniş kitleye seslenmiştir. Yayınlandığı yılların toplumun beklentilerinden hareketle şekillenen derginin 10. sayısından itibaren

---

[167] M. Bülent Varlık, *"Bozok Yozgat Halkevi Dergisi Bibliyografyası",* **Kebikeç**, Sayı: 3 1996 s. 194.
[168] Güz, Halkevi Dergileri Üzerine**…,** s. 98.
[169] Varlık, a.g.m, s. 195.
[170] Sevilay Özer, *"Burdur Halkevi ve Faaliyetleri (1935-1951)",* **CTAD**, Yıl: 11, Sayı: 22 (Güz 2015), s. 341.
[171] Ümmügülsüm Candeğer, "*Burdur Halkevi Dergisi'nin Halk Kültürü Açısından İncelenmesi (1939-1943)",* **Kültür ve Medeniyet Kongresi 12-14 Nisan 2019 Hatay, Türkiye Tam Metin Kitabı** İksad Yayınevi, 2019, s. 160.
[172] Güz, Halkevi Dergileri Üzerine**…,** s. 74-75.

nitelikli bir tertip heyeti oluşturulmuştur. Genelde dergi 16-17 sayfa çıkmıştır. Dergide yöre türküleri, maniler, masallar ve yöre kültürüne ait bilgiler bulunmaktadır.[173]

3.2.10 Çağlayan

Çağlayan, Antalya Halkevinin ilk dergisidir. 1935 yılında yayın hayatına başlayan dergi, Resmi Antalya gazetesinde haber olarak yayınlanarak Antalyalılara duyurulmuştur. Derginin ilk 21 sayısı Antalya Basımevi'nde, 23/8-13 sayısına kadar olan kısmı İstanbul Numune Matbaasında basılmıştır. Aralık 1935 tarihinden Aralık 1944 tarihine kadar 35 sayı yayınlanmıştır.[174]

Derginin yazar kadrosunda; Rıfat Ahmet Moralı, Esat Adil Müstecaplıoğlu, Tokadizade Şekip, Sabahattin Ali, Orhan Şaik Gökyay, Arif Nihat Asya, Ferruh Niyazi, Muharrem Hasbi, Mustafa Şevket, Mansur Tekin, Refik Fikret, Hamdi Ali ve Esat Hilmi yer almaktadır.[175]

Çağlayan Dergisi, yaptığı bilgilendirme faaliyetleriyle yöreyi diğer illere tanıtmıştır. Ayrıca, yurttaşların ortak değerleri içselleştirip kültürel yönden ilerlemesine yönelik bilgilendirme yazılarına ve okumayı sevdirebilmek için ilgi çekici konulara yer vermiştir.[176]

3.2.11 Çoruh

Çoruh, Artvin Halkevi tarafından Şubat 1938 tarihi ile Ağustos 1938 tarihleri arasında 3 sayı olarak yayınlanmıştır.[177] Derginin ilk sayısının baskı kalitesi iyi olmadığından dolayı Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği tarafından uyarılarak baskı kalitesinin düzetilmediği takdirde Halkevi dergileri listesinden çıkarılacağına dair bir yazı gönderilerek uyarılmıştır. Yazıda: "*Evinizce 21 Şubat 1938' de neşredilen 1 numaralı derginiz (Çoruh)un müteakip nüshaları gelmemiştir. İki ay neşredileceği vaadedilen derginin*

---

[173] Candeğer, *a.g.m*, s. 161.
[174] Nursel Gülcü, "*Çağlayan Dergisi'nin Antalya'nın Kültürel Hayatına Katkıları"*, **Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi,** Cilt: 8, Sayı: 15 2018 s. 1989-1990
[175] Erdal Bozdağ, *''Yerel Bir Mecmua Örneği: Çağlayan Mecmuası (İnceleme-Fihrist)*'', **Turkish Studies**, 8/1 2013 s.1080-1081.
[176] Gülcü, *a.g.m*, s. 1994.
[177] Şakiroğlu, *a.g.m*, s. 136.

daha ilk nüshasından sonra intizamını kaybetmesi hiç de iyi karşılanacak bir tecelli değildir. Halkevlerimiz başladıkları her işi evvela programlamak ve sonra kati'yen yarıda bırakmamak ödev yükümlülüktedirler; Kültürel sahada bütün kütleye aşılamak istenilen karakter de budur. Bu itibarla derginin muntazam neşri için her türlü imkânlara başvurulmasını ve kabil olmadığı takdirde Halkevleri dergileri listesinden çıkarılmak üzere neşrinden feragat edildiğinin bildirilmesini diler, sevgilerimi sunarım." [178] şeklinde ifade edilmiştir.

Dergi, Artvin Vakıf Matbaasında basılmış olup ücreti 25 kuruştur. Derginin imtiyaz sahipliğini Cemal Alper yaptı. Dergide Lüfi Engin, Cemal Bora, Hakkı Sunata, Fehim Kotan, Necdet Atılgan, Necmeddin Kocaş, Nafiz Güngör ve Niyazi Ahmet'in yazıları yer almıştır.[179] İlde yeterli matbaanın olmaması ve maddi imkânsızlıklar nedeniyle derginin yayın hayatı kısa sürmüştür. Daha sonraki yıllarda CHP derginin açılması yönünde yazılar göndermiştir. Bu yazıyı istinaden Artvin Halkevi Başkanlığı'ndan cevabi yazı yazılmıştır. Yazıda: "*İlimizde Basım evi mevcut olmadığından Halkevimiz yayın faaliyetinde bulunamamaktadır. Evvelce Halkevimiz tarafından İstanbul'dan bastırılarak yayınlanmış ve birkaç yıldan beri yayınlanması durmuş olan (Çoruh) Dergisinin başka iller basım evlerinde bastırılarak tekrar yayınlanması üzerindeki hazırlıklarımız hayli ilerlemiştir. Bu hususta müşkülatlarımızın başında maddi iktidarsızlık ve paraca noksanlıkta bulunmaktadır. Şimdilik imkan dahilinde olarak Halkevimizin teksir makinesinde (Öğretim) konulu bir broşür hazırlayarak yayınlanmak üzereyim teksir edilince 4 nüsha Genel Sekreterliğimize sunulacaktır.(Çoruh) Dergisinin yayınlanabilmesi için de bir defalık olarak 500 liraya muhtaç olduğumuzu ve bedava bu derginin Halkevimizce muntazam surette yayınlanmasının sağlamış olacağını saygılarımla sunarım."* [180] şeklinde ifade edilmiştir.

Dergide, konu olarak Artvin ili ve çevresi işlenmiştir. Yörenin tarihi ve coğrafi durumundan sosyal ve kültürel yaşamına dair birçok konuya dergide yer verilmiştir. Ayrıca Halkevleri haberleri de dergide yer bulmuştur.[181]

3.2.12 Çorumlu

Çorumlu dergisi, Çorum Halkevi tarafından 15 Nisan 1938'de yayın hayatına başladı. Aylık olarak yayınlanan Çorumlu dergisi, son sayının basıldığı Ağustos 1946 tarihine

[178] BCA, 490.01.830..279.1
[179] Güz, Halkevi Dergileri Üzerine…, s. 104.
[180] BCA, 490.01.830.279.1
[181] Güz, a.g.e, s. 128.

kadar 61 sayı yayınlanmıştır. İlk önce birinci hamur, Nisan 1942'de yayınlanan 36-37. sayı ile birlikte ikinci hamur kâğıda basılan dergide siyah beyaz fotoğraflara yer verilmiştir. İlk baskısında 16'sı ek olmak üzere 48 sayfa yayınlanmıştır. Derginin, 8. sayısı hariç bütün baskıları Çorum Vilayet Matbaasında basılmıştır.[182] Dergide, Kemal Sayı, Cevdet Bezirci, Eşref Ertekin, H. Abdullah Ercan, Neşet Köseoğlu, Kadir Uslu, Kemal Demirer, Hayri Karamuk ve Kemal Demirer'in yazıları yer almaktadır. Özellikle Eşref Ertekin'in yaptığı derlemeler bütün sayılarda görülmektedir.[183]

Dergide Çorum tarihi, yörede yapılan tarih araştırmaları, bölgenin coğrafi yapısı, tarihi şahsiyetler, gelenekler, düğünler, türküler, maniler köy ve köycülük, tarım, sağlık gibi konular yer almaktadır.[184]

3.2.13 Çukurova

Çukurova, Adana Halkevi tarafından Ağustos 1946 tarihi ile Nisan 1947 tarihleri arasında 9 sayı olarak yayınlanmıştır. Dergi, 16 sayfa olarak basılmıştır. İç kapağında "Adana Halkevi tarafından ayda bir defa çıkarılır" ifadesi yer almaktadır.[185]

Derginin Neşriyat Müdürü Kemal Çelik, Yazı İşleri Müdürü Hamid Salih Asyalı'dır. Yazar kadrosu Zeynel Besim Sun, İbrahim Tekeli, Cezmi Türk, A. Nihat Asya, Cavit Oral Ferit, Celal Tevfik Saymen, Hüsnü Mengenli, Hüseyin Kalaba, Lütfi Ayda, Celal Güven, Orhan Remzi Yüreğir, M. Naci Ecer, Sabri Dil, Vehbi Cem Aşkum, Naci Kum Nazım Tarhan, Aziz Eryalaz, Bedri Görgün Lütfi Ayda, Nihal Sanlı, Selami Asyalı, Ziya İlhan Zaimoğlu, ve Şevki Berker'den oluşmaktadır.[186]

Dergi, 11 yıllık yayın hayatı boyunca Halkevleri dergileri yanında önemli bir yere sahiptir. Aylık sanat ve kültür dergisi olarak yayınlanan dergi içerik açısından zengindir. Haberlere fazla yer verilmeyen dergide Çukurova'daki folklorik ve arkeolojik incelemeler, yörenin coğrafi özellikleri yer bulmuş; sağlık,Türk dili, spor,

---

[182] Güz, a.g.e, s. 132.
[183] Gökhan Tunç, *"Tek Parti Dönemi, Milliyetçi Halkbilimi Anlayışı ve Çorumlu Halkevi Dergisi"*, **Milli Folklor**, Yıl: 16, Sayı: 63, 2004 s. 32.
[184] Güz, Halkevi Dergileri Üzerine…, s. 109-110.
[185] Şakiroğlu, *a.g.m*, s.136.
[186] Erdem Çanak, "Çukurova: Adana Halkevi Dergisi", **Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 22, Sayı: 1, 2013 s. 144-145.

eğitim, tarih ve ekonomi konuları ele alınmıştır. Bunun yanında şiir, hikâye ve roman türünde eserlere ayrıca Ziya Paşa, Namık Kemal ve yörenin bilinen yazarlarına yer verilmiştir.[187]

3.2.14 Derme

Derme dergisi, Malatya Halkevi tarafından 1 Haziran 1937 yılında basılmaya başlamış ve 21 sayı yayınlanıp 1950 yılında basımı durdurulmuştur. Dergi, diğer Halkevi dergilerinde olduğu gibi Cumhuriyet Halk Partisi ideolojisini özelde ise bulunduğu yörenin (Malatya) sosyal, kültürel ve ekonomik yönleri ele alınmıştır.[188]

Dergi, ilk basıldığı Haziran 1937 tarihinden Kasım 1937 basılan 6. sayısına kadar düzenli olarak yayınlanmıştır. Dergi bu sayıdan sonra 6 ay basılmamıştır. Mayıs 1938'den itibaren tekrar basılması ile birlikte kaldığı sayıdan itibaren değil birinci sayıdan başlanmıştır. 13. sayının basıldığı 1939 yılından sonra uzun bir zaman basımına ara verilen derginin 1944 yılında 14 ve 15 sayılarını çıkmıştır. 1945 yılında 16 ve 17. sayılar, 1946'ta 18 ve 19. sayıları, 1947'de 20. sayı basılmış ve 1950 yılına kadar yayına ara verilmiştir. 1950'de tekrar basılan dergi 1938'de olduğu gibi 1. sayı olarak basılsa da bu, derginin son sayısı olmuştur.[189]

Derginin ilk altı sayısında Melahat Sezener, Sami Göksu, M. Feridun, M. Gündüz Yoldaş, S. Vardar, Asım Kılıç, Şefik Özboy, İ. Etme Seçkin, Reşat Demir, Muhlis Yücel, Sadi Arcak'ın yapıtlarına görülmektedir. 7. sayıdan sonraki sayılarda Melahat Sezer, M. Gündüz Yoldaş, Sadi Aresk, M. Erkal, Hüsnü Tulun, Adnan Önelçin, Y. Ataman, Bedri İzol, Coşkun Ertepınar ve O. Özen'in eserleri dergide yer bulmuştur.[190]

Derginin sayfalarında fotoğraflara sıkça yer verilmiştir. Derginin birinci sayısında Mustafa Kemal Atatürk diğer sayılarında İsmet İnönü görülürken 1938 yılından itibaren Malatya'nın idarecileri ve Halkevinde görevli idarecilerin fotoğrafları yer almıştır. Ayrıca dergide yörenin fotoğrafları kullanılmıştır. Derginin bazı sayılarında

---

[187] Güz, Halkevleri Dergileri Üzerine…., s.84

[188] Fatih Solmaz, "*Derme Dergisi ve Malatya Folklorik Unsurları",* **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Yıl: 6, Sayı: 42, 2019, s. 393.

[189] Yavuz Haykır-Vahide Çetin, "*Malatya Halkevi Dergisi"*, **Prof. Dr. Abdülkadir Yuvalı Armağanı** Cilt:2 Kardeşler Ofset, Kayseri 2015, s. 1456-1457.

[190] Güz, **Halkevi Dergileri Üzerine…,** s. 93.

ara sıra baskı hataları olmuştur. Derginin içindekiler bölümünde yer alan yazar adları ile derginin başlıklarında yer alan yazar adları arasında farklılıklar yer almaktadır.[191]

Derme dergisi yöre için örgün eğitim biçimi olmuş ve okuyucusunu bilgilendirmek için hizmet vermiştir. Derginin ilk sayısında yer alan ön sözünde derginin çıkış amacı ve hedefleri gösterilmiştir. Yörenin halk bilimi derlemelerinin yapılması ve tanıtılmasına öncülük etmiştir.[192]

3.2.15 Devrimin Sesi

Devrimin Sesi, Bilecik Halkevi tarafından ayda bir yayınlanan sosyal kültürel ve siyasal dergidir. 4 Şubat 1936 –Temmuz 1936 tarihleri arasında çıkan dergi 6 sayı ve 12 sayfa olarak yayınlanmıştır.[193]

Derginin yazar kadrosu çoğunlukla Bilecik'in çeşitli okullarında görev yapan öğretmenlerden oluşmaktadır. Yazarlar arasında Ali Murtaza, Hüsamettin Şemsi Ege, M. Tevfik Gerçek, Necmi Güney ve Cumhuriyet Dönemi'nin önde gelen idarecilerinden Niyazi Akı yer almaktadır. Dergide bulunan yazıların büyük bir çoğunluğunu birkaç öğretmenin yazıları oluşturmaktadır. Dergiye yazı bulmada sıkıntı yaşandığından dolayı Recep Peker'in İnkılap Dersleri'nden alıntılar yapılmıştır. Dergi kısa yayın hayatı boyunca pek bir başarı göstermemiş olsa da Anadolu'nun küçük bir kentinde halka öncülük etme görevi gösteren yapıya sahip bir süreli yayın olmuştur.[194]

Devrimin Sesi'nde tarih, şiirler, hikâyeler, maniler, hayvancılık, rejimle ilgili konular ve Halkevi haberleri yer almaktadır.[195] Derginin çıkan sayılarında sahibi ve mesul müdürü ile alakalı bir veri bulunmayıp Bilecik Halkevi Basımevinde basıldığına dair bir bilgi de bulunmamaktadır. Derginin ücreti ile ilgili bir kayıt bulunmamaktadır.[196]

---

[191] Haykır, *a.g.m*, s. 1459.
[192] Solmaz, *a.g.m*, s. 394.
[193] Şakiroğlu, *a.g.m*, s. 137.
[194] M. Bülent Varlık, *"Devrimin sesi Bilecik Halkevi Dergisi Bibliyografyası"*, **Kebikeç**, Sayı: 6, 1998, s. 823.
[195] Güz, a.g.e, s. 85.
[196] Varlık, *a.g.m*, s. 82.

3.2.16 Dıranas

Sinop Halkevince 1 Ocak 1936 tarihinden itibaren çıkarılmaya başlanan Dıranas, 52 sayı yayınlandıktan sonra Kasım 1941 yılında kapandı. Aylık olarak yayınlanan dergi Mayıs 1939 ile Kasım 1940 tarihleri arasında yayın hayatına ara verdi.[197]

Dergide 60'ın üzerinde farklı yazarın yazısı yer almakla birlikte en fazla yazısı yayınlanan yazarlar arasında Ceyhun Atıf Kansu, Mustafa İhsan Biga, Dilaver Can, Şevket Erdem, Ferit Dikmen, Cemil Özalp, Nazlı Tengirşenk, İsmail Hakkı Kalfaoğlu, S. Sami Kubilay, M. Ülken, Macit Tekinalp, Hasan Tarkan, Ali Ertan, İ. Öztürk, İbrahim Öztürk, Dr. Galip Üstün, İbrahim Ertuğrul, Haşim Nezihi, Tevfik Turan, Fahri Alper, Ali Par, M. Cemil Solakoğlu, Sadi Günel, Cihad Rüştü, Madi Suten, Ali Ersoy, Rıza Tandoğan, A. Cemal Yüksel,ve Şeref Kayaboğazı gibi isimler yer almaktadır.[198]

Derginin 1936 yılından 1941 yılına kadar boyutları 26x20 cm olarak yayınlandı. Dergi, ilk sayılarında birinci hamur kâğıt, ileri yıllarda ikinci ve üçüncü hamur kâğıda basılmıştır. İlk basıldığı yıllarda 16 sayfa olarak basılan dergi, kapanmaya yakın zamanlarda 8 sayfa olarak basılmıştır.[199] Zaman zaman dergi baskı kalitesi ve talimatnameye uygun baskı yapılmadığından Cumhuriyet Halk Genel Sekreterliğinden uyarı yazısı almıştır. Yazıda "*Derginiz Dıranaz'ın kapağına koymuş olduğunuz Altıok boylarının uzunluğu arasındaki nisbetsizlik, kalınlık ve konuş itibari ile talimatnameye uygun değildir. Alttan üçüncü okun ardındaki kertik de unutulmuş. Okların talimatname ile karşılaştırılarak gereğinin yapılması…*"[200] ifadelerine yer verilmiştir.

Dıranaz'da ekonomiden sağlığa, tarımdan tarihe kadar birçok konuda yazı kaleme alınmakla birlikte bazı konuların üzerinde özenle durulduğunu görülmektedir. Halkevleri düşüncesini topluma anlatmak amacıyla yazılan eserler dergide ehemmiyetli bir yere sahipti. Atatürk ilke ve inkılaplarını yurttaşlara anlatmaya ve

---

[197] Güz, **Halkevi Dergileri Üzerine…**, s. 59.

[198] Hakan Yaşar, *"Halkevi dergiciliğine bir örnek: Sinop Halkevi Dergisi Dıranaz"*, **Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,** 2, 2016, s. 103.

[199] Güz, a.g.e. s. 81.

[200] BCA, 490.01.843.333.1.

benimsetmeye yönelik olarak yazılan eserlerde bir yandan Osmanlı dönemi tenkit edilirken diğer yandan cumhuriyetin yeniliklerine değinilmektedir.[201]

3.2.17 Doğuş

Dergi, Kars Halkevi tarafından cumhuriyetin onuncu yıl dönümünde ilk sayısını çıkarmak üzere Lise Müdürü Rauf N. Bayındır'ın sorumlu müdürlüğünde çalışmalarına başlamıştır. 'Doğuş' adı verilen derginin, 1933 yılında ilk sayısı çıkartılmıştır. Ekim 1936 tarihli sayısından sonra 1938'e kadar ara verdi. Şubat 1938'de yeniden yayınlanan dergi yayına başlamıştır. Haziran 1939'da üçüncü defa yayınlanan dergi Temmuz 1941 tarihli sayısı ile yayın hayatına sona ermiştir.[202] *Doğuş*, ilk çıktığında sayfa sayısı sekiz iken daha sonra on altıya bir sonraki aşamada otuz iki sayfaya çıkartılmıştır. Derginin yazar kadrosunda Celal Akın, Hakkı Balkas, H. Nusret Zorlutuna, Cevat Gobi, ,Halit Erdoğan, Salih Ergin, İsmail Yaver, Zeki Yağmur Dereli, Rıfkiye Keğan Fahrettin Kırzıoğlu,ve Tarhan Toker gibi yörenin önde gelen isimleri yer almaktadır.[203]

Doğuş dergisi, tüm neşriyatlarında hem şehirli hem de köylü halka sık sık görevleri hatırlatmaktadır. Daha çok çağdaşlaşmaya, dönüşmeye ve hükûmetin kontrolünde bina edilmeye muhtaç bir şekilde ele alınmaktadır. Derginin yoğun bir şekilde üzerinde durduğu konulardan birisi de törenlerdir. Törenler ulus inşasında önemli araçlardan biridir. Törenler, Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğinde başlayan mücadelenin büyüklüğünü, kurulan ülkenin ne kadar çetin koşullar altında kazanıldığını hatırlatmaktır.[204]

3.2.18 Duygular ve Abant

Duygular, Bolu Halkevince Şubat 1940 tarihinde Ömer Şadi Varlık'ın tarafından çıkartılmıştır. Basımı Bolu Vilayet Matbaasında gerçekleştirilen derginin iç kapağında derginin adı altında ''Edebi-Hukuki'' ibaresi yer almaktadır. Bunu yanı sıra "15 günde

---

[201] Yaşar, *a.g.m*, s. 104.
[202] Güz, a.g.e. s. 47.
[203] Tekin,a.g.t, s. 109.
[204] Funda Selçuk, *"Şirin, Kars Halkevi ve Doğuş Dergisinin Rolü (1933-1950)",* **Folklor/Edebiyat,** Cilt: 6, Sayı: 61, 2010 s. 91.

bir çıkar fikir ve sanat mecmuası", Sahibi: Şadi Varlık, Abone şartları gibi bilgiler yer almaktadır.[205]

Dergi, 7 sayı çıkmıştır. Dergide Bolu ve yöresi ile alakalı eserler yer almaktadır. Ayrıca Edebiyat, şiir, tarih, Halkevleri haberleri vb. konular dergide yer almıştır. Derginin 7. sayısında yer alan konular temel teşkil etmiş, sonraki çıkacak dergilere için örnek olmuştur.[206]

Bolu Halkevi tarafından çıkartılan diğer bir dergi Abant dergisidir. Dergi, iki ayda bir yayınlanmaktadır. Derginin dış kapağında Bolu Halkevi Dergisi, iç kapağında ise Bolu Halkevi Kültür Dergisi başlığı bulunmaktadır. Derginin basımı, Ağustos 1944'ten Şubat 1947'ye kadar Bolu İl Basımevinde gerçekleştirilmiştir. Derginin kapak tasarımı Emin Barın tarafından gerçekleştirilmiştir.[207]

Derginin daimi yazar kadrosu bulunmamakla birlikte Neşriyat Müdürü Mehmet Yaman, M. Hilmi Bayındır ve Vahap Tuncer'in hemen hemen her sayıda eserleri yer almaktadır. Ayrıca Cemil Özçağlar, Necmi Eren, A. Talat Önay, Bedri Uçar, ve Halit Timuç'in yazılarına sıkça rastlanmaktadır.[208]

Dergide Bolu ve çevresinin halk edebiyatı eserlerine ve eserlerle ilgili inceleme yazılarına, tarihi kişiliklerine, halk kahramanlarına ilişkin yazılara ve yöreye özgü gelenek ve göreneklere ilişkin eserlere rastlanmaktadır. Dergide ayrıca diğer Halkevlerinde yer yer görülen, diğer illerin haberlerini içeren yazılar yer almaktadır.[209]

3.2.19 Erciyes

Kayseri Halkevi tarafından Mart 1938 tarihi ile Mart 1950 tarihi arasında 85 sayı olarak yayınlanmıştır. Dergi, yayınlanmaya başladığı tarihten itibaren sırasıyla Kayseri Sümer Matbaası, Kayseri Vilayet Basımevi ve Kayseri Erciyes Matbaasında

---

[205] Selami Özsoy, *"Bolu'da Dergi Yayıncılığının Geçmişi (1915-1970)",* **Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergi**, Cilt:1 Sayı:2, 2018 s. 90.
[206] Güz, a.g.e, s. 149.
[207] Şakiroğlu, *a.g.m,* s. 133.
[208] Güz, a.g.e, s. 151.
[209] Yeliz Okay, *"Bolu Halkevi Dergisi Abant'ın Halkbilim Açısından İncelenmesi",* **ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergis**i, Cilt: 2 Sayı: 4, 2011 s. 97-98.

basım yapılmıştır. Dergide yayın hayatı süresince ikinci hamur kâğıt kullanılmıştır. Fotoğraflar kuşe kâğıda basılmıştır. İlk sayılarda fotoğraflara yer verilmiş, son sayılarda fotoğrafların sayısı azalmıştır. Fotoğrafların konusunu il ve devlet büyükleri oluşturmuştur. Derginin ilk fiyatı 10 kuruş iken sonra 25 kuruşa kadar çıkmıştır.[210]

85 sayı yayınlanan dergide birçok yazarın eserleri yayınlandı. Bu yazarlar arasında Hikmet Dizdaroğlu, Ali Rıza Önder, Reşat Oğuz, Naci Kum, Rıza Sembol, Hamdi Üçok, Kazım Özyelekçi ve Servet Dizdaroğlu vardı.[211]

Dergi, Kayseri'nin birçok yönden gizli kalmış taraflarını tanıtmış, yurdun sayılı şair ve yazarlarına sayfalarında yer vererek Halkevleri dergileri arasında üstün bir yere sahip olmuştur. Kayseri'yi tanıtmakla kalmamış Türkiye'nin çeşitli bölgelerindeki yörelerin tanıtılmasına katkı sağlamıştır. Halk bilim araştırmalarına önem vererek bu sahada büyük başarı sağlamıştır.[212]

3.2.20 Fikirler

Fikirler dergisi, İzmir Halkevi tarafından 1 Temmuz 1927 ile Haziran 1947 tarihleri arasında 24 sayfa olarak yayınlanmış olan aylık kültür ve sanat dergisidir.[213] Dergi iki dönem hâlinde 370 sayı yayınlanmıştır. İlk dönem 1 Temmuz 1927 ile Haziran 1947 tarihleri arasında 234 sayı; ikinci dönemde ise Temmuz 1947 ile Haziran 1950 tarihleri arasında 36 sayı olarak çıkmıştır. Dergi 30. sayıya kadar Arap harfleri ile (Osmanlıca), zikredilen sayıdan sonra Latin harfleriyle yayınlanmıştır.[214]

Dergi, 27. sayıya kadar üçüncü hamur kâğıda, 27 sayıdan itibaren birinci hamur kâğıda basılmıştır. 23 ile 3. sayılar 64, diğer sayılar 40 sayfa olarak çıkartılmıştır. Derginin dış kapağında pek fotoğraf bulunmaz. Derginin arka kapak ve son sayfalarında reklam ve ilan yer almaktadır. Yazılar genellikle iki sütun hâlinde ve yazı karakteri 8 punto

---

[210] Mustafa Şanal, *"Türk Kültür Tarihi İçerisinde Kayseri Halkevi ve Faaliyetleri (1932-1950)",* **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı: 161 2004, , s. 37.
[211] Güz, a.g.e, s. 130.
[212] Berna Taşoluk, "Kayseri Halkevi ve Erciyes Dergisi'nin Halkbilimi Açısından Değerlendirilmesi", **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007 s. 41.
[213] Şakiroğlu, *a.g.m,* s. 137.
[214] Sultan Civci, "*Halkevleri ve İzmir Halkevi'nin Faaliyetleri (1932-1951)"*, **Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2013, s. 126-127.

olarak yazılmıştır. Dergi 14x20 cm boyutlarında ve baskı kalitesi olarak oldukça başarılıdır.[215]

Fikirler dergisi uzun zaman basıldığından ötürü çeşitli yazar kadrosu tarafından yayınlanmıştır. Dergide 1936 yılından itibaren bir taraftan eski yazarların eserleri yayımlanırken diğer taraftan yeni ve genç yazarların eserleri görülmeye başlanmıştır. Dergide Vedide Baha Pars, Cahit Irgat, Ziya Somar, Ceyhun Atıf Kansu, Samim Kocagöz, Edip Cansever, Abidin Elderoğlu, Talip Aydın, Fuat Edip Baksı, Akil Koyuncu, Şükran Kurdakul, Attila İlhan, Suat Taşer, Baha Arkan, Orhan Hançerlioğlu, Berin Taşan, Oğuz Harzem, Fuat Muratoğlu, Necati Cumalı, Gaye Nail Ozanoğlu, Nahit Ulvi Akgün, Hakkı Baha Pars, Şinasi Özdenoğlu, Halil Dumanoğlu, Mustafa Şerif Onaran, Hüseyin Avni Ozan, Metin Eroğlu, İbrahim Zeki Burdurlui Mahmut R. Gazimihal, Rahmi Balaban, Kemal Bekir Manav, Kemal Göksel, Kemal Dayan ve Kemal Kamil Aktaş'ın yer aldığı yazar kadrosu yer almaktadır.[216]

Dergide 1936 ile 1940 yılları arasında yayınlanan eserlerde felsefe yoğunluğu göze çarpmaktadır. Felsefe grubu eserleri, özellikle pedagoji eserlerinin ağırlıklı olması, dergi yöneticilerinin öğretmenlerden oluşmasından kaynaklanmaktadır. Derginin idaresi 1940 sonrasında edebiyatçıların eline geçmesi ile birlikte edebî bir kimlik kazanmıştır.[217]

Dergide Türkiye Cumhuriyeti'nin devrimlerini, Mustafa Kemal Atatürk'ün hedeflediği modern değerleri anlatan her türlü eserler bulunmaktadır. İzmir'de yaşayan birçok genç yazarın yetişmesine vesile olmuş, kültür ve edebiyat dünyasına yeni münevverlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.[218]

3.2.21 Gediz

Gediz, Kasım 1933 ile Nisan 1950 yılları arasında 104 sayı olarak çıkmıştır. Dergi, ilk 14 sayısı Yeni Doğuş adıyla yayınlanmıştır.[219] Gediz, yayına başladığı ilk günden

[215] Güz, a.g.e. s. 157.
[216] Özsarı, *a.g.m,* s. 409.
[217] Civci, a.g.t, s. 128.
[218] Mustafa Özsarı, *"Ege Bölgesindeki Halkevi Dergilerindeki Edebi ve Kültürel Muhteva Üzerine İnceleme",* **Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Basılmamış Doktora Tezi, 2002, s. 55.
[219] Şakiroğlu, *a.g.m,* s. 138.

itibaren yerel araştırma ve incelemelere ehemmiyet vermiştir. Gönderilen bütün nitelikli yazıları yayınlanması derginin yol haritası olmuştur. Bu sebeple Manisa Halkevi çok sayıda bilim insanının yetişmesine yardımcı olmuştur.[220]

Dergi yayınlandığı süre zarfında istisnalar hariç 16 sayfa olarak yayınlanmıştır. Fotoğrafların yanında basit grafikler ve istatistiki veriler içeren cetvellerin yansıra, genellikle devlet ve büyüklerini içeren fotoğraflar bulunmaktadır. Fotoğrafların baskısı kapağın yanında iç sayfalarda yer alan özel kâğıtlara gerçekleştirilmiştir. Basıldığı dönemin şartları göz önüne alındığında derginin baskı kalitesi iyi durumda idi. Dergi ilk önce Manisa Dereli Matbaasında daha sonra Gediz Matbaasında basılmıştır.[221]

Dergide 150'den fazla yazarın yazısı bulunmaktadır. Gediz'de Manisa'nın tarihi, kültürel, sosyal ve ekonomik taraflarıyla ilgi eserlerin yanında yöre ile alakalı her türlü yapıtlar görülmektedir. Özellikle Kamil Su, Mustafa Çağatay Uluçay ve İbrahim Gökçen gibi yerel tarihle ilgili araştırmalar yapan araştırmacıların eserleri dergide yayınlanmıştır. Dergi, yerel tarih araştırmaları denildiğinde akla gelen süreli yayınlarından birisidir.[222]

3.2.22 Görüşler

Görüşler dergisi, Adana Halkevi tarafından Nisan 1937 ile Temmuz 1946 tarihleri 91 sayı yayınlamıştır. Dergi yayın hayatına Yunus Kazım Koni'nin yönetiminde başlamıştır. Dergi, Ekim 1937 tarihinden Mayıs 1942 tarihine kadar Arif Nihat Asya tarafından idare edilmiştir. 1937-1942 yılları arasında yayına hayatına ara verilmiştir.[223] Derginin yazı işlerini öğretmenler yürüttüğünden Dil, Tarih, Edebiyat Komitesi *"öğretmen arkadaşlarımızın tatil zamanında Adana'dan ayrılmaları ve mekteplerin de kapalı bulunması ve bu mevsimlerde şehrin okuyucu sayısının azalması dolayısıyla yaz*

[220] Müslüme Şen, "*Manisa Halkevi Yayınları ve Yerel Tarih Çalışmaları Örneği",* **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, 2, (1996), s. 149.
[221] Güz, a.g.e, s. 110**.**
[222] Mustafa Özsarı, *"Ege Bölgesi Ege Bölümü Halkevleri ve Yayın Çalışmaları",* **Atatürk Yolu Dergisi**, 6, 1999, s. 411.
[223] Saadettin Yıldız, *"Görüşler Dergisinde Arif Nihat Asya",* **Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi**, Yıl: 12, Sayı: 23, 2010, s. 1-2.

aylarında derginin çıkarılmaması münasip görülmektedir." [224] ifadeleriyle bir karar almış olup yaz dönemlerinde derginin basımı yapılmamıştır.

Dergide Ali Hadi Okan, Ali Rıza Yalman, Ahmet Uğur, Aydın Gün, Aziz Eryalaz, Ali Ulvi Anay, Aliye Aşarlı, Celal Sahir Muter, İslamoğlu Münif, Ekrem Erkmen, Cengiz Turhan, Enver Aydın, Galip Güvendik, Falih Rıfkı Atay, Emin Faik Üstün, Enver Aydın, Hasan Turan, Halil Albay, Hamid Salih Asyalı, Mustafa Bekir Demirkıran, İbrahim Sadık Göğçeli (Yaşar Kemal, ayrıca yazar Kemal Sadık, Kemal Sadık Yaşar, Göğçeli, Kemal S. Göğçeli gibi mahlasları kullanmıştır.), İbrahim Tekeli, Ali Kublay, İbrahim Zeki Burdurlu, M. Bakşi, Naci Kum, Nazım Göknel, M. Naci Ecer, Nazım Tarhan, Nihat Tangüder, Ömer Erdoğan, Suud K. Yetkin, Necati Ersoy, Refik Fikret Sağnak, Sabiha Kadri, Sabri Dil, Selahattin Batu, Arif Nihat Asya, Selami Asyalı, Şükran Kurdakul, Sabri Dil, Taha Toros, Ziya Aydın, Yunus Kazım Koni, Vehbi Evinç Terzi H. Şaşırmaz, Vasıf Canbay ve Zihni Ardıç'ın yer aldığı yazarların eserleri yer almaktadır.[225]

Görüşler dergisi, her ne kadar kültür ve sanat dergisi gibi görünse de dil ve edebiyat alanlarının yanında Çukurova yöresine ait folklor, arkeoloji ve tarih konulanında da eserlere yer verilmiştir. Ayrıca Halkevinin faaliyetleri hakkında bilgiler vermişti.[226]

3.2.23 Halk Bilgisi Haberleri

Türkiye'de halk bilim çalışmalarının yönetilmesi amacıyla Ziyaeddin Fahri (Fındıkoğlu) önderliğinde Türk Halk Bilgisi Derneği 1 Kasım 1927 tarihinde kurulmuştur. Derneğin en önem faaliyeti Türk folklorunu ilmi bir seviye yerleştirmek amacıyla 1929 yılında 'Halk Bilgisi' adında bir dergi yayımlamaktır. Derginin 1. sayıdan 19. sayısına kadar Türk Halk Bilgisi Derneği tarafından 15 Mayıs 1933 tarihine kadar yayınlanmıştır. 20. sayıdan 63. sayıya kadar İstanbul Halkevi Dil,

[224] Adana Halkevi, **Cumhuriyet 15 Yaşında**, Türksözü Basımevi, Adana, 1938, s. 59.
[225] Yıldız, *a.g.m,* s. 3.
[226] Mine Mengi, *"Çukurova Halk Kültürüne Hizmet Eden Adana Dergileri",* **II. Uluslararası Karacaoğlan-Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu** 20-24 Kasım 1991) Adana, Çukurova Üniversitesi, 1993, s. 371-372.

Edebiyat ve Tarih Şubesi, 63. sayıdan 124. sayıya kadar İstanbul Eminönü Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih Şubesi tarafından yayınlanmıştır.[227]

Yayın hayatına iki yıl ara veren dergi, tekrar yayına başlayarak kimi zaman iki sayı tek bir cilt olarak yayınlanmış, böylece yayının basılmadığı dönemin boşluğu giderilmiştir. Dergi her ayın on beşinde yayımlanmıştır.[228]

Derginin dış kapağında, 'Halk Bilgisi Haberleri İstanbul- Eminönü Halkevi Dil, Edebiyat Şubesi tarafından çıkarılır aylık mecmuası' ifadesi kullanılırken ayrıca yıl, tarih, sayı, yayın yeri ve basım yeri gibi kısımlar yer almaktadır. Arka kapakta ise adres bilgileri, abonelik şartları ve kitap tanıtım bölümü bulunmaktadır. Dergide sürekli yazanlar arasında Hikmet Turhan,

Abdülkadir İnan, İsmail Nabi Erbilek, Ahmet Caferoğlu, M. Şakir Ülkütaşır, Ahmet Talak Onay, Süheyl Ünver, Mehmet Halit Bayrı, Laki Tezel, Ali Rıza Yalgın gibi kişileri görmek mümkündür.[229]

HALK BİLGİSİ HABERLERİ

İstanbul - Eminönü Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih şubesi tarafından çıkarılır aylık mecmua

Yıl : 6 | Eylül 1937 | Sayı : 71

İçindeki Yazılar

İstanbul Ailesinin Mutbağı . . . MÜRÜVVET BAYRI
İstanbul Masalları . . . . . NAKİ TEZEL
Koşmalar . . . . . ZİYA GÜNAL
Halk Hikâyesi . . . . . O. BAHADIRLIOĞLU

GELECEK SAYIDA:
HALK İLAÇLARI
M. NACİ AYRAL

İSTANBUL — BURHANEDDİN BASIMEVİ

Dergi, Türkiye'nin en zengin halk edebiyatı ve folklor eserlerini bünyesinde barındırmış, halk ilaçları, halk hekimliği, Türk dili, saz şairleri, halk oyunları, Türk

---

[227] Ayşe Turhan Karabulut, *"Türk Halk Bilgisi Derneği Tarafından Yayımlanan Halk Bilgisi Haberleri Dergisi Hakkında Kısa Bir Değerlendirme",* **A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED**), 50, 2013, s.143-47.

[228] Mehmet Altınova, *"İstanbul ve Bursa Halkevlerinin Çıkardığı Dergilerdeki Dil ile İlgili Yazıların Tematik Dizini"*, **Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi,** Cilt: 2, Sayı: 3, 2018, s. 315.

[229] Güz, a.g.e, s. 44.

halk edebiyatı, halk eğlencesi ve oyunlarına dair birçok eser dergide yer almıştır. Halk Bilgisi Haberleri, Halkevleri dergileri arasında Ülkü'den sonra ulusal çapta yayınlanan ikinci dergi olmuştur.[230]

3.2.24 Halkevi ve Porsuk

Eskişehir Halkevi dergisi, Haziran 1932 tarihinden itibaren Eskişehir Halkevi tarafından aylık olarak yayımlanmıştır. Derginin adı ilk 36 sayıya kadar Halkevi olarak yayınlanırken 37. sayıdan itibaren Porsuk adıyla yayınlanmıştır. Dergi, 1943 yılında Yeni Seri diye bir numara almış ve Nisan 1944 tarihinden itibaren 72-73 diye devam etmiş ve Haziran 1946 tarihinde 98. sayıyı çıkartarak yayın hayatı son bulmuştur.[231] Derginin adının Halkevi olmasıyla ilgili Haziran 1938 tarihli derginin 40. sayısında şu ifadelere yer verilmiştir: *"Dergimizi Halkevi" olarak yayınlandığı sırada Atatürk şehrimize şeref vermişlerdi. Cumhuriyet Halk Partisinde Evin çalışmaları hakkında birçok sorular sorduktan sonra, dergiyi görmek istediler. Daha önce hazırlanan küçük bir koleksiyon kendilerine sunuldu.. Atatürk derginin üstündeki Halk evi kelimesini görünce, o zaman genel sekreter vekili olan Saffet Arıkan'a dönerek: Siz çıkaracağınız mecmuaya nasıl bir ad buldunuz diye sordular. Sayın ve kıymetli Saffet Arıkan Halkevi adının daha ziyade merkezde yayınlanacak bir dergiye verilebileceğini fakat bu emrivakinin kendilerini tereddüde düşürdüğünü söyleyince Atatürk: Mademki Eskişehirliler sizden önce davranmışlar ve dergilerine Halkevi adını koymuşlardır. Onların bu müktesep haklarına riayet lazımdır buyurdular. Bu suretle dergimizin ismi inkılabın büyük yaratıcısı tarafından tensip ve tescil olundu."*[232]

Halkevlerinin çıkarmış olduğu ilk süreli yayın olan *Eskişehir Halkevi* dergisinin Yazı İşleri Müdürlüğünü Faruk Şükrü, İdari İşler Müdürlüğünü Abdülkadir Ziya yapmıştır. Dergide Necip Necati, Ahmet Hamit, Osman Şeref, Nuri Mustafa, Ahmet Şükrü, Faruk Şükrü ve Abdülkadir Ziya gibi yazarların yapıtları yer almaktadır.[233]

---

[230] Mehmet Açа, "*Halk Bilgisi Haberleri ve İnan Dergileri Bağlamında 1929-1949 Yılları Arası Halk Bilimi ve Halk Edebiyatı Araştırmalarında Trabzon'un Yeri"*, **Karadeniz**, Yıl: 1, 2008, s. 9-13.

[231] Şakiroğlu, *a.g.m,* s. 139.

[232] Semih Yalçın, **Türkiye Cumhuriyeti Tarihinin Kaynakları**, Berikan Yayınevi, 2010, s. 208.

[233] Mesut Erşan, "*Eskişehir Halkevi Dergisi'nde Yerel Yazarların Gözüyle Cumhuriyetin 10. Yılı Değerlendirmeleri"*, **Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yakın Tarih Dergisi**, 1, (1), 2017 s. 3-4.

Dergi yerel tarih özelinde köy tetkiklerine büyük önem vermiştir. Şekil bakımından dergiye bakıldığında sayfa sayısı sürekli değişkenlik göstermiş, baskı kalitesi oldukça iyi, fotoğrafa yeterli oranda yer verilmiştir. Dergi genel itibariyle diğer Halkevi dergileri içerisinde şekil ve içerik açısından oldukça iyi bir yere sahipti.[234]

3.2.25 Hatay

Hatay, Antakya Halkevi tarafından Şubat 1944 tarihi ile Mayıs 1945 tarihleri arasında 14 sayı, 16 veya 24 sayfa olarak yayınlanmıştır. Derginin adı ilk önce Antakya Hatay Halkevi Dergisi, 3. sayı ile Antakya Halkevi Dergisi, 11-12. sayıdan itibaren ise "Hatay Halkevleri Aylık Kültür Dergisi" olarak değişmiştir.[235]

Derginin Neşriyat Müdürü Ziya Kılıçözlü, İmtiyaz Sahibi Selahattin Özel'dir. Yazar kadrosu Nahide Gülser, Selahattin Kutlu, Remzi Siliöz, M. Özdoğan, Vedi Münir Karabay, Ruhi Tekan, Etem Yılmaz Ergenekonlu, Nafi Miskioğlu, Hikmet Turhan Dağlıoğlu, Şükrü Oğuz, Nezih Karaman, Niyazi Çıtakoğlu, Şükrü Balcı ve Turgut Üner gibi isimlerden oluşmaktadır.[236]

Derginin yayınlanmasındaki temel amaç diğer Halkevleri dergilerinden farklı olmuştur. Hatay dergisinde ele alınan konular üç başlık altında toplanmaktadır. Birincisi Hatay'ın bağımsızlığa nasıl kavuştuğu konusunda bilgilendirmek. İkincisi Türk kültürü ve dilinin ilerlemesini sağlamak. Üçüncüsü ise Millî Mücadele'den parçalar sunmaktır.[237]

3.2.26 Ilgas

Ilgas, Kastamonu Halkevinin aylık kültür dergisi olup Nisan 1936 ile Ağustos 1936 tarihleri arasında 16 sayfa ve 5 sayı olarak yayınlanmıştır.[238] Yazı İşleri Müdürlüğünü Vasfi Mahir Kocatürk'ün üstlendiği derginin basımı, Kastamonu'da Basımevinde

---

[234] Mesut Erşan, "*Eskişehir Halkevi ve Halkevi Dergisi",* **Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi-CTAD**, Yıl: 6, Sayı: 12, 2010, s. 24-25.
[235] Şakiroğlu, *a.g.m*, s. 139.
[236] Haktan Birsel, Olcay Özkaya Duman*, "Entelektüel Bir Kadro Hareketi Olarak Hatay Halkevi Dergisi",* **Turkish Studies**, 8/1, 2013 s. 52.
[237] Volkan Payaslı, "*Hatay Halkevi'nin Faaliyetleri ve Hatay Halkevi Dergisi"*, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Sayı:52, 2013 s. 929.
[238] Şakiroğlu, *a.g.m*. s. 139.

yapılmıştır. Derginin abonelik bedeli yıllık 120 kuruş, boyutu da 35 cm'dir. [239] Derginin yayın hayatı kısa sürmüştür. Kastamonu Halkevi Yönetim Kurulu tarafından Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliğine yazılan yazıda; Evimiz *"adına çıkarılmakta olan (Ilgas) dergimiz Ağustos 1936 tarihinden itibaren çıkarılmamıştır. Sebebi de şudur. Evimizin 935-936 bütçesi ancak Hususi idarenin verdiği 500 liradan ibaretti. Matbaaya borçlu olduğumuz 5 sayının basma ücretini bile ödeyemediğimiz için bizzarur dergi çıkarılamadı*."[240] şeklinde ifade edilmiştir.

Derginin yazarları arasında S. Gültekin Tümkor, İrfan Alıcıoğlu, M. Cahit Tuncel, Cemal Gökeç, Osman Nuri Verim, V. Mahir Kocatürk, Şükrü Şenozan vardır.[241] Ilgas dergisinde güncel konular, kamuyu bilgilendirmek için yazılmış yazılar, müzik eğitimi, çeşitli bitkilere ilişkin bilgiler, topağın veriminin arttırılması, halk bilimi derlemeleri, edebî eserlerin tercümeleri yer almaktadır. Geniş bir halk kitlesine seslenen derginin, beş sayıdan sonra yayın hayatına devam edememesi Kastamonu kültür dünyasını olumsuz yönde etkilemiştir.[242]

3.2.27 İnan

İnan dergisi, Trabzon Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi tarafından 1937 yılında yayın hayatına başlamıştır.[243] Dergi, ilk seride 12 sayı yayınlandıktan sonra ara vermiştir. Yeni seride Nisan 1942 ile Mayıs 1949 yılları arasında Trabzon Halkevi Kültür Dergisi başlığında iki ayda bir yayınlanmıştır. [244]

Derginin basımı ilk olarak Trabzon'da Yeniyol Basımevinde, daha sonra İstikbal Basımevinde gerçekleşmiştir. Çift sütun üzerine yazılan yazılar büyük puntolarla yazılarken fotoğrafa pek önem verilmemiştir. Dergini sayfalarında, İ. Talat Barahan, Ömer Sıtkı Erdi, Fethi Olcaytuğ, Nurettin Erel, Halit Ağan, N. Korkusuz, Şeref Altan, A. Günel, Rıfat Necdet Evrimer, Fikri Haşir, Cemil Hulusu Bulak, Hakkı Tuncay,

---

[239] Naciye Yıldız, "*Kastamonu Halkevi'nin Yayın Organı olan Ilgas Dergisi",* **İkinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Billdirileri 18-20 Eylül 2003**, Ankara, 2005, s. 231.
[240] BCA, 490.01.837.308.1.
[241] Güz, a.g.e, s. 85.
[242] Yıldız, *a.g.m,* s. 36.
[243] Çağla Yılmaz, "*Trabzon Halkevi Dergisi'nde Yayımlanan Folklor Metinleri Üzerine İnceleme",* **Akademi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 19, 2020, s. 34.
[244] Şakiroğlu, *a.g.m,* s. 139.

Asım Atabay, K. Bulutay, Neri Berköz, Samiye Yalçın, Mustafa Cansızoğlu, Şeref Tarlan, Nesip Yağmurdereli, Murat Uraz Kemal Kefeli gibi yazarların eserleri görülmektedir.[245]

Dergide yer alan yazılar, Milliyetçilik olmak üzere, köycülüğü temel alan Halkçılık vurgusu, devrim, yeni ideoloji ve toplumsal değişime işaret eden kavramlara epeyce yer vermiştir. Yazı türlerini bakıldığında politik makalelere, mimariden müziğe her neviden esere rastlanmaktadır.[246]

Dergi, yörenin nabzını tutmak için çaba sarf etmiş, Trabzon'un kültürel değerlerini cumhuriyetin değerleri ile harmanlamak için uğraşmıştır. [247]

3.2.28 İnanç

Denizli Halkevi tarafından 1937 yılında çıkartılan İnanç dergisi, sekiz yıl ~~yıl~~ boyunca yayın hayatını sürdürmüştür. Dergi ismini 1313-1317 yılları arasında eski adı Lâdik olan Denizli'de hüküm sürmüş olan İnançoğulları Beyliği'nden almıştır. [248] Kültür sanat dergisi olan İnanç, bazı duraksamalar olsa da 1946 yılına kadar 106 sayı çıkmıştır.[249]

Her ay 700 adet basılmış olan dergi, sayfa sayısı 17-50 arasında değişkenlik göstermiştir. Diğer Halkevi dergilerinde olduğu gibi ticari bir amaç taşımadığı için zamanın göre çok düşük bir fiyatla satışı gerçekleştirilmiştir. Derginin belli sayıları Denizli'de bazı baskıları da İstanbul'da basımı gerçekleştirilmiştir. Derginin İstanbul'da basılan sayılarının baskı kalitesi Denizli'de basılan baskılarıma göre daha kalitelidir.[250]

---

[245] Güz, Halkevi Dergileri Üzerine**…**, s. 90-91.
[246] Mustafa Yılmaz, *"Kültürel Dönüşüm Aracı Olarak Halkevleri ve İnan Dergisi",* **Karadeniz İncelemeleri Dergisi,** 11, 2011, s. 106.
[247] Yılmaz, *a.g.m*, s. 45.
[248] Süleyman İnan, *"Denizli Halkevi Dergisi: İnanç (1937-1936)",* **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 15, (2004), s. 83-84.
[249] Şakiroğlu, *a.g.m*, s.139.
[250] Harun Akçam, *''Halk kültürünün İnşasında Denizli Halkevleri ve İnanç Dergisi''*, **Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2012, s. 35.

Dergide özellikle Denizli Lisesi öğretmenlerinin yazılarının yoğunluğu görülmektedir. Ata Lüfi Özdil, Fehmi Erdoğan, Necip Ali Küçüka, Burhan Saraçoğlu, Ahmet Akşit, Necdet Erpulat, Esat Kaymakçı, Hüriye Özgür, Akif Tunç, Zeki Ülkü, İlhan Akçal, Fikret Akdora Said Akdora ve Abdüssamet Başalp'ın yer aldığı yazar kadrosu bulunmaktadır.[251]

Dergide yerel araştırmalar, folklorik ve unutulmuş kişilere ait yazılar, şiirler, hikâyeler, önemli günler ve resmî bayramlara ilişkin yazılar dergi sayfalarında yer bulmuştur. Ayrıca derginin içeriğiyle bütün çekirdeğini Cumhuriyet Halk Partisi Genel Merkezinin, Halkevleri dergilerinden istenen kurallar kapsamında belirlenmiştir.[252]

Dergi kültürel inşa çalışmasında bulunmuştur. Bu inşayı ikili yapı üzerine kurmuştur. Hem Türk halk kültürü eserleri üzerine hem Batı kültürü üzerine çalışmalar yer bulmuştur. Millî bilincin aktarılmasında geleneksel taşıyıcılığından yararlanılmıştır.[253]

3.2.29 Karacadağ

Diyarbakır Halkevi tarafından ayda bir çıkarılan Karacadağ dergisi, Şubat 1938 ile Mayıs 1950 yılları arasında yayınlanmıştır.[254] Dergi, İstanbul Numune Matbaasında ve Diyarbakır Basımevinde basımı gerçekleştirilmiştir. 20x27 cm boyutlarında olan dergide fotoğraflara sık rastlanmaz. Derginin imtiyaz sahipliğini Diyarbakır Halkevi, Genel Yayın Yönetmenliğini Agâh Arman yapmıştır. 122. sayıdan sonraki 8 sayıda Yazı İşleri Müdürlüğünü Ahmet Kabaklı yapmıştır.[255]

Kâğıt sıkıntısı ve ekonomik güçlükler nedenler dolayısıyla CHP Genel Sekreterliği kendisine bağlı Halkevleri tarafından çıkartılan dergiler konusunda yeni kararlar almış ve bu kararlar doğrultusunda Karacadağ dergisinin de içinde bulunduğu 20 Halkevi dergisi abonelik sistemi ile maddi olarak destek verilerek düzenli ve kaliteli yayın

[251] Güz, a.g.e, s. 105.
[252] İnan, *a.g.m*, s. 85.
[253] Akçam, a.g.t, s. 135.
[254] Şakiroğlu, *a.g.m*, s. 139.
[255] Güz, a.g.e, s. 125-126.

yapabilmeleri sağlanmıştır.[256] Bu konu ile alakalı CHP Muhasipliğince Diyarbakır CHP İl İdare Kurulu Başkanlığına gönderilen yazıda *"Diyarbakır Halkevinin çıkarmakta olduğu (Karacadağ) dergisinin abone bedeli olarak (125) lira Türkiye İş Bankası A.Ş. Ankara Merkez Müdürlüğü'nün 12/12/1950 gün ve 12016 sayılı havale makbuzu karşılığında emrinize gönderilmiştir. Bu paraya ait emanet kasa makbuzunun gönderilmesini ve paranın makbuz karşılığında Diyarbakır Halkevi Başkanlığına verilmesini diler, saygılar sunarım"* denilmiştir.[257]

Dergide Şeref Kişmir, Kazım Baykal, Ömer Öner, Faik İnanç, Sadık Özbek, Şevket Kavut, Salim Atalık, M. Rüştü Ayaz, Süleyman Savcı'dan oluşan yazarların eserleri yer almaktadır.[258]

Dergideki eserlerin tümü Atatürk ilke ve inkılaplarını tanıtmayı ve benimsetmeyi hedeflemiştir. İlerleyen sayılarda konular genişlemiş olup farklı düşüncelere sahip yazarların eserlerine rastlanmaktadır. Derginin bazı sayıları tamamen kültür ve sanat ağırlıklı, son sayıları ise ulusal düzeye sahip olarak yayınlanmıştır.[259]

3.2.30 Karaelmas

Zonguldak Halkevi tarafından Nisan 1938 tarihi ile Nisan 1947 tarihi arasında yayınlanan dergi, üç aylık olarak çıkmıştır. Dergi, yayını başladıktan belli bir süre sonra ara vermek durumunda kalmıştır. Düzensiz olarak yayınlanan dergi, 48 sayı yayınlanmıştır. Dergi genel itibarıyla üçüncü hamur kâğıda basılmakla birlikte bazı sayıları birinci hamur kâğıda basılmıştır. Dergide fotoğraflara önemli oranda yer verilmektedir. Fotoğrafların konusunu Halkevi çalışmaları, devlet büyükleri ve ilin doğal güzellikleri oluşturmaktadır.[260]

Derginin İmtiyaz Sahibi Akın Karaoğuz, Genel Yayın Yönetmeni Tevfik Akyıldız, Neşriyat Müdürü İbrahim Öktem ve başyazarı Behçet Kemal Çağlar olarak

---

[256] İsmail Özer, "*Türk Modernleşmesinde Halkevleri ve Diyarbakır Halkevi Örneği"*, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Basılmamış Doktora Tezi, 2010, s. 609-610.
[257] BCA, 490.01.832.283.2.
[258] Özer, a.g.t, 608-609.
[259] Canser Kardaş, "*Diyarbakır Halkevi'nin ve Karacadağ Dergisi'nin Halkbilimi Açısından Değerlendirilmesi (1932-1951)",* **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007, s. 56.
[260] Güz, Halkevleri Dergileri Üzerine…, s. 110.

açıklanmıştır. Dergi de zaman zaman Necip Fazıl Kısakürek, Orhan Şaik Gökyay, Ahmet Naim Çaldır, İsmail Habib Sevük, Sadi Yaver Ataman, Mahmut Cuda ve Leman İçsel gibi yazarların eserleri derginin sayfalarında yer bulmuştur.[261]

Dergide ele alınan konularda farklılıklar görülmektedir. Genel itibarıyla siyasal sistem ve inkılaplarla alakalı eserlerin olduğu görülmektedir. Diğer Halkevleri dergilerinde olduğu gibi yazar ve şairlerin biyografileri, Zonguldak folkloru, şiirler, hikâyeler, sağlık, tarih, coğrafya ve madencilik konuları yer verilmiştir.[262]

3.2.31 Konya

Konya dergisi, Eylül 1936 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Dergi, kapandığı tarih olan Mayıs-Haziran 1950 tarihine kadar 140 sayı yayınlanmıştır. Afyon Halkevi dergisi Taşpınar, Isparta Halkevi dergisi Ün ve Ankara Halkevi dergisi Ülkü'den sonra uzun periyotta basılan süreli yayınlardan birisi olmuştur.[263] Dergi ilk sayısı ile birlikte arkeoloji, coğrafya, tarih, etnografya, dil, edebiyat, folklor, Türk tarihi ve jeoloji konularında yapıtlara yer verilmiştir.[264] Edebiyat alanındaki eserler, çağdaş metinleri derlemektense sık sık eski eserleri çevirip nispeten aktarmakla yetinilmiştir.[265]

Dergini Yazı İşleri Müdürlüğünü sırasıyla Faik Soyman, Tahir Mıhçı, Mesud Koman, Ferid Uğur, Hulki Karagülle, Muhlis Koner, Midhat Şakir Aslan, Şehabettin Uzluk Suad Yeşilyurt ve Vehbi Bilgin yapmıştır. Ayrıca dergide Feyzullah Sacit Ülkü, İbrahim Hakkı Konyalı, M. Yavuzlu, Abdülkadir Erdoğan, Sait Sungur, Mesud Koman, E. Raşit Usman, Hasan Fehmi Turgal, Şehabettin Uzluk, M. Ferid Uğur, Veli Sabri Uyar, Naci Fikret Baştak, Fakir Usman, Midhat Şakir Altan, Osman Uludağ,

---

[261] Yücel Namal, *"Zonguldak Halkevi'nin Faaliyetleri ve Karaelmas Dergisi"*, **Karadeniz Araştırmaları** Sayı: 34 2012 s. 121.

[262] Güz, **Halkevleri Dergileri Üzerine…,** s. 112.

[263] Serap Taşdemir, "*Konya Halkevi Tarih Kolu Çalışmaları ve Konya Dergisi",* **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt: XVII, Sayı: 52, 2002, s. 273.

[264] Yılmaz – Akhan*, a.g.m,* s. 68.

[265] Arif Nat Riley, *"Konya Halkevi Dergisi'nin Doğum Sancıları Bağlamında Halk Edebiyatı",* **Milli Folklor**, Yıl: 16, Sayı: 63, 2004, s. 23.

Cemal Oğuz Öcal, Ali Rıza Özkut,ve Mehmet Önder gibi yazarların yazıları yer almıştır.[266]

Dergide Konya ve ilçelerine yönelik yazılara çok önem verilmiş ve bu konu ile alakalı yazılar özellikle tercih edilmiştir. Bunun yanında ülke genelini ilgilendiren mevzularda da araştırmalar yapılmıştır.[267]

3.2.32 Küçük Menderes

Küçük Menderes dergisi, Tire Halkevince 25 Nisan 1940 ile 23 Nisan 1942 tarihleri arasında 12 sayı olarak yayınlanmıştır. Dergi, bazen iki aylık bazen de üç aylık aralıklarla çıkmıştır. Nahit Nafiz Edgüder, Ziya Hanhan, Türkan Ülke, ve Muammer Dülger derginin yazar kadrosunu oluşturmaktadır.[268]

Dergide şiirler, bostan, pamuk ekimi gibi konuların ele alındığı ziraat, sağlık, Tire'yi coğrafi yönden inceleyen eserler, devrimin ele alındığı başyazılar, gelenek göreneklerin ele alındığı folklor, Tire ve Halkevleri haberleri yer almaktadır.[269]

3.2.33 Mersin (İçel)

İçel dergisi, 1 Ocak 1938 ile 1 Temmuz 1946 tarihleri arasında Mersin Halkevi tarafından aylık olarak yayınlanan bir dergidir. Bazen dergi yayınına ara vermek durumunda kalmıştır. Özelikle de II. Dünya Savaşı'nın olduğu süreçte dergi üç buçuk yıl yayına ara vermiştir. Bu aralıklar birlikte dergi toplamda 60 sayı yayımlanmıştır.[270]

Dergi, ikinci hamur kâğıda basılmasından dolayı baskı kalitesi kötü olmuştur. Genelde dergi, 18 ile 20 sayfa olarak basılmış olup sayfalarda sıkça fotoğrafa yer verilmiştir.

---

[266] Taşdemir, ''*Konya Halkevi Tarih Kolu ...,* s. 275.
[267] Taşdemir, ''*Konya Halkevi Tarih Kolu ...,* s. 278.
[268] Özsarı, a.g.e, s.412.
[269] Güz, a.g.e, s.14.
[270] Erdem Çanak, *" İçel: Mersin Halkevi Dergisi"*, **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Yıl: 3, Sayı: 21, 2015, s. 222-223.

Sırasıyla Mersin Halkevi Basımevi ve Yeni Mersin Basımevinde baskısı yapılmıştır.[271]

Dergide Kamil Seyhan, Hüsameddin Karadağ, Süheyla Önal, Muazzez Çiftçi, Naci Tanrısever, Ziya Arıkan, Mustafa Remzi Gürcan, R. Yalman Yalgın, Cemal Mersinli, Fikri Mutlu, Şerafettin Peker, Bekir Uluğ, Tahsin Soylu, Mansur Bozdoğan, K. Kaplancalı, Rıza Atila ve H. Mitat Karagülle gibi yazarların eserleri yer bulmuştur.[272]

Dergide tarih, edebiyat ve dil yazıları yer almaktadır. Ayrıca Dergide diğer şubelerin faaliyetleri, İçel Halkevinin faaliyet raporları, belirli gün ve haftalar, şiirler ve İçel yöresinin iktisadi ve sosyal konularına da yer verilmiştir.[273]

3.2.34 Muğla

Muğla Halkevi tarafından 1 Mart 1937 tarihinden itibaren çıkarılmaya başlanan Muğla Dergisi, ilk basımından sonra 17 sayı yayınlanmıştır. Aylık olarak neşredilen dergi Temmuz 1938'de son sayısının yayınlanmasının ardından yayın hayatına son verilmiştir. Genel itibariyle 20 sayfadan oluştuğu görülen derginin yıllık abonelik ücreti 125 kuruştur. Derginin dış kapağında Pegasus üzerinde kolları açık ve göğsünden Cumhuriyet Halk Partisi altı oku fışkıran resim yer alırken, derginin yayın tarihi ve sayfa numarası ilk sayfanın üst kısmında, sayının içeriğine iç kapakta yer verilmiştir.[274]

Muğla dergisi çıktığı dönemde düzenli aralıklarla çıkan bir süreli yayındır. Yazar kadrosunda Zekai Eroğlu, Selim Yatağan, Mahir Balkı, Vehbi Başko, Tahir Hayrettin Tolga, M. Lütfi Bahşi, Cavit Aker, Hikmet Turhan, Ekmel İzdem ve Kadri Akçaal yer almaktadır. Dergide tiyatro, şiir, tenkit, deneme ve gezi yazısı türünde edebî yazıların yanı sıra halk edebiyatının ürünlerine yer verilmiştir.[275]

---

[271] Güz, Halkevi Dergileri Üzerine**…,** s. 100.
[272] Çanak, *a.g.m*, 225-226.
[273] Birol Bozkurt, İbrahim Bozkurt, *"Mersin Halkevi'nin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi"*, **Tarih Okulu Dergisi**, Yıl: 9, Sayı: XXVII, 2016, s. 400-401.
[274] Recep Arslan, *"Muğla: Muğla Halkevi Dergisi"*, **Tarih ve Siyaset Bilimi Araştırmaları**, Akademisyen Kitabevi, Ankara 2019, s. 220-221.
[275] Ali Odabaş, "Muğla Halkevi", **Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 60.

Şehirdeki Halk Basımevi tarafından basımı yapılan derginin aylık ücreti 10, yıllık abonelik ücreti 125 kuruştur. Yazılarda farklı punto ve karakterler kullanılmış ve baskı kalitesi düzgün olan derginin yayın hayatı uzun ömürlü olmamış ve kısa bir süre zarfında kapanmıştır.[276]

3.2.35 19 Mayıs

Dergi, ilk basıldığı tarih ile Nisan 1950 tarihi arasında toplam 114 sayı yayınlanmıştır. 19 Mayıs dergisi ilk yayınlandığında aylık yayınlanmış, 1940-1942 yılları arasında düzensiz aralıklar çıkmıştır. 1942-1945 yılları arasında 2,3 veya 4 ayda bir çıkmıştır. 1945-1947 yılları arasında 2 aylık, 1947 ile kapanacağı 1950 yılına kadar aylık olarak basılmıştır.[277]

İlk beş yıl Samsun'da Güneş Basımevinde basılan dergi daha sonraki iki yıl Samsun'da Vilayet Matbaasında yayınlanmıştır. Dergi, 1943-1946 yılları arasındaki sayıları 26x19 cm, 1947-1950 yılları arasındaki sayıları 24x16 cm boyutlarında yayınlanmıştır.[278]

Dergide İlhan Ünal, Yekta Ataman, Süheyl Esen, Sait Coşkun, Mustafa Ülken, Macit Karakurum, Yakup Kalgay, Rasim Ozantürk, Ali Ertan, İlhan Bilir, Ayşe Arkan, Bedrettin Danışman, Cevat Kıpçak, Fevkiye Bilgiç, Fuat Pınardağ, Hikmet Kızıltan, Cemal Saner, Cahit Öztelli, Ali Özgür Rıfat Ak, Rüştü Efe, Necmi Memişyazıcı, Necmettin Alkış, Mustafa Himmetgil gibi pek çok yazarın eseri bulunmaktadır.[279]

19 Mayıs dergisi, kültürel bir süreli yayındır. Türk yayın tarihine önemli bir kazanım sağlamıştır. 19 Mayıs dergisi, 9 ayrı şubenin etkinliklerini, tarih, dil, edebiyat, ekonomik, toplumsal içerikli ve sportif faaliyetleri içeren yazılar yer almaktadır. İlk yıllarında her ayın 19'unda çıkmaya başlamış, daha sonraları yayın çıkış aralıklarında değişiklikler olmuştur.[280]

---

[276] Güz, a.g.e, s. 103-104.
[277] Alper Gülbay, *"Halkevlerinin Taşradaki Yansımalarına Bir Örnek: Samsun Halkevi ve 19 Mayıs Dergisi"*, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, XVIII/37, 2018, s. 618.
[278] Güz, a.g.e, s.75.
[279] Gülbay, a.g.m, s. 619-620
[280] Gülbay, *a.g.m*, s. 618-619.

3.2.36 Orta Yayla

Orta Yayla dergisi, Sivas Halkevi tarafından ~~itibaren~~ yayımlanmaya başlanmıştır. Derginin ilk çıkış aşamasında Sivas Halkevi Başkanı, CHP Genel Sekreteri Recep Peker'e yazı yazarak, yazı ile "*Evimiz yayım yolunda çalışmaya başlangıç ve deneme olarak (Orta Yayla) adlı bir dergi çıkaracaktır. Siz yüksek devrimcinin ilk yazısı dergimize ışık tutacaktır."* [281] talepte bulunmuştur. Dergi Mayıs 1936 tarihinde yayına başlamış ve Orta Yayla adı verilmiştir. 17. sayıdan itibaren ad değiştirerek 4 Eylül ismini almıştır. Dergi, 31 Mart 1942 tarihinde 51. sayısı çıktıktan sonra yayın hayatı sona ermiştir.[282]

Orta Yayla ve 4 Eylül dergileri önemli yazar kadrosuna sahiptir. Orta Yayla'nın kadrosunda Coşkun Ertepınar ve İbrahim Olcaytu, 4 Eylül'ün yazar kadrosunda ise Ahmet Göze, Kerim Yund, Şeref Erdoğan, Rıza Polat, Vehbi Cem Aşkun Akkoyunlu, Ebed Mahir Yalnız, Eflatun Cem Güney, Feyzi Kutlu Kalkancı, Osman Attila ve Ferit Ragıp Tuncor yer almaktadır.[283]

4 Eylül ve Orta Yayla dergilerinde Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü ile alakalı yazılar bulunmaktadır. Bu konular dışında Lozan, Cumhuriyet Bayramı, Hatay Günü, 30 Ağustos Zafer Bayramı gibi resmî ve özel günlerle Mustafa Kemal Atatürk'ün kişisel özellikleri ile belirtilen konular arasında ilişkiler kurulmaktadır. Millî Mücadele günleri, Atatürk ilkeleri ve inkılapları, Hatay'ın anavatana katılması vb. resmî ve özel günlerin yıl dönümlerinde günün önemine binaen yazılar çıktığı görülmüştür.[284]

Dergi, 20x28 cm boyutlarında, 16 sayfa ve iki sütun hâlinde çıkmıştır. İlk birinci sayısından 17. sayısına kadar Sivas İl Basımevinde, 18. sayısından itibaren Sivas Kamil Matbaasında basılmıştır. Derginin baskısında bazen hatalar meydana gelmiş ve Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliğince *"Derginiz Orta Yayla'nın kapağına*

[281] BCA, 490.01.843.334.1.5.
[282] Serap Taşdemir, *"Sivas Halkevi Dergisi: Orta Yayla (4 Eylül)'*, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi** Cilt: 18, 2002 s. 405.
[283] Gülcan Şanda, "Sivas Cumhuriyet Aydınlanması Orta Yayla ve 4 Eylül Dergileri Kitap Tanıtımı", **Hars Akademi Uluslararası Hakemli Kültür Sanat-Mimarlık Dergisi**, Sayı: 5, 2020, s. 204.
[284] Taşdemir, *a.g.m.* s. 46-417.

koymuş olduğunuz Altı Ok boylarının uzunluğu arasındaki nispetsizlik ve çıktıkları yerden uçlarına doğru incelmeleri itibariyle talimatnameye uygun değildir" [285] uyarılmıştır.

Diğer Halkevi dergilerinde olduğu gibi Orta Yayla (4 Eylül) çıkmış olduğu zaman içerisinde Sivas şehrinin kültür yayını olmuştur. Derginin sayfalarında yörenin folkloru, coğrafyası tarihi ve cumhuriyet rejimi ilgili eserlere yer verilmiştir.[286]

3.2.37 Sakarya

Sakarya, Adapazarı Halkevi tarafından 1 Mart 1943 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Dergi, 6 sayı yayınlanmış ve son sayısı 1 Ağustos tarihlidir. Genel itibari ile üçüncü hamur kağıdı basılmış olan derginin baskı kalitesi düşüktür. Aylık olarak yayınlanan derginin 1. ve 2. sayılarında reklam yayınlanırken diğer sayılarında reklama yer verilmemiştir. Dergi, İzmit'te Marmara Matbaasında basılmış ve fiyatı 15 kuruştur. İlk iki sayı 16 sayfa çıkmış olan derginin diğer sayıları 19 sayfa yayınlanmıştır.[287]

Derginin İmtiyaz Sahipliğini Ruhi Soyer, Neşriyat Müdürlüğünü Hasan Muzaffer Balcıoğlu yaptı. Derginin yazarları arasında Agâh Günsal, R. Ant, Naciye Güler, Niyazi Ülkü, Hamdi Şölen, Münir Aygün K. Yazgıç vardır.[288]

Dergide ele alınan konular, her sayıda farklı konuların işlendiği başyazılar, hikaye, şiir, dil, Adapazarı'nın coğrafi ve tarihi ciheti ve edebiyat yanı sıra bölgenin ve Halkevi haberleri vardır.[289]

3.2.38 Taşan

Taşan dergisi, Merzifon Halkevi tarafından çıkartılmıştır. Adını, Merzifon'un kuzeyinde yer alan "Taşan Dağı"ndan almıştır. Halkevi dergileri arasında ilçe ölçeğinde yayınlanan az sayıda dergilerden birisi olması ayrıca uzun süre yayın

[285] BCA, 490.01.843.334.1.
[286] Taşdemir, *a.g.m*, s, 421.
[287] Kenan Olgun, *"Adapazarı Halkevi'nden Yöresel Kültüre Bir Katkı Sakarya Dergisi İçeriği"*, **Journal of Human Sciences** 14/4, 2017 s . 8-9.
[288] Güz**, Halkevleri Dergileri Üzerine…,** s. 128.
[289] Ongun, *a.g.m,* s. 10.

hayatına devam etmesi nedeniyle önem arz etmektedir. Gazetecilik ilçede belli bir birikime sahip olduğundan derginin hem başarılı olmasını hem de uzun süreli çıkmasında etkili olmuştur. [290]

Dergi, 1 Haziran 1936 tarihinde basılmış ve son sayısı Kasım 1938 tarihine kadar 30 sayı çıkmıştır. İlk sayıları 8 sayfa çıkan derginin sonlara doğru 12 sayfa yayınlanmıştır. İlçede Utku Basımevinde basılan derginin ücreti 5 kuruştu. Dergide devlet büyüklerinin fotoğraflarına da yer verilmiştir.[291]

Derginin başlıca yazarları: Rıza Öztükel, Ahmet Yılmaz, Rıza Polat Akkoyunlu, Ahmet Turan Karaca, Fikri Gazneli, Behire Aşkun, İbrahim Altıok, Cenap Muhittin Kozanoğlu, Kadir Üçok, Eflatun Cem Güney, Hakkı Kentel, Ebet Mahir Yalnızoğlu, İskender Haki Engin'dir.[292]

Dergi, Cumhuriyet Halk Partisinin hedefleri doğrultusunda, yeni yönetim şeklini benimsetmek, inkılapları yerleştirmek, halk eğitimini sağlamak, mahalli araştırmalara önayak olmak, estetik zevkleri geliştirmenin yanı sıra yazar kadrosunun genel niteliği ile bir edebiyat hatta şiir dergisi görüntüsü vermektedir.[293] Dergide Mehmet Âkif, Tevfik Fikret, Abdülhak Hâmit gibi kişilerin hayatları ve eserleriyle ilgili yazı dizilerine yer verilmiştir.[294]

3.2.39 Taşpınar

Taşpınar dergisi Afyon Halkevinin yayın organıdır. Taşpınar dergisi, ismini Afyon'un su gereksinimini karşılayan Taşpınar suyundan alır. Dergi, Afyon Halkevi adına 19 Ekim 1932 tarihinde yayınlanan ilk sayısıyla yayın hayatına başlamıştır. Son dönemlerini bir yana bırakırsak dergi, Afyon Halkevi Edebiyat Şubesi tarafından her ayın on dokuzunda yayınlanmıştır.[295] Halkevleri dergileri içerisinde en uzun süre ve en çok sayı çıkan dergilerinden birisi Taşpınar'dır. Afyon Halkevi tarafından çıkarılan

---

[290] Ahmet Yüksel, *"Mezifon Halkevi ve Taşan Dergisi"*, **Kebikeç** Sayı:3, 1996, s. 176.
[291] Güz, a.g.e, s. 86.
[292] Yüksel, *a.g.m*, s. 178.
[293] Yüksel, *a.g.m*, s. 178-179.
[294] Güz,a.g.e, s. 87.
[295] İbrahim Özkan, *"Cumhuriyet'in 10. Yılında Taşpınar Dergisinde Yayımlanan Maniler Folklor ve İdeoloji Ekseninde Bir Değerlendirme"*, **Avrasya Uluslararası Araştırma Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 21, 2020, s. 80.

ve 19 Ekim 1932'de yayın hayatına başlayan dergi kapanış tarihi olan 23 Nisan 1950'ye kadar 161 sayı yayınlandı.[296]

Derginin Neşriyat Müdürlüğünü Dr. Kemal Bey, İmtiyaz Sahipliğini de Eflatun Cem Güney yapmıştır. Dergide Muzaffer Göktan, Namdar Rahmi Karatay, Haydar Çerçel, Süleyman Hilmi Gönçer, A. Mahir Erkmen, Osman Atilla, Edip Ali Bakı gibi kişilerin sürekli yazı yazanlar arasında yer almaktadır. Dergide yazıları bulunanlara ücret ödemesi yapılmamış, dergiye ilan ve reklam konulmamıştır.

Derginin temel hedefi, yurttaşları her konuda aydınlatmak olduğu, folklor, makale, hikâye, epik ve lirik, hatıra ve masal gibi yazı çeşitlerinin yer aldığı görülmektedir.[297]

Dergi yayın hayatı boyunca birçok mevzuya yer vermiştir. Folklor alanında on dört alt başlık (Halk Mimarisi, Halk Şairleri, Atasözü, Vecize, Efsane, Halk İnanışları, Bilmece, Mani, Düğün, Türkü, Halk Hekimliği, Kitabeler, Halk Mimarisi, Ninni, Fıkra) altında gerek derleme gerekse çeşitli değerlendirme yazıları yer almaktadır.[298] Ayrıca Afyon ve çevresinin tarihi ve turistik güzelliklerinin incelendiği ve bazı sayılarında komşu il ve ilçelere yer verilen 'Memleket Tenkitleri' köşesi, gençlerin ve çocukların eğitimi ve aile terbiyesi gibi konuların işlendiği 'Psikolojik- Pedagojik Konular' köşesi çeviri yazıları, mülakatlar, CHP ile ilgili haberler, inkılaplarla ilgili haberler, şehir notları, Halkevleri faaliyetleri, yeni çıkan yayınların tanıtıldığı 'Neşriyatla İlgili Bilgiler' köşesi dergide yer almaktadır.[299]

Taşpınar dergisi 1932-1938 yılları arasında düzenli olarak her ay yayın yapmıştır. 1939 senesi itibarıyla derginin sayılarında aksamalar görülmektedir. 1943 yılından itibaren 2 ayda veya 4 ayda bir yayın çıkarmaya başlayan dergi, 1948 yılında yine düzensizliğe uğrayarak 1949 ve 1950 yıllarında sadece birer yayın çıkartarak derginin sona ereceği izlenimini uyandırmıştır.[300]

---

[296] Güz, a.g.e. , s. 37.
[297] Safiye Yağcı, *"Afyonkarahisar Halkevi Faaliyetleri ve Yayın Organı Taşpınar Dergisindeki Müzik Yazılarının İçerik Yazıları",* **AKÜ AMADER**, Sayı: , s. 8-9.
[298] Özkan, *a.g.m.* s. 80.
[299] Güz, a.g.e, s. 39.
[300] Özkan, *a.g.m,* s. 15.

3.2.40 Türk Akdeniz

Antalya Halkevi tarafından Şubat 1937 yılında yayımlanmaya başlayan Türk Akdeniz dergisi, adını Mustafa Kemal Atatürk'ün Büyük Taarruz'da "Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir. İleri!" emrinden esinlenerek almıştır. Derginin ilk 15 sayısı Antalya İl Basımevinde 34. sayıya kadarı da Isparta Matbaası basılmıştır.[301] 1941-1942 yılları arasında baş gösteren kâğıt sıkıntısı ve bazı teknik sebeplerden dolayı basımına ara verilen dergi yeniden yayın hayatına başlamıştır.[302]

Dergi, cumhuriyet ilkeleri doğrultusunda yöreye örnek olmayı amaç edinmiştir. Tarih, coğrafya, edebiyat, folklor ve yer tetkik araştırmalarını konularında eserlere yer verilmiştir. Ayrıca dergi Ülkü gibi dergilerle hizmet konusunda yarışmayı hedefe koymuş önemli bir süreli yayın olmuştur.[303]

Dergide Osman Bahadır, Kemal Kaya, Enver Akçan, Naci Kum, Mahir Öğütçü, Rıza Erksan, Rasih Kaplan, Tayyar Anakök, Şaban Tüzün, Muammer Lütfi, Rıza Soysal, Nevşel Tüneli, Fikri Ertem, Hamit Macit, Cemal Gültekin, İsmail Hikmet, Osman Andıç, Faruk Ediz, Hasan Barloş, H.M. Selekler, Sami Yin, Fikri Ertem, Nuri Tarhan ve Emin Meriçlioğlu'nun bulunduğu yazarların eserleri yer almıştır..[304]

Dergi tarih konusuna önem vermiştir. Yayınlandığı ilk günden beri özellikle il ile ilgili tarih konusunda okurlarına bilgi vermiştir. Neredeyse tüm sayılarında Antalya tarihine ilişkin belgeleri konu edinen dergi, daha önceden Antalya tarihi ile alakalı yazılmış eserlere de yer verilmiştir. Dergide 'Antalya tarihine ait vesikalar' adı altında tarihi yazılar yer almıştır.[305]

Derginin ilk sayıları 36 sayfa, sonraki çıkan sayıları 16 sayfa olarak basılmıştır. Dış kapağında CHP'nin altı oku ve Antalya bölgesinin tabiat resimleri yer almıştır. Derginin iç ve dış kapağında her hangi bir sayfa sayısı bulunmazken, sayfa sayıları ilk

---

[301] Nursel Güçlü, *''Türk Akdeniz Dergisi ve Tarih'',* **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Yıl: 5, Sayı: 47, Haziran 2017, s. 298.
[302] Recep Arslan, "*Antalya Halkevi ve Çalışmaları",* **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Yıl: 6, Sayı: 73, 2018, s. 319.
[303] Recep Arslan, "*Antalya Halkevi Dergisi (Türk Akdeniz)"* **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 5 Sayı: 6, 2018, s. 317.
[304] Güz, Halkevi Dergileri Üzerine**…**, s. 79-80.
[305] Gülcü, *a.g.m,* s. 302.

sayfadan itibaren yer almaktadır. Yayın tarihi ve sayı numarası birinci sayfanın üst kısmında bulunmaktadır.[306]

3.2.41 Uludağ

Uludağ, Bursa Halkevi tarafından Ocak 1935 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. 1-8. sayıları üç ayda bir, 9-33. sayıları iki ayda bir ve 34. sayıdan itibaren de ayda bir olmak üzere 1950 yılına kadar toplamda 102 sayı çıkmıştır.[307]

Derginin yazar kadrosunda; Kemal Özkan, Enver Benhan Şapolyo, Haydar Tolun, Namdar Karatay, Murat Alp, Kâmil Kepecioğlu, Bahadır Celal, Arif Sözen, İsmail Gerçeksöz, Y. Baykal, Bedia Kızılay, M. Turgut Koyunluoğlu, Tahir Ertuğrul, Agah Kalcıoğlu, O. Murat Arıburnu, Derviş S. Taşman, Nazım Yücelt, Hulusi Köymen, İshak Rafet Işıman, A. Ulvi Elöve, Tahsin N. Uygur, Ruknettin Akbulut, Muzaffer Gürses, İlhami Sosyal, H. Nezihi Okay gibi yazarlar yer almıştır.[308]

Dergi, farklı alanlardaki yazıları ile dönemin sosyal ve kültürel yapısına damga vurmuştur. Özellikle felsefe, tarih, Türk dili, coğrafya ve güncel konular, Bursa'nın ekonomik, jeolojik, coğrafi, kültürel köylerini konu alan yazılar dergide yer almıştır. Bu yazılar inkılapların yurttaşlara anlatılmasını sağlayacak sadelikte olduğu gibi bazı eserlerini ilmi düzeyde kaleme alınmıştır.[309]

3.2.42 Ülkü

Halkevlerinin kurulmasından bir yıl sonra Ankara'da genel merkezin yayın organı olarak Ülkü dergisi yayınlanmaya başlandı. Ülkü genel merkez tarafından yayınlanmakla birlikte diğer Halkevleri tarafından çıkarılan dergiler içinde rol model oldu. Derginin İlk sayısı Şubat 1933'de yayınlandı. Recep Peker, derginin adını

---

[306] Arslan, *a.g.m*, s. 317.
[307] Necla Aslan, *"Bursa Halkevi Uludağ Dergisi ve Türk Devrimi*", **İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007 s.43.
[308] Güz, a.g.e, s.66-67.
[309] Mine Akkuş, *"Bursa Halkevi ve Uludağ Dergisi",* **Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü,** Basılmamış Doktora Tezi, 2004 s. 272.

Mustafa Kemal'in verdiğine dikkat çekerek Ülkü adı ile yayın amacının bütünleştiğini belirtmektedir.[310]

Halkevleri gibi hiçbir kâr amacı gütmeyen ama kâğıt, mürekkep gibi zorunlu harcamaları karşılayacak olan bir eder ile satışa sunulan Ülkü'de yazı yazacaklarda dergi ile aynı gayeyi taşıyanlar olacaktır. Para karşılığı yazan kıymetli makale sahiplerinin ise "derin ilgi duyanların ve içten inanların en büyük zevki maddî kâr karşılığı olmaksızın başkalarına duyurmak" olması hasebiyle "bir fikir dergisi" olan Ülkü'ye yazılarını karşılıksız vereceklerdi. Türk aydınlarına Halkevleri kürsüleri ve Ülkü'nün sütunları açıktır. Derginin fiyatı 25 kuruş, yıllık abonelik ücreti 250 kuruş, ilkokul öğretmenleri ve öğrenciler için 175 kuruştur ve bu fiyatlar ilk sayıda hiç değişmemiştir. Başlangıçta dergiye para ile ilan alınmayacağı söylenmiş olmasına karşılık 61. sayıdan itibaren Ülkü'nün arka sayfalarında Türkiye Şişe ve Cam Fabrikasının, Tiryaki sigaralarının, Türk Ticaret Bankasının vb. ilanları görülmeye başlandı.[311]

Ülkü dergisinin bölümleri ve konuları hakkında CHP Genel Sekreterliği tarafından Halkevleri Başkanlığına yazılan resmî yazıda şu şekilde ifade edilmiştir:

"...Dikkatle mütalaa edilirse görülecektir ki Hatay ve Parti büyük kurultayı gibi bahislerden sonra mecmuadaki makaleler sanat, tarih, spor ve köy gibi mevzular ile Halkevlerinin çalışmasına temas etmektedir. Bu sayıda Halkevlerinin nasıl çalıştıklarını ve nasıl çalışmaları lazım geldiğine ait kısım ise hayli genişletilmiştir. Halkevleri postasında Mimar Selim bir Halkevi binasını tahlil ettiği gibi Halkevlerinde sosyal yardımın mahiyet ve istikametine temas edilmiş, köy ve spor çalışmaları da etraflıca tebarüz ettirilmiştir."[312]

Bu arada Şubat 1933'ten 1936'nın Ağustos ayına kadar derginin İmtiyaz Sahibi Nusret Kemal olmuştur. 1936 Eylül ayında ise yönetim kadrosu içerisine M. Fuad Köprülü de katılmıştır. 1937 yılına gelindiğinde ise Fevziye Abdullah Tansel İmtiyaz Sahibi olurken, kadro içerisine Hasan Âli Yücel de dâhil olmuştur. Ülkü'nün 29. sayısı ile

---

[310] Güz, a.g.e, s. 18.
[311] Çilem Tercüman, *"Ülkü Mecmuası"*, **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 7, 2016, s. 563-564.
[312] BCA, 490.01.4.12.21.1.

birlikte "mecmua" yerine "dergi" ismi kullanılmaya başlanmıştır.[313] Ülkü tam olarak 18 yıl aralıksız yayınlanmıştır. Bu süre içerisinde I. Seri (1933-1941), Yeni seri, (1941-1946) ve III. Seri (1947-1950) olmak üzere üç farklı dönemde oldukça zengin bir yayın hayatı geçirmiştir. I. ve III. Dönemleri aylık, Yeni seri dönemi 15 günlük periyotlar hâlinde çıkmıştır. Erken Cumhuriyet Dönemi yazar, edip, ressam, sanatçı vs. kimselerden yüzlercesinin, imzası bulunan Ülkü'de en çok yazısı bulunan bazı yazarlar şunlardır: E. Behnan Şapolyo, N. Sırrı Örik, A. Hamdi Tanpınar, B. Kemal Çağlar, K. Nami Duru, A. Nihat Tarlan, Ali Sami Soyar, Feyha Talay, Z. Fahri Fındıkoğlu, H. Ziya Ülken, Niyazi Berkes, Fazıl Ahmet Aykaç, Ahmet Nesimi, Salih Murat Özdilek, Mehmet Tuğrul, Zeki Nasır Berker.[314]

Ülkü dergisi, 1. sayısından 23. sayısına kadar Hâkimiyet-i Millîye Matbaasında, 23. Sayıdan 83. sayıya kadar Ulus Basımevinde, 83. sayıdan 94. sayıya kadar Ulusal Matbaasında, 95. sayıdan son sayı olan 102. sayıya kadar ise Zerbamat Matbaasında basılmıştır.[315]

Dergi, sayfalarında çok çok çeşitli konulara (edebiyat, dil, güzel sanatlar, felsefe, içtimaiyat, iktisat, ziraat, kadın, fen vb.) yer vermekle birlikte Cumhuriyet, Milliyet ve İnkılap fikirlerini temel almıştır. Kültür dergisi olan Ülkü, devrin önemli fikir cereyanlarının yanı sıra edebî faaliyetleriyle de yakından ilgilenmiş sayfalarında tiyatro, hikâye, şiir, nutuk ve hatıra örnekleriyle tenkit, dil, tercüme ve edebiyat tarihi konularında yazılmış eserler de yer bulmuştur. Dergi okuma yazma bilmeyen veya bilenlerin mecmuası değil, ülke ve dünya meselesi üzerinde kafası çalışan Türk aydınları arasında bir düşünce birliği meydana getirmek isteyen, ulusal fikir ve kültür sahasında rehberlik edecekler için yayınlanan bir fikir ve kültür dergisidir.[316]

Halkevleri ve onlara bağlı olarak yayınlanan dergiler 20 yıl yakın bir süre faaliyetlerini devam ettirdiler. Demokrat Partinin iktidara gelmesinden sonra 11 Ağustos 1951'de

---

[313] Tuğrul Otaç, *"Ülkü Mecmuasına Göre Türk Aydınlanması (1933-1936)",* **Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,** Sayı: 64, Bahar 2019, s. 236.

[314] Mustafa Gündüz, "*Ülkü Dergisi (1933-1950)",***Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü: Atatürk Dönemi 1920-1938**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, 2009, s. 990.

[315] Tercüman, *a.g.m.* s. 566.

[316] Abide Doğan, "*Edebiyat Dergileri (1923-1938)",***Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü: Atatürk Dönemi 1920-1938**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, 2009, s. 990-991.

yayınlanan 5830 sayılı Kanunla Halkevlerinin malları hazineye devredildi. Halkevlerinin kapatılması ile birlikte Halkevleri dergileri de kapatılmış oldu.[317]

3.2.43 Ün

Dergi, Şubat 1933 yılında Isparta Halkevinin yayın organı olup Fehmi Aksu'nun Halkevi başkanlığında Mart 1934 tarihinde kurulmuş ve Aralık 1949 yılına kadar 14 cilt, 172 sayı yayınlanmıştır. Bu niteliği ile dergi Ankara Halkevi tarafından çıkartılan *Ülkü*'den sonra yayınlanan süreli yayın olmuştur. [318]

Dergi 20x28 boyutlarında çıkmıştır. 1938 yılında yayınlanan 49. sayısına kadar ikinci hamur kâğıda basılan dergi bu zamandan sonra 1940 yılındaki 80-81 sayıya kadar kuşe kâğıda basılmıştır. Bu sayılardan itibaren kâğıdın kalitesi düşmüştür. Çoğu zaman 16 sayfa çıkmış olan dergi nadiren 72 sayfa basılmıştır.[319]

Dergi'nin ilk iki sayısı Ankara'da Hâkimiyeti Millî Matbaasında basılmış, 3 sayısının çıktığı Ağustos 1934 yılından 61. sayının çıktığı Nisan 1939 yılına kadar dergi Isparta İlkadım Matbaasında çıkmıştır. 62. sayının çıktığı Mayıs 1939 tarihinden 136. sayının çıktığı Temmuz 1945 tarihine kadar Isparta Matbaasında çıkan dergi, sonraki dönemlerde Ankara Doğuş Matbaası, Başbakanlık Devlet Matbaası ve Ulus Matbaasında basılmıştır. [320]

Dergide, yörenin halk bilimi, hukuk, ekonomik özellikleri ve toplumsal yapısı gibi konular yer almaktadır. Isparta'nın tarihi özellikleri ve mevcut gelişmeler dergide yer bulmuştur. Dergide yayınlanan yazılarda devrin önemli olayları ve yörede meydana gelen olaylar ele alındı. 1940 yılı sonbaharından itibaren son sayfaya Haberler başlığı altında ilde meydana gelen olayların spotlar hâlinde verildiği bir bölüm yerleştirildi.[321]

---

[317] Güz, a.g.e. s. 20.

[318] Hasan Kaş, "*Isparta Halkevi ve Ün Dergisi (1934-1950)",* **Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007, s. 70.

[319] Güz, a.g.e, s. 36.

[320] Kaş, a.g.t, s. 71.

[321] Güz, a.g.e, s. 57.

3.2.44 Yayla

Yayla dergisi, Erzurum Halkevince 19 Şubat 1944 tarihinde Erzurum ve çevresini kapsayan yazıların yer alacağı bir kültür dergisi olarak yayın hayatına başlamıştır. Dergi iki ayda bir ve forma olarak yayınlanmıştır. İmtiyaz Sahibi Halkevi Başkanı Murat Uraz, Yazı İşleri Müdürü ise Fazıl Nalbantoğlu'dur. Yayın hayatı kısa olan Yayla dergisinin ismi 'Erzurum' olarak değişmiştir. Bunun sebebi Sivas'ta aynı adla başka bir derginin yayınlanmasıdır.[322]

Dergide farklı konular yer bulmuştur. Ele alınan konular içerisinde, özellikle Erzurum folklorunun ayrı bir yeri vardır. Basılan 11 sayının her birinde yörenin kültürüne dair örnekler bulunmaktadır. Önemli günler ve millî bayramlar haricinde ülke gündemini ilgilendiren konulara değinilmemiştir. Konularının tamamına yakını Erzurum ve çevresine ilişkindir. İki aylık olmasına rağmen dergi düzenli aralıklarla çıkamadı ve bir süre sonra kapandı.[323]

3.2.45 Yeni Milas

Yeni Milas dergisi, Milas Halkevi tarafından 29 Ekim 1936 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Dergi, ayda bir olmak üzere 5 sayı yayınlanmış olup son sayısı Şubat 1937 tarihinde yayınlanmıştır. Derginin il sayısı 16, ikinci sayısı 22, üçüncü sayısı 17, dördüncü sayısı 22 ve beşinci sayısı 30 sayfa olarak yayınlamıştır. Derginin ilk sayısını dış kapağında CHP'nin altı oku yer alırken diğer sayılarında Mustafa Kemal Atatürk silüeti ve CHP'nin altı oku yer almıştır.[324]

Dergi, diğer Halkevleri dergileri gibi genel içeriklidir. Hikâye, şiir ve yerel folklor yazılarıyla Feridun Alkan Yeni Milas'ın en dikkat çeken yazarıdır. Ayrıca Nahit Menteşe'nin bilhassa Alman nesir ve şiirin yaptığı tercümeler derginin temel edebî içeriğini oluşturmaktadır.[325]

---

[322] Tekin, a.g.t, s. 53-54.
[323] Güz, **Halkevi Dergileri Üzerine…,** s. 120.
[324] Bayram Akça-Seher Akça, "*Milas Halkevi ve Faaliyetleri",* **Belgi**, Sayı: 18, 2019 s. 1349.
[325] Özsarı, a.g.e, s. 410.

3.2.46 Yeşilırmak

Amasya Halkevi'nce Eylül 1938 tarihinden itibaren yayın hayatına başlayan dergi, aylık olarak yayınlanmıştır. Düzenli olarak yayınlanan dergi, 6-7 (Şubat-Mart) sayıları birlikte yayınlanmış ve 8. sayı ile birlikte Nisan 1938 tarihinde yayın hayatı sonlanmıştır. 16 sayfa olarak yayınlanan dergi üçüncü hamur kâğıda basılmıştır.[326]

Derginin 6. sayıya kadar İmtiyaz Sahipliğini Nazım Berksoy yapmış iken daha sonra Alişan Refik Tanural olmuştur. Yazı İşleri Sorumluluğunu sırasıyla Niyazi Tarman, İ. Ertem ve Hilmi Sakman yapmıştır. Derginin sayfalarında Nazım Berksoy, Dağlıoğlu, İ. Ertem, R. Mısırlı, H. Ülkün, İ. Nihat Orlu, Zehra Sümbül, Talat Öncel, Y. Özel, N. Necip Onur ve Nazmi Çağan'ın eserleri yer almıştır.[327]

Yayınlandığı zaman zarfında diğer Halkevi dergilerinde olduğu gibi cumhuriyet ideolojisini geniş halk kitlelerine ulaştırmak amacıyla hareket eden dergide dil, edebiyat ve sanat yazıları, Amasya ilgili ve Türk inkılabı ile alakalı eserler yer almaktadır.[328]

Dergide mahalli tarih, Kemalizm, Halkevlerinin görevleri, çocuk terbiyesi, milli bayramlar, beden terbiyesi, metotlu çalışma, Amasya Halkevinin çalışmaları gibi vb. konular işlenmiştir. Yeterli derecede dergiye yazı yazacak yazarın bulunmayışı, kâğıt kıtlığı ve ekonomik sebeplerden dolayı derginin yayın hayatı uzun olmamıştır.[329]

---

[326] Güz, a.g.e, s. 137.

[327] Serap Taşdemir, *"Amasya Halkevi ve Yeşilırmak Dergisi",* **38. ICANAS (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi) 10-15 Eylül 2007 Ankara**, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, 2009, s. 3061

[328] Taşdemir, *a.g.m*, s. 3062.

[329] Murat Karataş, "*Amasya Halkevi Dergisi: Yeşilırmak Bibliyografyası",* **Dil ve Araştırmaları**, İksad Yayınevi, Ankara 2020, s. 100.

4. HALKEVLERİNDE KÜTÜPHANECİLİK FAALİYETLERİ

4.1 Halkevleri Kütüphaneleri

Uzun yıllar boyunca halkla aydınlar arasında büyük uçurumlar bulunan bir toplumda bu uçurumu kapatmak, inkılabın temel görevlerinden birisidir. Halkı cehaletten kurtarmak, okutmak yeni dönemin önde gelen işlerindendir ve kütüphaneler bunu sağlayacak yegâne ortamlar olarak görülmektedir.[330] Her Halkevinde ve odalarında bir kütüphane veya okuma odası bulunması Halkevi ve odalarının ilk kurulma şartları arasında yer alıyordu.[331] "Bu amaçla Halkevi açılacak olan bir yerde açılması zorunlu şubelerin başında Kütüphane ve Yayın Şubesi gelmiştir. Bu sebeple Halkevi kendi binasında imkânı yoksa halkın ulaşabileceği başka bir yerde kütüphane ve okuma odaları açmakla yükümlüdür.[332] Halkevinin yer aldığı kasaba veya kentte açık bir halk kütüphanesi olsa dahi Halkevi kendi himayesinde kütüphanesini kurar yahut kütüphane kurana kadar başka bir kütüphaneye destek verir. Kütüphaneyi zaruret olarak bilir.[333]" Kütüphanesiz Halkevi, kanunsuz devlet kadar acayip sayılsa yeridir yaklaşımı göstermektedir ki Halkevleri kütüphanelerine büyük önem vermiştir.[334]

Halkevi kurulabilmesi için kütüphanenin zaruri ön şart olduğu bir yerde, halk kütüphaneciliği alanında binlerce birimlik örgütlülüğe ulaşır ki buralarda yüz binlerce kitap hesaba katıldığında 1932-1950 seneleri arasında ülkede halk kütüphanesi fonksiyonunu makro ölçekte Halkevleri kütüphaneleri bu görevi yerine getirmiştir.[335]

Yurttaşların eğitilmesinde yaygın eğitim görevi yapan Halkevleri faal olarak yayıncılık politikası da yürütmüşlerdir. Milli bilincin güçlendirilmesi, bilinçli, kültürlü bir toplum oluşturulması, yurtta okuma yazmanın oranının artırılması[336] amacı ile kurulmuşlardır. Halkevleri kütüphaneleri halka okuma alışkanlığı kazandırabilmek

---

[330] Nuray Bayraktar, **Halkevlerinin Ülke Kültürüne, İnsanın Gelişimi ve Dönüşümü Açısından Katkıları ve Öneriler**, Halkevi Yayınları, Ankara 1999, s. 139.
[331] Halim Baki Kunter**, Kuruluşlarının 32. Yıl döneminde Halkevleri: 19 Şubat 1932-19 Şubat 1964**, (y.y. , y.y. , t.y.) , s. 16.
[332] İbrahim Erdal, **Halkevlerinin Kuruluşu, Yapısı ve Yozgat Halkevi (1932-1951),** Siyasal Kitabevi, Ankara 2013, s. 78-79.
[333] C.H.F**. Halkevleri Talimatnamesi**, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, 1932, s. 17.
[334] Bayraktar, a.g.e. s. 139.
[335] Cemalettin Canlı, **Halksız ve İnsansız Bir Tarihin Halkevleri**, Halkevleri Yayınları, Ankara, 1999, s. 126.
[336] Seda Bayındır Uluskan**, Atatürk'ün Sosyal ve Kültürel Politikaları**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2017 s. 60.

için türlü tedbirlere başvurmaktadırlar. Kitap özetleri yarışması, toplu okuma, en çok okuyanlara armağan olarak kitap verilmesi, kitap sunumu günleri düzenlenmesi, gelen okuyuculara kolaylık gösterilmesi gibi faaliyetler ile Halkevleri çevrelerinin gelişmesine katkıda bulunmuşlardır.[337]

Mustafa Kemal Atatürk, bu kültür ve eğitim kurumları vasıtasıyla sanat ve kültür hareketine başlamış, Halkevleri sayesinde düşüncelerini halka götürmeye çalışmıştır.[338]

Halkevi kütüphaneleri kitap sergileri düzenleyen, halkın kitap gereksinimini karşılayan, kültür ve sanat yayınları yapan birer kültür merkezi düşüncesi ile hizmet vermişlerdir. Ülke genelinde benimsenen millî kültür ve eğiti politikasının bir parçası olan Halkevi kütüphanelerinin, halkevinin açılması için gerekli şartlar arasında yer alması bakımından çok önemlidir.[339] Bunun yanında burada verilecek kütüphanecilik hizmetinin daha iyi verilebilmesi için Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliğince 30/4/938 tarih ve 4/1178 sayılı Halkevi Başkanlığına yazılan yazı da *"Halkevlerinin en mühim telkin ve irşad vasıtalarının başında Kitapsaraylar ve kitaplar gelmektedir. Bunların muntazam ve tasnifli olması, eve gelenlerin faydalanması, mevcudun iyi muhafazası ve sayılarını artırmaya heves uyanması için zaruridir. Evinizin Kitapsarayını bize bildirmemiş olmanız bu tasnif ve tanzimi henüz hükmü verdiriyor. Kütüphanesi muntazam olmayan ve kitaplarının sayısını henüz kendisi de bilmeyen bir evin hiçbir çalışmasında tam bir intizam ve sarahat olmayacağı pekâlâ iddia edilebilir. Bu mühim noksanın bir an evvel telafisi ehemmiyetle rica ederim. Tertip edilecek listenin bir suretinin de mahalli parti örgütü Başkanlığına gönderilmesini diler, sevgilerimi sunarım".*[340] şeklinde uyarıda bulunulmuştur. Yazıdan anlaşılacağı üzere Halkevi kütüphanelerinde bulunan kütüphane dermesinin muhafazası gerekse bu dermenin tasnifinin yapılarak kullanıcılara düzgün bir kütüphane hizmetinin verilmesi için Halkevi Başkanlığı uyarılmıştır.

---

[337] Bayraktar, a.g.e. , s. 140.
[338] Uluskan, a.g.e. , s. 61.
[339] Esin Sultan Oğuz, "*Türkiye'de Kültür Politikaları ve Kütüphaneler"*, **Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara, 2010, s. 100.
[340] BCA, 490.01.4.17.11.1.

Halkevleri üyeleri ile beraber halkın kütüphane hizmetlerinden faydalanabilmesi için çeşitli önlemleri devreye sokarak, kütüphaneler kurmuş, yurttaşların ihtiyaç hissettiği mevzularla alakalı kütüphane kaynakları sağlamak üzere çalışmıştır. Ayrıca okuma yazma odaları açarak, ödünç verme hizmeti sağlayarak, kitap sergileri düzenleyerek, gazete ve dergiler sağlayarak ve belli başlı mevzularda arşivler oluşturarak dönemin imkân ve şartları doğrultusunda kütüphane hizmeti vermiştir. II. Dünya Savaşı yıllarında Halkevleri kütüphanelerinin sayıları artmış buna bağlı olarak fazla miktarda kitap alımı gerçekleştirilmiştir. Bu alımların 1939-1945 yılları boyunca sürdürülmesi, kütüphane, kütüphanecilik ve okuyucu hizmetlerine verilen ehemmiyeti göstermektedir.[341]

Halkevleri Başkanlıklarına talimatname gönderilmiştir. Talimatname hükümlerine uyulması ve bu hükümlerin tatbiki istenmiştir. Bunun yanında kütüphanenin düzenlenmesi ve idaresini bilenlerin çoğaltmanın faydalı olacağı düşünülerek Halkevi kütüphanelerinin düzenlemesine ilişkin bazı kurallar tespit edilmiştir. Bu kuralları uygulamalı örneklerle anlatılan derslere bölünmüş notlar hâlinde de iki takım olarak Halkevi Başkanlığına gönderilmiştir.[342] Bunun yanında her Halkevi kütüphanesinde ihtisaslaşmış kütüphane memuru bulunmayacağı göz önünde bulundurularak herkesin anlayabileceği tarzda Halkevleri kütüphaneleri için küçük bir kütüphanecilik rehber hazırlanmıştır. Rehberde kütüphane ve kitaplar için yapılacak iş ve işlemler şu şekilde sıralanmıştır:

-Okuma ve kitap odaları

-Kütüphane eşyası

-Kitapların tertibi

-Fişler

[341] Hakan Anameriç, Fatih Rukancı, "*Belgelerle Türk Kütüphanecilik Tarihi (1938-1960):Retrospektif Bir Değerlendirme (I)",* **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2017 21(1) s. 50-51.
[342] BCA, 490.01.2.9.4.1.

-Etiketler

-Kitapların mühürlenmesi

-Kitapların kaydı

-Dergi ve gazetelerin kaydı

-Kataloglar[343]

Her ne kadar rehberde belirtildiği üzere kütüphanelerde belirtilen iş ve işlemler olsa da Halkevleri kütüphanelerini, kütüphaneyi oluşturan bina, bütçe, personel ve kullanıcı olarak belirlenen yapısal unsurlar[344] üzerinden değerlendirilecektir.

4.2 Bina (Kütüphane Okuma Salonları ve Eşyaları)

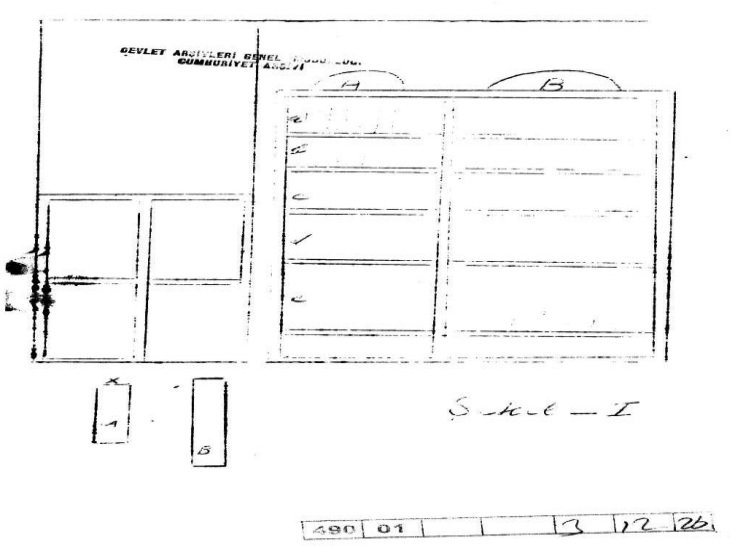
Bir kütüphanenin kütüphanecilik faaliyeti yerine getirebilmesi için bir mekâna ve mekânının içindeki kullanıcının ihtiyacı olan araç gerece ve mobilyaya ihtiyaç vardır. Kütüphanecilik sadece kullanıcı ve sınıflama bakımından değil kütüphane binası, kitapların korunması bakımından da önem arz etmektedir. Bu itibarla öncelikle kitap odalarından başlamak gerekmektedir.[345] Okuma salonu ile kitap odalarının bulunduğu kitap dolapları ayrı olmalıdır. Şayet iyi ayrı oda bulmak mümkün değilse büyük bir salonun bir bölümü camla veya parmaklıkla ayrılarak kitap deposu hâline getirilmelidir. Fakat bu iki bölüm tek bir kütüphane çalışanı tarafından yürütülebilecek şekilde ayarlanmalıdır. Kitapların okuma salonunda yer almasının sakıncaları bulunmaktadır. Kullanıcılar genellikle kitapları almak ve yerine yerleştirmek isterler, bundan dolayı kitapların yerleri değiştiğinden dolayı arandığı zaman bulunamaz. Yalnızca danışma kaynakları, kataloglar ve adres kitapları okuma salonunda yer alabilir. Bunların âdeti sınırlı olduğundan dolayı yerleri değişse bile kolayca bulunabilir. [346]

---

[343] Uluğ İğdemir, **Halkevleri Kütüphaneleri İçin Rehber,** Matbaai Ebuzziya, İstanbul, 1939 s. 1-2.
[344] Bülent Yılmaz, *"Halk Kütüphanesi Kullanımına Sosyolojik Yaklaşım"* Türk Kütüphaneciliği 10, 4(1996) s. 361.
[345] Muzaffer Gökman**, Pratik Kütüphanecilik: Halk Okuma Odaları, Halkevi ve Okul Kütüphaneleri İçin Hazırlanmıştır,** Bürhaneddin Matbaası, İstanbul, 1939, s. 9.
[346] İğdemir, a.g.e. s. 9-10.

Okuma salonları, çağdaş mimari ve mühendisliğe uygun olarak yapılmalıdır. Eskiden yapılmış olan okuma salonlarında ışığa göre düzenlenmelidir.[347] Kitap ve okuma salonları her zaman açık tutulmalıdır. Toz, kitaplara zarar vermektedir. Okuma salonu tabanı muşamba ile döşenmiş ise her gün ıslak bir paspasla temizlenmesi veya cilalanması gerekmektedir.[348] Kitap salonlarına sigara ve ateşle girmek isteyen kütüphane kullanıcılarına kesinlikle izin verilmemelidir. Bu arada uygun bölgelerde su dolu kovalar ve musluklara bağlı hortumlar ve ayrıca kimyasal maddelerin bulundurulması faydalı olacaktır.[349]

Kütüphanelerin başlıca mobilyaları kitap rafları, okuma masaları ve fiş (katalog) dolaplarıdır. Dolaplar (raf) zarif ve estetik olmaktan ziyade kitapların nizami bir şekilde korunmasını, kolaylıkla erişilebilmesini sağlayacak ve arandığında bulunabilecek şekilde olmalıdır. Dolap tahtalarının kuru ağaçtan yapılması ve üzerine vernik veya bakterilerden koruyan malzemelerden kaplanmalıdır. Cam kapaklı kitap dolapları (rafları) daima havaya maruz kalmayacağından haşerelerin yerleşmesine zemin hazırlar. Bu da kitapların zarar görmesine neden olur.[350]

Resim 3 Kütüphane kitap rafı[351]

[347] Gökman, a.g.e. s. 11
[348] İğdemir, a.g.e. s. 10.
[349] Gökman, a.g.e. s. 11.
[350] Gökman, a.g.e., s. 12.
[351] BCA, 490.01.3.12.26.4.

Kitap raflarını duvara dayamak yerden tasarruf etmek bakımından doğru değildir. Rafların salonun ışık alan tarafına dik ve aralarında birer metrelik ara bırakmak suretiyle yerleştirmek gerekir. Böylece az bir yer kullanarak daha fazla kitap yerleştirmek mümkün olacaktır. Kitap dolapları (rafları) sabit olmamalıdır. Bir rafı tamamen doldurmayan kitapları şeklen tutmak için dik açı şeklinde bükülmüş 15x30 cm boyutlarında (kitap raf desteği) demirden destek kullanılmalıdır. Raf desteğinin paslanıp kitaplara zarar vermemesi için yağlı boyalı ile boyanması şarttır.[352]

Öncelikle kütüphane raflarının kabul edilen boylar ne kadar ise o kadar kısma ayrılmalıdır. Bu rafları irtifalarını düzenleme, sınıflarına ayrılan eserlerin yüksekliğinde 2 cm'den daha yüksek olmamalıdır. Kabul edilen boy düzeni rafları yukarıdan aşağıya olarak, sayısından az olması tabi olmakla birlikte çok olma olasılığı mevcuttur. Böyle olduğu takdirde en küçük boy ile en büyük boya birer raf ve küçük ile orta boylara iki veya hatta üç raf verilebilir. Kütüphane rafları, kitapların boylarına göre düzenlendikten sonra kitaplar masa üstünde veya yerde boylarına göre sıralanır.[353]

Bir kütüphaneye her ebatta kitaplar geleceği ve gireceği için ona göre raf düzeni almak gerekmektedir. Bunun için ideal düzen şöyledir: Raf adedi 7'den eksik olmadığına göre yukarıdan birinci rafa 20 cm, ikinci rafa 22 cm, üçüncü rafa 32 cm, yedinci rafa 36 cm, sekizinci rafa 40 cm yükseklik verilebilir. Raflar bu suretle tespit edildikten sonra kütüphaneye girecek her kitap için bu eserin yüksekliği dikkate alınarak rafa koymak gerekir. Bu uygulamaya dikkatli devam edildiği takdirde kütüphane rafları kendi boyları orantılı kitaplarla dolmuş olacaktır.[354]

Kullanıcı masaları, araştırma, öğrenme nazarından bakıldığında önemli bir yere sahiptir. Rahat bir mekânda kütüphane kullanıcısı hem daha iyi araştırma yapar hem de araştırma yaptığı konuyu daha iyi anlar. Aslında her kareye bir masa konulması lazımdır. Masalar giriş çıkışı engellemeyecek bir şekilde tasarlanmalıdır. Yoğun

[352] İğdemir, a.g.e, s. 10-13.
[353] BCA, 490.01.3.12.26.2.
[354] BCA, 490..01.3.12.26.8.

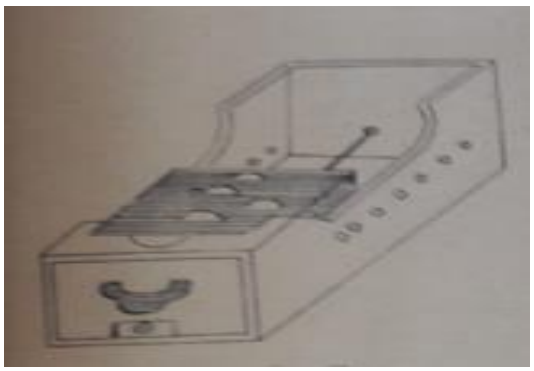
şekilde kullanılan kütüphane salonlarında masalar numaralandırılmalıdır. Masaların üzerine çuha veya muşamba geçirilmemeli; bunun yerine güzelce cilalanmalıdır.[355]

Okuma salonlarında kullanılacak masaların 2 metre uzunluk, 80-100 santim genişlik ve 76-77 cm yükseklikte olması uygun olanıdır. Böyle bir masada altı kişi kitap okuyabilir veya araştırma yapılabilir. Sandalyelerin yerden yüksekliği 45 cm, genişliği 50 cm olmalıdır.[356]

Kütüphane salonun müsait bir yerinde müracaat masası adı ile anılan bir masa yer alır. Bu masada kullanıcıya lazım olacak sözlük, bibliyografya, ansiklopedi vb. danışma kaynakları bulundurulur. İhtiyacı olan kullanıcı kolaylıkla faydalanır.[357]

Kitap fişlerini (katalog kartı) tasnif ve muhafaza için fiş kutuları ve dolaplarını ihtiyaç vardır. 32 cm derinlikte, 14 cm genişlikte ve 9 cm yükseklikte bir yaklaşık 1000 adet fiş yerleştirilebilir.

Kutunun ön ceplerinde üç köşeli sabit bir tahta mevcut olduğundan kutunun içinde istenilen bir noktada durabilecek üç köşeli hareketli bir tahta bulunur. Bu tahtalar kutu içinde fişlerin ileriye geriye doğru devrilmesine engel olur.

Resim 4 Kitap fiş kutusu[358]

[355] Gökman, a.g.e, s. 17.
[356] İğdemir, a.g.e, s. 14.
[357] Gökman, a.g.e, s. 18.
[358] İğdemir, a.g.e, s. 15.

Fişlerin alt kısmındaki delikten geçirilip öndeki tahtaya sabitlenen madeni yuvarlak bir çubuk fişlerin kutudan çıkmasını engeller. Ayrıca kutunun dışında kartondan bir etiket koymaya yarayan pirinç bir kulp bulunur.[359]

4.3 Derme (Koleksiyon)

Kütüphaneyi oluşturan en önemli ögelerden birisi de dermedir. Dermeler bulundukları kütüphanelerin hedeflerini gerçekleştirmeye yardımcı olurlar. Kütüphanelerde derme geliştirme evrensel bir süreçtir. Kütüphaneler var olduğu müddetçe derme geliştirme var olacaktır. Kütüphaneler, türlerine göre derme geliştirmede satın alma, bağış, değişim ve derleme olmak üzere sağlama yöntemlerinden birkaçını veya tamamını kullanmaktadır.[360]

Halkevleri tarafından açılan kütüphane ve okuma odalarının kitap ihtiyaçlarının Halkevi tarafından karşılanması en uzak mahalle ve köylere seyyar okuma odalarının kurulması zorunlu hâle getirilmiştir. Zorunlu olan bu kütüphanelerin kitap ihtiyacı [361] aşağıdaki gibi karşılanmaktadır:

1-Halkevleri bütçeleri oranında kitap satın almaktadırlar,

2-Bağış yolu ile kitap temin etmektedirler,

3-Muhtelif hükûmet dairelerinde yayınlarından Evlere de göndermektedir.

4-CHP her sene bütçesine koyduğu ödenekle kitap ve dergi alarak dağıtmaktadır.[362]

Halkevleri kendi bütçeleri oranında yayın basımı ve alımı gerçekleştirmişlerdir. Şubeler yayın ve kütüphane faaliyetlerini sürdürebilmek için bütçe yetmediği durumlarda parti yönetiminde bütçe talebinde bulunmuştur. Bunu da Kastamonu Halkevi Yönetim Kurulunun 9/12/1936 tarih ve 249 sayılı yazısında görmekteyiz. Yazıda: "*Evimiz adına çıkarılmakta olan (Ilgas) dergimiz Ağustos /1936 tarihinden itibaren*

[359] İğdemir, a.g.e, s. 14-15.
[360] Emine Cengiz**, Halk Kütüphanelerinde Derme Geliştirme Politikaları: Türkiye İçin Bir Değerlendirme**, Hiper Yayın, İstanbul,2019 s.39-47.
[361] Erdal, a.g.e, s. 79.
[362] Cumhuriyet Halk Partisi, Halkevleri 1940, Ulusal Matbaa, Ankara, s. 12.

çıkarılamamıştır. Sebebi şudur. Evimizin 1935-1936 bütçesi ancak hususi idarenin verdiği 500 liradan ibaretti. Matbaaya borçlu olduğumuz 5 sayının basma ücretini bile ödeyemediğimiz için bizzarur dergi çıkartılamadı. Yeni gelen Parti Başkanımız Evimizin bulunduğu durumu ve mali durumunu gelir gelmez anlamış ve tarafınızdan eksiklikleri ikmal edilmek üzere gönderilen bütçemizi yeniden tanzim ve 3800 küsur lira vermek sureti ile Evimizin bütün şubelerinin çok canlı bir şekilde çalışmalarına yol açmıştır. Bundan sonrada neşriyat hususunda önem verilerek ya dergi veya broşür halinde de neşriyata devam olunacağı ve neticeden de yüksek katınıza malumat verileceğini sonsuz saygılarımla arz ederim" [363] şeklinde ifade dilmiştir.

Halkevleri kütüphanelerine CHP yanında çeşitli kişi, kurum ve kuruluşlardan kitap bağışı yapılmıştır. "Yedigün" dergisi sahibi Sedat Simavi tarafından Halkevleri kütüphanelerine önemli sayıda kitap bağışında bulunmuştur. Yine dönemin CHP Milletvekili Cevad Dursunoğlu, Parti Genel Sekreterliği vasıta ile 219 adet kitap ve 33 adet çeşitli konularda dergi bağışlamıştır.[364]

Kütüphanelerde halkın anlayabileceği kitaplardan başka ansiklopediler, klasikler, tüm konularda bilimsel yayınlar vardır. Tüm resmî kurumlar ve Türk Dil, Türk Tarih Cemiyetleri yayınlarından göndermekte, Halkevleri kütüphaneleri aracılığıyla ile tezlerinin yaygınlaşmasını sağlamışlardır.[365]

CHP Halkevleri kütüphanelerine destek amacıyla kitap bağışında bulunmuştur. Parti Genel Sekreterliğinin, Halkevi Başkanlığına yazdığı yazı *da "İsmail Habip tarafından yazılan ve İstiklal savaşımızın cereyan ettiği yıllara ait hatıratı taşıyan (O Zamanlar) adlı eserden bir tanesi Halkevi kitapsarayı için yolluyoruz. Alındığının bildirilmesi ve arkadaşların faydalarına bırakılmasını rica eder, sevgi ve saygılarımı sunarım"* [366] denilerek kitap bağışının yapıldığını göstermektedir. II. Dünya Savaşı'nın en sıkıntılı zamanlarında bile parti 230 eseri çoğaltarak Halkevlerine ulaştırarak bir yıl 450 esere ve 87.800

[363] BCA, 490.01.837.308.1.1.
[364] Oktay Akbal, *"Halkevlerinin Kütüphane ve Yayın Kolu Şubeleri Çalışmaları (1932-195",* **İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü,** Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019 s.61
[365] Bayraktar, a.g.e, s. 140.
[366] BCA, 490.01.4.19.31.1.

yayına çıkmıştır.[367] Aşağıda Tablo 2'de Halkevi Kütüphaneleri sağlama yöntemlerine göre kitap sayıları verilmiştir.

Tablo 2 Halkevleri kütüphaneleri sağlama yöntemlerine göre kitap sayıları (1944-1945)[368]

Halkevinin Bulunduğu İl (İlçeleri Dâhil)	Hükûmetten Parasız Verilen	Satın Alınan	Bağış Suretiyle Giren	Toplam
Afyon	426	7	356	789
Ağrı	117	2	9	128
Amasya	265	3	-	268
Ankara	187	175	61	423
Antalya	686	32	17	735
Aydın	928	130	368	1426
Balıkesir	959	6	197	1162
Bilecik	479	40	3	552
Bingöl	278	-	-	278
Bitlis	211	-	302	513
Bolu	764	3	87	854
Burdur	672	-	6	678
Bursa	421	186	255	862
Çanakkale	301	-	-	301
Çankırı	372	-	63	435
Çoruh	121	4	-	125
Çorum	185	2	37	224
Denizli	890	6	133	1029
Diyarbakır	555	4	2	691

[367] Erdal, a.g.e. , s. 79.

[368] Millî Eğitim Bakanlığı, Genel Kitaplıklar ve Müzeler ile Halkevleri, Odaları ve Okuma Kitaplıkları İstatistikleri 1944 -1945 Biricik Matbaa, Ankara, 1947 s. 10-36.

Tablo 2’nin devamı

Edirne	661	5	2	698
Elazığ	320	2	-	322
Erzincan	360	-	98	458
Erzurum	406	185	469	1060
Eskişehir	285	22	56	363
Gaziantep	429	3	66	498
Giresun	271	5	174	450
Gümüşhane	211	-	187	398
Hakkâri	50	-	-	50
Hatay	970	2	57	1029
İçel	651	36	111	798
Isparta	647	-	14	661
İstanbul	770	349	952	2071
İzmir	1654	599	860	3113
Kars	913	195	83	1191
Kastamonu	317	12	5	334
Kayseri	543	9	5	557
Kırklareli	725	10	1373	2108
Kırşehir	299	7	50	356
Kocaeli	1999	52	134	2185
Konya	3024	46	164	3234
Kütahya	511	-	6	517
Malatya	108	50	243	401
Manisa	2077	31	371	2479
Maraş	312	8	13	333
Mardin	443	16	200	659
Muğla	1094	66	57	1217
Muş	96	32	-	128
Niğde	219	118	167	504
Ordu	235	16	140	391

Tablo 2'nin devamı

Rize	142	166	10	318
Samsun	925	106	1375	2406
Seyhan	477	398	78	953
Siirt	140	-	-	140
Sinop	212	387	10	609
Sivas	954	-	15	969
Tekirdağ	191	25	145	341
Tokat	1056	3	76	1145
Trabzon	543	414	58	1015
Tunceli	173	-	5	178
Urfa	373	17	7	367
Van	792	-	39	831
Yozgat	230	71	11	312
Zonguldak	789	327	152	1268
Toplam	36.409	4420	1069	50.898

1944-1945 yıllarına ait Halkevleri kütüphaneleri istatistiğine göre 36.409 kitap ile en fazla resmî kurumlardan gelen kitaplar dermeyi oluşturmaktadır. Ayrıca bu sağlama usullerinin yanında Halkevleri kendi yayınlamış oldukları kitapları diğer Halkevi kütüphanelerine göndererek dermelerinin gelişmesine katkıda bulunmuşlardır.

CHP'nin, Halkevleri Talimatnamesi'nin Kütüphane ve Neşriyat Şubesi başlığı adı altında kütüphanelerin derme geliştirmesine ilişkin olarak aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

a) *Aynen kitap, gazete, mecmua gibi matbuaların ve fotoğraf koleksiyonlarının, albüm ve haritaların sahipleri muharrir veya naşirleri veya alıp okuduktan sonra kendilerinde saklayanlar tarafından kütüphaneye bağış olunur.*

b) *Fırka neşriyatı, Hâkimiyeti Milliye, Vekâletlerin eski ve yeni neşriyatı, Resmi Gazete ve zabıt cerideleri gibi merkezin bedava veya kararlaştırılacak fiyatıyla temin edeceği eserler alınır.*

c) *Gerek doğrudan doğruya, gerek belediyelerden alınma suretiyle idare heyetleri bütçelerinden yapılacak yardımlarla uygun eserlerden satın alınır, abone yazılır. Hangi eserlerin satın alınması uygun olduğu yolunda umumi idare heyetince de bilgilendirme ve tavsiyede bulunulur.*

ç) Bir kütüphaneye bir eserin ayni nüshası taaddüt ettiği zaman, fazlalarla kütüphanede eksik eserler, muadil temin edilmek şartıyla değiştirilir.

d) Şahsi kütüphanelerde bulunup okutulmasında yarar görülen kitaplar iğreti alınabilir veya münasip bedellerle kiralanabilir.

e) Şube, milli kültür besleyecek eserleri ziyadeleştirmek ve mümkün olduğu kadar her camiada okuma zevkini uyandırmak için mümkün ve uygun olan her tedbiri alacaktır; Genel idare heyetince tavsiye edilen kitap gazete okuyucularının artmasına gayret edecektir; kendi başlarına kitap gazete alamayanların bu isteğini lüzumda ortak alım çareleri bularak tanzime çalışacaktır. Şubeler, ne gibi neşriyata ihtiyaç duydukları hakkında ki mütalaalarını raporlarında yazacaklardır.[369]

Satın alınan veya vatandaşlar tarafından bağışlanan kitaplar belirlenen ölçütlere uyup uymadığının denetimi için Halkevi reislerince tetkik edilirdi. Şartları yerine getirmeyen kitaplar CHP Genel Sekreterliği'ne gönderilirdi.

Kütüphaneye girmesi yasaklanan kitaplar ise şu tür kitaplardır:

a. Türk inkılabı ideolojisine uymayan kitaplar,

b. Dinî nitelikte olan kitaplar,

c. Diğer devletlerin tehlikeli rejimlerini betimleyen kitaplar,

d. Hurafeleri, geri ve irticai faaliyetleri amaçlayan kitaplar,

e. Kötümserlik, cinayet gibi olayları betimleyen kitaplar,

---

[369] C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, 1932 s. 17-18

f. Cinsellik ve tutku dürtülerini harekete geçiren ve bireyleri zararlı davranışlara sevk eden kitaplar.[370]

Halkevleri Başkanlığına CHP Genel Sekreterliği'nce el yazması eser konusunda yazı gönderilmiştir. Yazıda "*Kütüphanenizde mevcut el yazısı ve taş basması kitaplar varsa bunlar hakkında bağlı listeye göre bilgi verilmesini ve ayrı bir yerde itina ile hıfz olunmasını rica ederim*" [371] ifade edilerek el yazması ve nadir eserler konusunda hassasiyet gösterilerek birer yazma eser kütüphanesi gibi davranmışlardır. Ayrıca bu eserlerin gelecek kuşaklara aktarılması ve ilmî çalışmalara ışık tutması açısından büyük önem arz etmektedir.

4.3.1 Teknik İşlemler

Genel olarak teknik hizmetler, kütüphane materyallerinin kütüphaneye girişinden okuyucunun faydalanmasına hazır durumda raftaki yerine kaldırılıncaya kadar gerçekleştirilen muhtelif işlemlerinin tümüne denir.[372] Kütüphanelerde derme ve materyallerle ilgili işlemlerin yapılması sırasında yürütülen temel teknik çalışmalar, şu başlıklar altında gruplandırılmaktadır: Sağlama, kataloglama, teknik hazırlama, ciltleme ve ödünç verme. Her kütüphane türünde aynı temel metotlar uygulanmaktadır. [373]

Halkevleri kütüphanelerinin gelişmesi ve dermelerinin çoğalması, beraberinde dermenin de bilimsel kurallar çerçevesinde düzenlenmesi sorununu ortaya çıkarmıştır. [374] Halkevi kütüphanelerinde teknik işlemler Uluğ İğdemir'in 'Rehber'inden önce başlamıştır. İlk kütüphanecilik kurslarının 1925 yılında H. Fehmi Edhem Karatay ile ilk fiş katalogların da İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde yine aynı kişi ile başladığı bilinmektedir. [375] Ayrıca bu konuda personel yetiştirmek amacıyla 1945 yılında Ankara Halkevinde üç ay devam eden kütüphanecilik kursu

---

[370] Temizhan, a.g.t, s. 93.
[371] BCA, 490.01.5.24.9.1.
[372] Berin U. Yurdadoğ, "*Teknik Hizmetlerde Merkeziyetin Önemi ve Anakara Üniversitesi Kütüphaneleri İçin Düşünülen Çözüm Yolunda*"**Türk Kütüphaneciliği** Cilt:15, Sayı:1 1966 s. 5.
[373] H.C. Campbell**, Halk Kütüphanesi Sistem ve Hizmetlerinin Geliştirilmesi**, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1992 s.126-127
[374] Muzaffer Erol*, Halkevi Kütüphaneleri***, Türk Kütüphaneciliği,** 14 (4) 2000 s. 475.
[375]Hasan S. Keseroğlu, **Halk Kütüphanesi Politikası ve Türkiye Cumhuriyeti'nde Durum**, Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi, İstanbul, 1989 s. 125.

düzenlenmiştir. Çeşitli Halkevlerinde kütüphane çalışanı getirilerek eğitim verilmiştir. Bu eğitimleri bitirip görev yerlerine dönen çalışanlar, modern anlamda teknik hizmetleri yürütmeye başlamışlardır. Bu kütüphanecilik eğitimi, kütüphaneciliğin duayenlerinden Adnan Ötüken tarafından verilmiştir.[376]

Kütüphaneye gelen kitaplar aşağıda belirtilen sıraya göre işlem görmektedir:

-Giriş (Demirbaş) Defterine Kayıt

-Damgalama (Kaşeleme)

-Numaralama (Demirbaş Numarası)

-Fiş Yapılması[377]

4.3.1.1 Giriş (Demirbaş) Defterine Kayıt

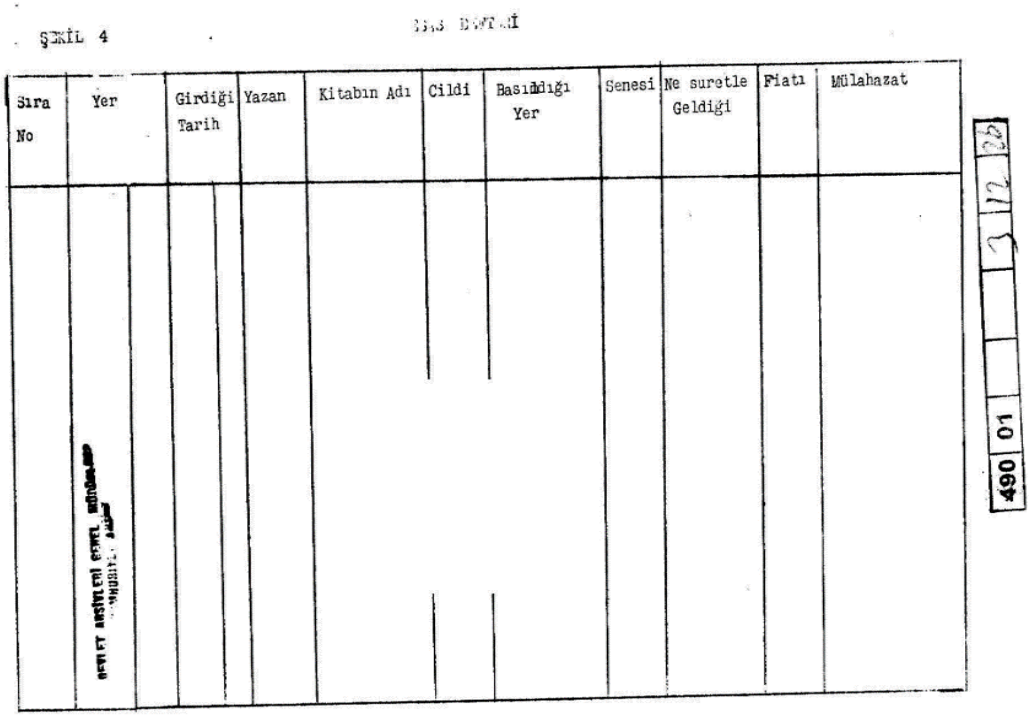
Demirbaş veya giriş defteri kütüphaneye gelen bütün eserlerin ne suretle geldiğini, eserin adı, yazarının kim, bedelinin ne olduğunu ve nerede hangi tarihte basıldığının ve kaç cilt bulunduğunu gösteren defteridir. Demirbaş kayıt defteri 35 cm eninde 60 cm boyunda olması uygun görülmüş olup resimdeki gibidir.[378]

Kütüphaneye gelen bir eserin asgari üç gün içinde kayıt defterine kaydı yapılması lazımdır. Kayıt defterine kayıt olacak kitaplar her yıl, yılbaşından itibaren 1 numaradan başlar.[379] Kütüphane giriş defterinde esere ilişkin başlıca şu bilgiler bulunmaktadır:

-Sıra ve yer numarası, Kütüphaneye gelen eserlerin hepsi birer ciltten ibaret olsaydı veyahut çok ciltli kitaplar daima hep birden kütüphaneye gelmiş olsaydı yalnız kayıt numarası ile yetinilecekti. Hâlbuki bazı kitaplar çok ciltlidir. Bu kitapların birkaç cildi bir yılda diğer ciltleri başka yıllarda yayınlanabilir. Örneğin ansiklopedilerin

[376] Erol, *a.g.m*, s. 475.
[377] Gökman, a.g.e. s. 19.
[378] BCA, 490.01.3.12.26.13.
[379] BCA, 490.01.3.12.26.13.

yayınlanması yıllarca devam etmektedir. Bu çok ciltli eserlerin seri hâlinde yayınlanması ansiklopedilerin bütün ciltlerini bir arada bulundurmak için bir numaraya ihtiyaç vardır ki buna yer veya esas numarası denmektedir. [380]

ŞEKİL 4

Sıra No	Yer	Girdiği Tarih	Yazan	Kitabın Adı	Cildi	Basıldığı Yer	Senesi	Ne suretle Geldiği	Fiatı	Mülahazat

490 01

Resim 4 Kütüphane giriş defteri[381]

-Girdiği tarih; kitabın kütüphaneye geldiği tarih yazılır. Kitabın kütüphaneye geldiği tarihten itibaren üç gün içerisinde kaydı yapılır.

-Yazar adı; kitabı yazan yazarın, müellifin adı veya eser tüzel kişilik tarafından hazırlanmış ise tüzel kişiliğin adı yazılır. Şayet eser yazan yazar veya tüzel kişilik yok ise bu bölüm boş bırakılır.

-Kitap adı; eserin adı yazılır. Eserin adının uzun olması durumunda kısaltılarak yazılır.

[380] İğdemir, a.g.e, s. 33.
[381] BCA, 490.01.3.12.26.14.

Cildi; kitaptan kütüphaneye kaç cilt gelmişse o adet gösterilir. Örneğin 5 ciltten oluşan bir eser aynı esas numarasını alır.[382]

-Basıldığı yer; kitap üzerinde yer alan basım yeri yazılır.

-Senesi; kitabın üzerinde yer alan basım tarihi yazılmaktadır.

-Ne suretle geldiği; Halkevi kütüphaneleri eserler, satın alma, bağış, resmî kurumlardan ve CHP tarafından satın alınan kitaplardan oluşmaktadır. Kütüphaneye bu 4 temin şeklinden hangisi vasıtasıyla geldiyse bu bölümü o temin şekli yazılır.

-Fiyatı; kitap üzerinde yer alan fiyat yazılmaktadır.

-Mülahazat (Düşünceler); gerektiğinde kullanılacak bölümdür. Eserin kaybolması veya yıpranması durumunda kullanılmaktadır.

Kayıt defteri her yılbaşından itibaren kayıt numarası 1'den başladığından dolayı yıl içerisinde kütüphaneye ne kadar kitap kaydı yapıldığını göstermektedir. Bu da yıllar içerisinde Halkevi kütüphanelerine yıllar bazında kaç kitabın girdiğini gösterir istatistiki bilgiler vermektedir.

Bazı Halkevleri kütüphanelerinde, kütüphaneye gelen kitapların giriş defterine kayıt edilmediği görülmüş CHP Genel Sekreterliği'nce yazılan yazıda '*Bazı Halkevlerinde, kitapların kitaplık dışına çıkarıldığı, gönderilen kitapların kitaplığa girmeden başka ellere geçtiği ve bu sebeplerle kitapların kaybolduğu yapılan tahkikattan anlaşılmaktadır. Bu itibarla 'Halkevleri Çalışma Talimatnamesi 'nin 96. Maddesinin titizlikle tatbik edilmesini ve bundan böyle merkezden gönderilen kitapların kitaplık demirbaş defterine kaydedilmesini ve demirbaş kayıt numaralarının paket içinde çıkacak kartlarla ve yalnız imza ile demirbaş kayıt numaraları yazılmak suretiyle merkeze bildirilmesini önemle rica eder, sevgilerimi sunarım.*'[383] denilerek Halkevi Başkanlığı bu konuda uyarılmıştır.

Dergi ve gazeteler; kütüphanede ayrı birer giriş defteri bulunmalıdır. Bunlar da tıpkı kitaplar gibi üç boya ayrılarak her boy ayrı bir deftere kaydedilir. Fakat dergi ve

[382] Gökduman, a.g.e,, s. 20.
[383] BCA, 490.01.9.46.14.1.10(1).

gazeteler birer birer kütüphaneye geldikçe hemen giriş defterine kaydı yapılmaz. Gazeteler üç ayda veya altı ayda bir ciltlenerek dergiler de eğer bir cilt takip ediyorsa cildi tamam oldukça, cildi takip etmiyorsa yılları tamamlandıkça ciltleme işleme yapılarak giriş defterine kaydı yapılır. Giriş defterinde her dergi ve gazetenin tıpkı birçok ciltli kitaplarda olduğu gibi bir yer numarası vardır.[384]

4.3.1.2 Damgalama (Mühürleme)

Kitaplar giriş defterine kaydı yapıldıktan sonra kitap odasının resmî mührü ile mühürlenir.[385] Her kitap üç yerinden mühürlenmelidir. Bunlar iç kapağın arkası, kitabın son sayfası ve her kütüphane de kabul edilen belirli sayfa 32. , 64. veya 80. sayfalar. Kütüphaneler hangi sayfanın mühürleneceğini önceden belirlemelidir. Böylece kitabın o kütüphaneye ait olup olmadığı, baş ve son sayfaları yırtılmış olsa bile, mühürlenmiş sayfaya bakmak suretiyle kolayca tespit edilebilir.[386] Kitapların çalınması zorlaşır ve çalınıp satılmak istendiğinde hangi kütüphaneye ait olduğu ortaya çıkar.

Etiketler kitapların kütüphanede kolayca bulunmasına yardımcı olduğu gibi raflara konacak kitaplarında kolaylıkla bulunmasına yarar. Etiketlerin üzerinde kayıt defterindeki yer numarası ve boy işareti bulunur.[387] Bazı kitapların sırtları dar olduğundan 3, 4 rakamlı sayılar yazılamaz. Bu yüzden de dar sırtlı kitapları etiketi, kitap biraz çekildiği zaman görülecek şekilde arka kapağının altına yapıştırılmalıdır. Raflara da ihtiva ettiği kitapların il ve son numaralarını gösteren etiketler yapıştırılırsa kitaplar rahatlıkla bulunacaktır.[388]

4.3.1.3 Fişlerin Yapılması

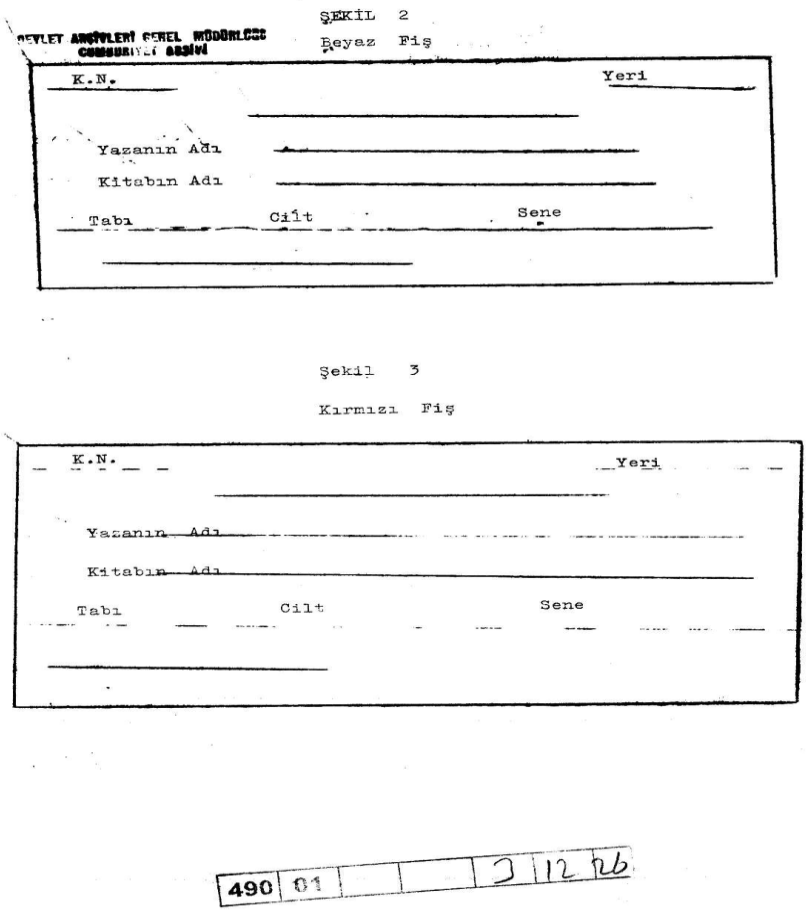
Okuyucular kütüphaneye iki malumat (bilgi) için gelirler. Biri okuyacağı eserin yazarını öğrenmek, ikincisi de aradığı kitabın adını öğrenmek için kütüphaneyi ziyaret ederler. Bu iki bilgiden en doğru hangisini biliyorsa o fişlerde istediği eseri arar. Bu

[384] İğdemir, a.g.e, s. 36.
[385] Gökduman, a.g.e, s. 21.
[386] İğdemir, a.g.e, s. 31.
[387] İğdemir, a.g.e, s. 28.
[388] Gökduman, a.g.e, s. 21-22.

bilgi dışında aradığı sınıf eserlerden kimlerin eseri bulunduğunu bilmek içinde genel tasnifi üzere ve yazar itibariyle alfabetik yapılmış kataloğa ve yahut fiş dolabına başvurur. Fişsiz kütüphanenin dümensiz bir gemiden farkı yoktur. Fişler beyaz kartondan yapılır. Fişlerin ebatı 7,5x12,5 cm olup alt kısmının ortasından deliklidir. Her baskı kitap giriş defterine kaydı yapıldıktan sonra fişi çıkartılır.[389] Eserler kütüphanede başlıca iki tür arama yapılır

a) Müellif (yazar) ile aranılan fişler beyaz

b) Kitabın ismi ile aranılan fişler kırımızı[390]

Resim 5 Kitap fişleri[391]

[389] Gökduman, a.g.e, s. 21-22.
[390] BCA, 490.01.3.12.26.10.9.
[391] BCA, 490.01.3.12.26.10.

Bir fişin bibliyografik künyesinde sırasıyla şu bilgiler yer almaktadır:

-Yazar adı

-Kitap adı

-Tercüme eden

-Basıldığı yer

Yayınlayan (yayınevi, matbaa)

-Yayınlandığı tarih

-Sayfa sayısı, cilt

-Resim, harita

Yazar adı, kütüphanede eserler en çok fiş üzerinde aranıldığı için yazarlarının adlarının doğru yazılması son derece önemlidir.[392] Fişin başına yazarın adı yazılır. Türk soyadları bir virgül ile ayrılarak yazılır. Soyadı kanunundan önce yazılmış olan eserlerde bu kuralı terk etmek gerekmektedir.[393] İsimlerin yazılması için genel bir kural yok ise de yanlış anlaşılmaya yol açmamak için aile unvanı yok ise baba veya ikinci adını yazarak belirtmek gerekir. Yabancı yazarların isimlerini yazmak için genel bir kural olduğundan ona riayet etmek gerekir.[394] Yazarı olmayan kitaplarda kitap adı ile giriş yapılır.

Kitap adı, yazar adı yazıldıktan sonra iki satırlık bir boşluk bırakılır ve aynı hizaya gelmek üzere satır başına kitabın adı yazılır. Uzun kitap adları kısaltılarak yazılmalıdır.[395]

[392] BCA, 490.01.3.12.26.12.
[393] Gökduman, a.g.e. s. 23.
[394] BCA, 490.01.3.12.26.12 .
[395] İğdemir, a.g.e. s. 26.

Tercüme eden, fişi çıkartılan eser, başka bir dilden tercüme edilmişse kitap adı yazıldıktan sonra nokta konarak mütercimin (Çeviren: …….. gibi) ismi yazılır.

Basıldığı yer, eserin basıldığı şehir yazılır.

Yayınlayan, kitabın yayınevi, matbaa veya yayınlayan kütüphanenin adı yazılır.

Yayınlandığı tarih, kitabın iç sayfalarına bakılır. Dış kapağa yeni tarih olsa bile iç sayfanın tarihi yazılacaktır. Tarih olmadığında (t.s.) kısaltması yazılır. Tarihsiz demektir.[396]

Cilt, sayfa, harita, resim kayıtları, basıma ilişkin kayıtlardan sonra kitabın cilt, sayfa, resim ve harita ilişkin bilgiler fişe yazılır. Eğer bir kitap birkaç ciltten ibaretse cilt adedi yazılmalı ve her cilt ayrı bir konu içeriyorsa bu konular ayrı kaydedilmelidir. Eğer kitap tek ciltten oluşuyorsa cilt kaydına gerek yoktur. Bunlar da sadece sayfa sayısı yazılmalıdır. Kitabın sayfalarında yer alan resim ve haritalar sayılarak fişe yazılmalıdır.[397]

İlmi tasnif, fişler yazar ve kitabın ismi üzerinde kitabın ismi üzerinden ayrı ayrı alfabetik yapıldıktan sonra fiş dolaplarına konulmuştur. İlmî tasnif cetvelinde gösterilen ilimlere ait eserler yazar adı ile üzerinde (a) harfinden başlayarak teker teker tetkik edildikten sonra ilgili olduğu sınıflara yazılır. Bu suretle harf sırasıyla devam edildiği takdirde ilmî tasnif cetvelinde toplanan eserlerde yazar itibarıyla alfabetik olarak bir arada toplanmış olur ki bu da bize her sınıfa ait eserlerde ne kadar ve kimlerin eserlerinin mevcut olduğunu gösterir.[398]

Dergi ve gazetelerin ciltlenip giriş defterine kaydedilecekleri zaman yazar ve konu kataloglarına konmak üzere ikişer fiş çıkartılır. Bunun dışında başka dergiler içerisinde yer alan makaleler de ayrı ayrı yazar ve konu katalogları için fişlerin hazırlanması isabetli olur.[399]

---

[396] Gökduman, a.g.e, s. 23.
[397] İğdemir, a.g.e, s. 27-28.
[398] BCA 490.01.3.12.26.1
[399] İğdemir, a.g.e, s. 36.

Fiş çalışmalarının dışında Halkevlerini dermesini ve yayınlarını gösteren üç bibliyografya çalışması yapılmıştır. Birincisi, iki cilt hâlinde yayınlanan ve birinci cildi 1941 senesinde Avni Çandar tarafından hazırlanan 380 eserden oluşan 'Bibliyografya. Halkevi Bibliyografyası' adlı çalışmadır. İkinci çalışma Hasan Taner tarafından hazırlanan 'Halkevi Bibliyografyası' adını taşıyan eserdir. Üçüncü eser ise CHP Genel Sekreterliği'nce çeşitli Halkevlerinde aydınlara verdirilen konferansların, Parti Genel Sekreterliğince bir araya getirilmesiyle ortaya çıkan çalışmadır.[400]

4.3.1.4 Kitapların Raflara Yerleştirilmesi

Kitaplar raflarda büyüklük ve küçüklüğüne göre düzenlenir. Kitapların boyları bir birine uymadığından bu şekilde raflara yerleştirilmesi iyi bir görüntü oluşturmamaktadır. Fazla yer kaplamasına neden olmaktadır. Kütüphane işleri ile uğraşanlar çeşitli boylara ayırmışlardır. Büyük boy 35 cm fazla olan kitaplar, orta boy 25-35 cm kadar olanlar, küçük boy 25 cm küçük olanlar diye ayrılmıştır.[401]

Bütün kitaplar boy uzunluk itibarıyla ve boy düzeni olmak üzere çeşitli boylarda masa üzerinde veya farklı bir yerde sıralanır. Çeşitli boylarda çok ciltli olan kitaplar ciltleri itibarıyla yan yana dizilirler.[402] Bütün eserler boylarına göre kendileri için ayrılan raflara konulmuş olacaktır. Ancak bu eyleme başlamadan önce rafları tahsis etmek gerekir. Her rafa bir harf verilir. Raflara ad verme şu şekilde olur. Kütüphane raflarının bulunduğu yerde genel kapıdan girip kapıya yöneldiğiniz zaman kapının soldan ayrıldığı bir rafa (A) rafı, ikinciye (B) rafı, üçüncüye (C) rafı ismi verilir. Fakat raf adedi harflerimizden fazla ise (AA), (BB), (CC)…ad verilir. Bu suretle istediğimiz kadar rafa isim verilebilir. Raflara isim verdikten sonra rafların her bir sırasına yukarıdan aşağıya (a), ikinciye (b), üçüncüye (c) ….. kaç sıra mevcut ise o kadar harf sıra verilir. Böylece raflar birer isim aldıktan sonra aynı boy eserler kendileri için ayrılan raflara konulur.[403]

Boy itibari ile raflarda dizilen eserlerden bazıları birkaç ciltten birleşmiş olabilir. Eğer bir kitabın örneğin birinci ve ikinci cildi mevcut olup, üçüncü cildi eksik ve dördüncü

[400] Erol, *a.g.m*, s. 476.
[401] Gökduman, a.g.e, s. 16.
[402] BCA, 490.01.3.12.26.
[403] BCA, 490.01.3.12.26.3.

ve beşinci ciltleri varsa olmayan üçüncü cildin yeri eşleri olan cildin kalınlığı kadar yer boş bırakılır. Kendi yerinin başka bir eser tarafından doldurulması o cildin ve önceki kendi boyundan olan diğer bir rafa konulmasına sebep olacak, bu da doğru usul olamayacaktır.[404]

Ansiklopedi ve sözlüklerin her zaman müracaat edileceği için ayrı raflarda ve boyca da raflara dizilmesi yararlı olacaktır. Sanat, belli süreli risaleler, salnameler, günlük gazeteler, haftalık, aylık ve senelik eserlerin raf ve gözleri, kitap raflarından ayrı olmalı ve her biri için asgari beş sene süresince gelecek nüshalar için raflarda yer bırakılmalıdır.[405]

Kütüphanelerde kitapları önce dil itibari ile ayırmak ve her lisan eserleri için boy ayırımı yaparak ayrı ayrı raflara koymak daha yararlı olacaktır.[406]

4.4 Bütçe

Kütüphanelerin kullanıcıya vermiş olduğu hizmet bütçe ile yakından ilgilidir. Kütüphaneler kullanıcıya etkin bir şekilde hizmet verebilmek ve kütüphane ihtiyaçlarını karşılayabilmek için gerekli ekonomik desteğe gereksinim duyarlar. Kütüphaneye doğrudan bağlı kurum veya kuruluş tarafından sağlanan bütçe kütüphanenin maddi gereksinimlerin giderilmesi için harcanmaktadır. Aynı zamanda kütüphaneler bağış yoluyla da maddi destek almaktadır.[407]

Halkevleri, kamu hizmeti veren kurumlar olarak kurulmuştur. Buna büyük ölçüde bağlı kalmışlardır. Bu yüzden de kendi geliri olan, kendi kendine yeten bir kurum olamamıştır. Halkevlerinin gelirleri olmamasına rağmen bazı zaruri giderleri bulunmaktadır. Personel giderleri, yakıt, su, basım vb. Bu giderleri karşılayabilmek, hizmet verebilmek ya da hizmetleri sürdürebilmek için maddi kaynaklara ihtiyaç vardır. Bu kaynaklar yönetmeliğe göre Parti İl Örgütü tarafından sağlanacaktır.[408]

---

[404] BCA, 490.01.3.12.26.5.
[405] BCA, 490.01.3.12.26.6.
[406] BCA, 490.01.3.12.26.7.
[407] Cengiz, a.g.e, s. 34.
[408] Zeyrek, a.g.e. s. 37.

Parti teşkilatları kendilerine bağlı olan Halkevlerinin bütçelerini tespit eder ve denetlerdi. Halkevi başkanları bütçenin bir örneğini CHP Genel Sekreterliğine gönderirdi. Halkevlerinde bütçe usulü, uygulanması ve bütçenin kontrolü CHP tarafından hazırlanan 'Halkevleri Muhasebe Usulü Talimatnamesi 'ne göre yapılmaktadır. Halkevleri kati surette kendilerine gelir temini işleri ile uğraşmazlardı. Ancak Halkevlerine yapılacak bağışlar Halkevi İdare Kurulunun kararı ile kabul olunurdu.[409]

Doğrudan gelir sadece yayınlanan dergi satışı ve yardım amaçlı düzenlenen balo, müsamere, bale, temsil, spor gösterileri düzenlemelerine ve film gösterimlerine izin verilmiştir. Bazı kursların paralı olması, bazı eserlerin ücretle satılması ve paralı sinema gösterimi için odalar kiraya verilmiştir.[410]

Halkevi Başkanı ve İdare Kurulunun hazırladığı bütçe, parti tarafından başarılarına göre değerlendirilmiş ve onaylanmış başarılı faaliyet gösteren Halkevlerine özel idarenin ve belediyenin bütçe imkânlarından kaynak aktarımı yapılmıştır. Halkevlerine ayrılan bu bütçe daha önce planlandığı üzere harcanmıştır.[411]

Halkevlerini inşa eden ve her türlü teşkilatlanmasını temin eden CHP imkânları ölçüsünde Halkevlerine yardımda bulunmuş, Halkevleri de bazı faaliyetlerden kazançlar sağlamıştır. Fakat bunlardan daha önemlisi Halkevlerine devletin genel bütçesinden dönemin şartlarında yüklü miktarda nakit yardımında bulunulmuştur. Halkevlerinin faaliyet gösterdiği 1932-1950 yılları arasında kamu bütçesinden, özel idare ve diğer devlet kuruluşlarından yapılan nakdî yardımlarla birlikte 48 milyon lirayı bulmuştur.[412]

Halkevlerine verilen bütçe kolların aldıkları vazifelerin maddi giderlerine göre taksimatı yapılmıştır. Buna göre il bazında kütüphanelere 1944-1945 yıllarında bütçe tablo 3'de gösterilmiştir.

---

[409] Duman, a.g.e. s. 47.
[410] Zeyrek, a.g.e. s. 38.
[411] Erdal, a.g.e. s. 60.
[412] Duman, a.g.e. s. 48.

Tablo 3 Halkevleri kütüphanelerine ayrılan bütçe (1944-1945)[413]

Halkevinin Adı	Bir Yıllık Ödenek	Memur ve Hizmetlilerin Maaş ve Ücretlerine Verilen	Tesisata Verilen	Kitap, Gazete ve Dergi İçin Verilen	Diğer Giderler İçin Verilen	Toplam
Afyon	1198	682	446	58	12	1198
Ağrı	1056	-	240	-	816	1056
Amasya	421	408	-	5	8	421
Ankara	9278	5620	910	442	2306	9278
Antalya	100	-	-	-	100	100
Aydın	1598	996	50	114	438	1598
Balıkesir	740	540	-	-	200	740
Bilecik	3212	538	2602	-	72	3212
Bingöl	180	180	-	-	-	180
Bitlis	628	480	148	-	-	628
Bolu	-	-	-	-	-	-
Burdur	348	348	-	-	-	348
Bursa	4305	1776	1030	505	994	4305
Çanakkale	240	240	-	-	-	240
Çankırı	120	120	-	-	-	120
Çoruh	210	30	-	18	162	210
Çorum	1010	852	-	58	100	1010
Denizli	506	480	-	26	-	506
Diyarbakır	2292	2131	-	52	109	2292
Edirne	514	480	-	9	25	514
Elazığ	636	636	-	-	-	636
Erzincan	65	65	-	-	-	65
Erzurum	1880	1260	-	500	120	1880
Eskişehir	1505	936	-	85	484	1505
Gaziantep	1206	756	-	100	350	1206
Giresun	794	792	-	2	-	794
Gümüşhane	919	869	-	-	50	919

[413] Millî Eğitim Bakanlığı, a.g.e, s. 38-46.

Tablo 3'ün devamı

Hatay	1110	720	240	-	150	1110
İçel	981	892		89	-	891
Isparta	3612	600	-	12	3000	3612
İstanbul	2715	1572	301	12	830	2715
İzmir	2359	1140	-	375	44	2359
Kars	620	420	-	200	-	620
Kastamonu	1180	660	-	-	520	1180
Kayseri	792	792	-	-	-	792
Kırklareli	348	348	-	-	-	348
Kırşehir	-	-	-	-	-	-
Kocaeli	1900	1150	250	-	500	1900
Konya	1440	1440	-	-	-	1440
Kütahya	937	749	50	-	138	937
Malatya	268	80	-	8	180	268
Manisa	640	540	-	100	-	640
Maraş	1196	1180	-	-	16	1196
Mardin	21	-	-	21	-	21
Muğla	83	76	7	-	-	83
Muş	514	480	-	34	-	514
Niğde	1622	882	-	133	607	1622
Ordu	1471	720	360	71	320	1471
Rize	713	297	35	170	211	713
Samsun	230	180	-	50	-	230
Seyhan	3174	900	1300	644	330	3174
Siirt	456	418	-	-	38	456
Sinop	490	348	-	-	142	490
Sivas	198	90	20	5	83	198
Tekirdağ	112	-	-	50	62	112
Tokat	350	230	120	-	-	350
Trabzon	2000	852	1000	95	53	2000
Tunceli	660	-	-	-	660	660
Urfa	29	-	-	6	23	29
Van	489	489	-	-	-	489
Yozgat	1085	759	-	149	177	1085

Tablo 3'ün devamı

Zonguldak	144	60	-	4	80	144
Toplam	68900	40279	9109	4202	15310	68900

Tabloda il merkezlerindeki Halkevi kütüphaneleri bütçeleri ele alınmıştır. 1944-1945 yılları arasında Halkevi kütüphanelerine toplamda 68900 lira ayrılmıştır. Burada en fazla bütçe 40279 lira ile personel giderlerine ayrılmıştır. Buradaki en az bütçe kitap, gazete ve dergi alımına ayrılmıştır. Halkevlerinde Kütüphane Şubesine diğer şubelerden daha fazla bütçe ayrılmıştır. Şube başkanları, bütçelerini Halkevleri politikaları çerçevesinde değerlendirme yetkilerine sahipti. İstisnai durumlar dışında, kütüphanelerin ödenekleri, şube bütçeleri kıyaslandığında görülecektir ki her zaman en büyük bütçeye sahip olmuştur.[414]

4.5 Personel

Kütüphanelerde çalışan personel genellikle doğrudan kullanıcılarla yüz yüze iletişim kurduğundan insan ilişkileri ve iletişim becerileri de önemlidir. Bu kapsamda kullanıcıya istediği bilgi kaynağını en doğru ve kısa sürede verebilecek bilgi birikimine sahip olması, hizmetlerin geliştirilmesine açık ve araştırmacı yönü kadar güler yüzlü, yardımsever olması da önemlidir. Alanında uzman olan kütüphaneciler ve kütüphane arasında sağlıklı ilişkilerin kurulması ve profesyonel hizmetlerin geliştirilmesinde vazgeçilmez bir öneme sahiptir.[415]

Kütüphane personeli öncelikli olarak kitabı seven bir insan olmalıdır. Kitapları sevmeyen, kitaptan anlamayan, kitapla hemhal olmayan bir kütüphane çalışanı iyi bir kütüphaneci olamaz.[416]

Kitap sayısı gün geçtikçe çoğalan Halkevi kütüphanelerinde modern kütüphanecilik esaslarına göre tasnif ve düzenleme zorunlu bir hâl aldığından bu iş için teknik bilgiye sahip personel yetiştirmek üzere 1945 yılında Ankara Halkevinde 'Kütüphanecilik'

[414] Erol, a.g.e. s. 477.
[415] Cengiz, a.g.e, s. 34.
[416] İğdemir, a.g.e. s. 62.

kursu açılmış, Halkevi kütüphane personelleri burada yetiştirilmiştir.[417] Kursun dersleri Adnan Ötüken tarafından verilmiş ve Halkevi kütüphanesinde yapılan kurs uygulamalarını Hasan Taner idare etmiştir. Bu kurs için CHP tarafından taşradaki Halkevlerine bir yazı gönderilmiştir. Bu yazıya istinaden 10 memur bu kursa katılmıştır. Bunlardan 3 görevli kursta başarılı olamamıştır.[418]

Bunun yanında Halkevleri Başkanlıkları kütüphaneden ayrılan veya yeni göreve başlayacak personelin iznini CHP Genel Sekreterliği'nden alması gerekmektedir. Ankara Halkevi Yönetim Kurulu Başkanlığının 22/5/1937 tarih ve 1636 sayılı yazısından anlaşılmaktadır. Yazıda *"Evimizin Kitapsaray Memur Muavinliğinde üç yıldan beri çalışan Bayan Azize Mazhar Ankara'dan ayrılması mecburiyetinden dolayı işinden istifa etmiştir. Ahlak ve seciyesini yakından tanıdığımız Kandilli Lisesi mezunlarından Nilüfer İğdemir 'in tasvip buyrulduğu takdirde (60) Altmış lira aylıklı bu vazifeye tayin için müsaadenizi diler saygılarımı sunarım."*[419] denilmiştir. Ayrıca kütüphane çalışan personelin özlük dosyaları da Parti Genel Sekreterliğinde tutulmuştur.

Halkevi kütüphanelerinin birçoğunda yeterli derecede veya hiç personel bulunmamaktadır. 1945 yılındaki Millî Eğitim Bakanlığının yayınlamış olduğu istatistiklerde 143 kütüphane memuru, 53 hizmetli olduğu görülmektedir.[420] CHP, Halkevi kütüphanelerinde yeterli personel olmadığından düzgün kütüphane hizmeti verebilmek için çeşitli yıllarda kütüphaneye ders notları göndermiştir.

4.6 Kullanıcı

Kütüphanelerin, hizmet vermekle yükümlü olduğu kullanıcı grupları birbirinden çok farklı niteliklere sahip, farklı hizmet arayışında bireylerden oluşturmaktadır. Kütüphanelerin olmazsa olmazı, varoluş sebebi kullanıcıdır. Kütüphane çalışanlarının

[417] Kunter, a.g.e. s. 16.
[418] Osman Ersoy, **Kütüphaneciliğimizde 40 Yıl**, Türk Kütüphaneciler Derneği, Ankara 1998, s. 271.
[419] BCA, 490.01.383.1619.5.
[420] Millî Eğitim Bakanlığı, a.g.e, s. 46.

gözünde kullanıcı, kütüphane hizmetlerinin sunulduğu, kütüphaneyi oluşturan ana ögelerden biridir.[421]

Bir kültür yuvası olarak görülen Halkevleri, bu görevleri yerine getirirken öncelikle kendi koşullarından çok yöredeki halkın koşullarını göz önüne almıştır. Halkevi kütüphanelerinin verdiği hizmet yurttaşlar arasında okuma arzusunu artırmak ve bunların okuma, öğrenme gereksinimi karşılamak olduğundan bu maksatla Halkevlerinde "Kitap özetleme müsabakaları", "Ocakbaşı sohbetleri" gibi etkinliklere başvurmuştur. Çalışma saatleri dışında özellikle cumartesi ve pazar günleri memur, esnaf, subay, serbest meslek sahipleri arasında vali ve komutan gibi bölgenin en yüksek kamu yöneticisi ve askeri komutanların da kütüphane müdavimleri arasında yer aldıkları görülmektedir. [422] Bazı kütüphanelerde bilimsel çalışma yapan kişilere özel odalar ayrıldığı da faaliyet raporlarında görülmektedir. Kütüphanelerin çalışma saatlerine bakıldığında ne kadar önem verildiği görülebilir.[423]

Dezavantajlı gruplar arasında yer alan mahkûmlar içinde hapishanedeki hükümlüler için CHP tarafından Halkevi Başkanlığına yazı gönderilmiştir. Yazıda "*17/2/935 tarih ve 445sayılı genelge ile mahpus yurttaşların sosyal varlığımızın acımağa değer üyeleri olduklarını kaydederek yurttaşlarımızın iç varlıklarında tedavi etkisi yapmak için Halkevi öğreneğinde de yazılı olduğu gibi Halkevlerimizin bu müesseselerle ilgilenmelerini rica etmiştim. Bazı Halkevlerimizin bu alanda çalışmalarını gösteren bilgiler alıyorum. Ancak bütün evlerimizin bu çok yerinde olan çalışma alanında ileri bir heyecan içinde yürütmelerini görmek isterim. Bunun için ana hatlarını yukarıda tarih ve numarası yazılı genelgede çizdiğim gibi mahpus yurttaşlara çok kitap okutmak ve onların normal ve kültürel düzeylerini yükseltmek için onlarla sıkı bir surette ilgilenmenizi ve altı aylık çalışma raporlarında da hususta tafsilat verilmesini dilerim.*"[424] Hükümlülerin kitap okutarak sosyal yönlerinin gelişmesi istenmiştir.

Halkevi kütüphanelerinin çalışma saatleri değişik uygulamalarda karşımıza çıkmaktadır. Örneğin Manisa'da 'kitap odası' (kitaplık) cuma günleri dışında her gün

[421] Cengiz, a.g.e, s.33.
[422] Kunter, a.g.e, s.16.
[423] Erol, *a.g.m.*, s. 477.
[424] BCA, 490.01.3.11.14.1.

08:00-12:00, 13:30-17:00 arasında okuma salonu sürekli açık, Mersin'de 09:00-12:00, 14:00-17:30, 19:00-22:00 saatlerinde (3) tüm okurlara; Sinop'ta ise 'Kitapsarayın salonu haftada üç gün, ayrı bir yerde bulunan okuma salonu pazar günleri

Resim 6 Halkevleri kütüphanesi okuyucuları [425]

dışında her gün halka açık tutulmaktadır. Ders yılı içinde geceleri ısınma ve ışıktan yoksun olanlara hizmet sunulduğunu bildiren Çorum Halkevinin de geç saatlere kadar özellikle öğrencilere hizmet verdiği anlaşılmakta, Sivas Halkevinde ise öğrenciye verilen hizmete sınır getirilmektedir. Kütüphaneye çocuklar kabul edilmeyecektir. Ancak lise, öğretmen okulu ve ortaokul öğrencisi belli zamanlarda gelebilecektir.[426]

Bazı Halkevi kütüphanelerinin çalışma raporları ve milletvekillerinin teftişlerin neticesinde açık olmadığı tespit edilmiştir. Bunun üzerine CHP Genel Sekreterliğince Valilik ve CHP İl Yönetimine resmî yazı gönderilmiş ve yazıda "*Gerek mebus arkadaşların teftiş, gerek Halkevlerinin çalışma raporlarının incelenmesinden bazı Halkevlerindeki durgunluğun başında kütüphanelerin çok kere açık bulunmayışının geldiği anlaşılmaktadır. Aynı zamanda muhitlerinin bir umumi kütüphanesi mahiyetinde olan kütüphanelerin haftanın muayyen günlerinde tatil günleri hariç muayyen saatlerde açılıp kapanır olması ve bu intizamın hiçbir suretle bozulmaması lazımdır".*[427]

[425] BCA, 490.1.1087.1146.1.
[426] Keseroğlu, a.g.e, s. 126.
[427] BCA, 490.01.4.19.22.3.

Kütüphanelerden kullanıcıların en üst seviyede yararlanabilmeleri için kütüphane rehberinde "okuyucuya tavsiye" başlığında şu hususlar belirtilmiştir:

1. Göreviniz zamanında kitap okumayınız. Uzun süre kitap okumayınız çünkü zihniniz yorulur ve ihtiyaç olan dikkatten yoksun kalırsınız kitabın ana düşüncesini kavrayamazsınız.

2. İyi kitaplar okuyunuz. Düşünmeye ayıracağınız zamanın değerini biliniz. Kötü kitaplar zevkinizi bozar, faydalanmanızı gerektirmez, oysaki iyi kitapların düşünmeye faydası sürekli olur.

3. Yaşınıza anlayışınıza uygun olamayan kitaplar okumayınız. Her mide kuvveti yemekleri hazmedemediği gibi her zihnin hazmedemeyeceği fikir ve bilgi mevcuttur. Zorlukla anlayacağınız kitapların düşüncesine kendinizi derece derece alıştırınız.

4. Hislerinizi ve fikirlerinizi geliştirecek kitapları iki defa okuyunuz, bu suretle daha iyi anlarsınız. Tekrar okunan bir kitap büyük zevk verir.

5. Üzerinde düşündüğünüz hikâye ve romanlara mahsus olan mütalaa ettiğiniz eser hikâye ve romanlara mahsus olmasın. Şiirleri ve genel bilgileri tavsiye eden eserleri okuyunuz.

6. Yavaş ve dikkatle okuyunuz. Kitap yapraklarını çevirirken parmaklarınızı tükürüklemeyiniz. Bulaşıcı hastalıklılara ödünç kitap vermeyiniz. Birçok hastalıklar kitap aracılığı ile bulaşır.[428]

Bazı Halkevleri, çevre köylerin de kütüphanelerden yararlanabilmeleri için seyyar (gezici) kütüphaneler kurmuştur.

1939 yılında Halkevi başına 1133 kitap, 5454 okuyucu düşmektedir. İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre 1944–1945 yılları arasında Halkevi

[428] Temizhan, a.g.t, s. 94-95.

kütüphanelerinden en fazla faydalananlar sırasıyla öğrenciler, öğretmenler, sivil, askeri memur ve subaylardır.

Tablo 4 1935-1945 Yıllarına ait halkevi kütüphaneleri okuyucu sayıları [429]

Yıllar	Kütüphane Sayısı	Kitap Sayısı	Erkek Okuyucu Sayısı	Kadın Okuyucu Sayısı	Toplam Okuyucu Sayısı
1935-1936	22	45789	245336	12252	257588
1936-1937	165	185084	805670	54925	860593
1937-1938	166	214463	608861	47793	656654
1938-1939	207	278985	1195710	98916	1294626
1939-1940	374	374257	1577061	104134	1681195
1940-1941	377	462817	1066672	103089	1169761
1941-1942	378	524594	1163291	111266	1274557
1942-1943	393	584187	1209385	126456	1335541
1943-1944	392	626082	1184044	155496	1339540
1944-1945	395	648408	1217898	155774	1373672

Yukarıdaki tablo incelendiğinde Halkevlerinin ilk yıllarında okuyucu sayıları az olmasına rağmen 10 yılın sonunda beş katına çıkmıştır. Tablodaki ilginç olan veri ise kadın okuyucu sayısının erkek okuyucu sayısından çok az olmasıdır.

Halkevleri, yurttaşların en çok öğrencilik dönemlerinde onlara uygun ders çalışma mekânları sağlayarak kendisine çekmiştir. Birçok köy, kasaba veya şehir kütüphaneyi Halkevi vasıtasıyla tanımış, süreli yayın okumak için dahi olsa vatandaş kütüphanelerden faydalanmış ve okuma alışkanlığı kazanmıştır.

Kültürü yazılı olarak depolayan ve aktaran önemli unsurlardan olan kitaplar kütüphanelerde vatandaşlara sunularak faydalanmaları ve belli bir istikamette olsa da bu kültürü edinmeleri hedeflenmişti. İnkılaplara karşı olan yayınların ve farklı ideolojilere ait kitapların bulunmaması, vatandaşı öncelikle yurtta var olan sistem ve

[429] Millî Eğitim Bakanlığı, a.g.e, s. II.

bu sistemin ideolojisi hakkında bilgilendirmek ve farklı eğilimlere karşı sistemi koruma gayesini taşımıştır.

5. HALKEVLERİNİN KAPATILMASI

Türkiye'de çok partili hayata geçişle birlikte önce 1945 senesinde Millî Kalkınma Partisi kurulmuştur. Fakat bu partinin siyasi hayatı kısa olmuş, beklentileri karşılayamadığından kısa bir zamanda kapanmıştır. İkinci olarak da 1946 senesinde Demokrat Parti kurulmuştur. 1946 seçimlerinde Demokrat Parti, Türkiye Büyük Millet Meclisinde 66 sandalye kazanmış ve gelecek seçimler için kuvvetli bir rakip olacağının işaretini vermiştir.[430]

Demokrat Parti'nin Mayıs 1950 tarihinde çok fazla oy alarak iktidara gelmesiyle birlikte Halkevleri meselesi yeni bir boyuta evirilmiştir. Artık bu tarihten itibaren Demokrat Parti milletvekillerinin verecekleri kanun teklifleri birbirini izleyecektir.[431] CHP'nin mal varlığının 1951 yaz aylarında Türkiye'nin gündemine gelmesi ile birlikte Halkevleri de gündemdeki yerini almıştır. Halkevlerinin de tekrar konu olmasında, Ekim 1951 tarihinde yapılması planlana ara seçimler ile DP milletvekillerinin rolü büyük olmuştur. Milletvekilleri arasında bulunan eski Türk Ocağı üyeleri başta Hamdullah Suphi Tanrıöver olmak üzere Halkevlerine ait taşınmazların tekrar Türk Ocağı'na iade edilmesini istiyordu.

CHP Genel Başkan İsmet İnönü, parti örgütlerine gönderdiği genelgede, hükûmetin bu son müdahalesini "*insafsızca*" olarak değerlendirirken, partisinin fikirlerini ve CHP'nin bu olay karşısında göstermeleri gereken davranışı belirtmişti. İnönü, demokratların iktidara geldiklerinden beri CHP içinde görev alan şahıslar hakkında şahsi ve siyasi bühtanlarda bulunduklarından dert yanmıştı. Son kanun teklifi ile CHP'nin gaspçı olarak değerlendirildiğini ve her zaman hesap isteme ve borçlandırma yoluyla partinin çalışamaz duruma getirilmek istendiğini ifade eden İnönü, mahkeme kararına dayanmadıkça bu tür suçlamaların iftiradan öteye geçemeyeceğine söyledi. Bu durum karşısında partililerin kaygı, kötümserlik, bıkkınlık göstermemesini ve kanun içinde faaliyete ve yurttaşları bilgilendirmeye devam edilmesini istiyordu.[432]

---

[430] Özdemir, *a.g.m*, s. 255.
[431] Duman, **Bir Modernleşme Aracı Olarak……..**, s. 201-202.
[432] Fevzi Çakmak, "*Halkevlerinin Kapatılması ve Cumhuriyet Halk Partisi Mallarına El Konulması",* **History Studies**, Volume:7 Issue:3, 2015, s. 4.

Halkevlerinin kapatılması için Manisa Milletvekili Refik Cevdet İnce ve yedi arkadaşı tarafından verilen yasa teklifi 8 Ağustos 1951 tarihinde 468 milletvekili olan mecliste 340 evet oyu ile kabul edilmiştir. Halkevlerini kapatan 5830 Sayılı Kanun 11 Ağustos 1951 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiş ve Halkevleri bu kanunla kapatılmıştır. [433] 1932-1951 seneleri arasında faaliyet gösteren Halkevleri ve Halkodalarının dağılımı aşağıda belirtilmiştir.

Yasanın 11 Ağustos tarihinde yürürlüğe girmesiyle birlikte, Türkiye'nin birçok yöresinde politik çalışmalarını devlet binalarında ya da Halkevlerinin olduğu meskenlerde devan eden CHP, parti binalarını boşaltma çalışmalarına başlamıştı. Kanunen, bu sürecin en geç bir ay içeresinde tamamlanması gerekiyordu. Her ilde, en yüksek dereceli hâkimin seçerek yemin ettireceği üçer kişilik bilirkişi heyetleri oluşturulmuş ve Halkevlerine ait malların tespit çalışmalarına başlanmıştı.[434] Bütün taşınmaz varlıkları hazineye devredilmiştir. Güneş'e göre kanunun kabulünden itibaren harekete geçilmiş, Türkiye'deki tüm Halkevleri ve Halkodalarına el konulmuştur. Kanunun tatbiki süresince Halkevlerinin malları talan edilmiş ve kütüphanedeki kitapların çoğunluğu atılmıştır. [435] Halkevlerinin çeşitli illerde yayınladıkları dergiler, kitap yayınları da sona ermiştir. Kitaplar mal müdürlükleri bodrumlarında çürümüş, Halkevi ve Halkodaları başka amaçlar doğrultusunda kullanılmıştır.[436]

Halkevlerinin kapatılması sırasında mevcut birikime özen gösterilmediğini ifade eden Yılmaz'a göre; Halkevlerinin belge ve bilgi deneyiminin himayesine karşı şuursuzca yapılan fiiller olmuştur. Halkevi şubelerinin etkinlikleri neticesinde üretilen, şiirler, yazılar, fotoğraf albümleri, içtimai, ekonomik derlemeler bir dönemin hafızası iken bu gün çok azı elimize ulaşabilmiştir. Yapılan hatalar ve bilinçsiz fiiller neticesinde çok kıymetli birçok bilgi ve belge kaybolup gitmiştir.[437]

---

[433] Özdemir, a.g.m, s.260.
[434] Gürses, a.g.t, s. 119-121.
[435] Müslime Güneş, *"Adnan Menderes ve Halkevleri"*, **Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi**, XII/25, 2012, s.153.
[436] Kara, *a.g.m.* s.72.
[437] Yılmaz, *a.g.m*, s. 412.

6. SONUÇ

Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyet'in ilanından sonra Türk halkının muasır medeniyet seviyesine yükselmesi için pek çok alanda inkılaplar yapmıştır. Yapılan bu inkılapların temeli ilkesini halk egemenliği oluşturmaktadır. Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyet idaresinin ve inkılapların halka benimsetilmesi için halk eğitimine büyük önem vermiştir. Halkın eğitiminin mevcut eğitim sistemi ile kısa sürede mümkün olmayacağı, bunun uzun bir zaman alacağı düşünülerek farklı bir örgütlenme ile gerçekleştirileceği kanaati oluşmuştur. Bu nedenle farklı ülkelerdeki halk eğitimi ile ilgili kurumlara incelenmiştir. İnceleme neticesinde Halkevlerinin açılmasına karar verilmiştir.

Türk inkılabının çağdaşlaşma projelerinden birisi olan Halkevleri, dönemin en önemli kültür kurumlarından birisi olmuştur. Modern Türkiye'nin kurucu değerlerinin, inkılaplarının yurttaşlara aktarımı konusunda vasıta bir kurum olan Halkevleri, yurdun her köşesinde yaptığı çalışmalarla sosyal, kültürel alanda birçok yeniliğe imza atmış, zaman zaman da çeşitli yönleriyle eleştirilmiştir. Halkevleri teşkilatının vatandaşların seviyesine inemediği, aydın ile yurttaşların arasındaki mesafenin iyice açıldığı, köylere giden görevlilerin onlar gibi olamadığı ve CHP'nin bir organı gibi hareket ettiği için eleştirilere maruz kalmıştır.

Halkevleri, Türk modernleşmesinin inkılap döneminde önemli bir yenilikçi ve halka erişim aracı olarak faaliyetler yürütmüştür. Halkevleri ilk olarak toplum olma bilinci uyandırmışlar ve Türk vatandaşlarının yardımlaşma duygularını geliştirmişlerdir. Açılan okuma yazma kursları ile Halkevleri halkın okuma yazma oranını yükseltmeye katkı sunmuş, kütüphaneleri aracılığı ile hem öğrencilere yardımcı olmuşlar hem de okuma alışkanlığı kazanılmasını sağlamışlardır.

Halkevi yayın çalışmaları Türkiye'nin çok kıt kaynakları olduğu bir dönemde başlatılmıştır. Ne doğru dürüst matbaa ve kâğıt fabrikası ne de ulaşım imkânları mevcut değil iken Atatürk Türkiye'sinde böyle çetin bir işi üstlenmesi takdirle karşılanmalıdır. Halkevi dergileri çok zorlu şartlar altında çıkarılmıştır. Yazıları toplamak, matbaaya vermek, teslim almak ve sonra kütüphaneler ile okurların hizmetine sunmak epey zahmetli işlerdi. Her bir Halkevi bulunduğu yere göre faaliyeti yürütmüş, yürütmeye çalışmıştır. Bu zorluklardan İstanbul bile kendisini

kurtaramamıştır.. Bu şehrimizde çıkan dergiler bile çoğu zaman çetin şartlarla boğuşmak zorunda kaldılar, fakat hepsinin de üstesinden geldiler ve ortaya fevkalade ürünler çıkardılar. Pek çok Halkevinin bu zor şartlarda dergileri 5, 6 sayı çıkartıp yayın hayatını sonlandırmak durumunda kaldığı söylenebilir.

Halkevlerinde çıkan yayınlar günümüz çalışmalarına kaynaklık ve rehberlik etmekte, döneminin tarih, edebiyat, folklor, vb. alanlarına ait bilgileri kapsamaktadır. Halkevleri dergileri neşredildikleri dönemde bir yandan tek parti ideolojisini yaymaya çalışırken diğer taraftan yayınladıkları yörenin, sosyal, kültürel ve ekonomik durumu hakkında değerli bilgiler vermiştir. Halk bilimi açısından dergiler zengin bir arşiv oluşturmaktadır. 1950'li yıllardan itibaren toplumun aydın kesimini oluşturan ve siyaset alanında tanınan kişilerin Halkevi dergilerinde görev almış, yazılarını yazmış kişilerden oluştuğunu görülmektedir. Bu ünlü isimlerin yazı ve yayın faaliyetleri genç aydınların da yetişmesine imkân sağlamıştır.

Dönemin şartları değerlendirildiğinde zorlu ekonomik şartlar, kâğıt sıkıntısı, yeterli matbaanın olmaması gibi durumlar göz önüne alındığında birçok Halkevi tarafından kitap, dergi ve broşür gibi çeşitli yayınlar çıkarılması takdire değer. Bu yayınlar yörenin zirai, ekonomik, sosyal ve kültürel olarak aydınlanmasına katkıda bulunmuştur. Ayrıca bu zor şartlarda dergilerin çıkartılması Türk yayın hayatı açısından büyük önem arz etmektedir.

Bunun yanında dergilerin CHP'nin parti politikaları doğrultusunda yayın hayatına devam etmesi dergileri çok fazla siyasileştirmiştir. Bu durumun tabi bir yansıması olarak Demokrat Parti'nin iktidara gelmesi ile Halkevleriyle birlikte dergilerin de yayın hayatı sona ermiştir. Bunun yanında bazı Halkevi dergileri maddi olarak desteklenirken bazılarına hiç bir katkıda bulunulmadığından dolayı dergilerin yayın hayatının kısa olduğu anlaşılmaktadır.

Toplumsal ve kültürel alanın bütününü içine alan Halkevi etkinliklerinde kütüphaneler öncelikli olmak üzere hükûmetin kültür politikası doğrultusunda gelişme gösterip, hizmet sunmuşlardır. 1932-1951 yılları arasında inişli çıkışlı hizmet veren bu kurumlar, eleştirilere rağmen 19 yıl Türk kültür yaşamına bir canlılık kazandırmış,

yayınlarıyla da bu canlılığı yaygınlaştırmaya çalışmışlardır. Halkevlerinin hizmet verdiği 19 yıl boyunca, Halkevi kütüphaneleri kısmen de olsa Anadolu'nun kitap gereksinimini karşılamaya çalışmış ve İkinci Dünya Savaşı öncesinde bu konuda başarılı olmuşlardır.

Halkevlerinin açılabilmesi için kütüphanenin zorunlu ön koşul olduğu ve binlerce kitapla hizmet verdiği düşünüldüğünde, 1932-1951 yılları arasında Türkiye'de halk kütüphanesi işlevini büyük ölçüde Halkevleri kütüphanelerinin üstlendiği anlaşılmaktadır. Halkevleri bir halk kütüphanesi gibi hizmet vermeyi amaçlamış, halk kütüphanelerinin temel amaçları diyebileceğimiz boş zamanların değerlendirilmesi halkın eğitimi, bilgilendirilmesi ve kültürel etkinliklere girmelerini sağlayarak bu hedeflerini bir ölçüde de gerçekleştirmiştir. Halkevleri Türkiye Cumhuriyeti'nin yaygın halk eğitimi veren kültür kurumları olmuştur. Halkevi kütüphaneleri halka okuma alışkanlığı kazandırabilmek için türlü tedbirlere başvurmuştur. Kitap özetleri yarışması, toplu okuma etkinlikleri, en çok okuyanlara armağan olarak kitap verilmesi, kitap sunumu günleri düzenlenmesi, gelen okuyuculara kolaylık gösterilmesi gibi faaliyetler ile Halkevleri çevrelerinin gelişmesine katkıda bulunmuşlardır. Dönemin imkân ve şartlarına göre kullanıcıların rahat edebilmesi için Halkevlerinde okuma salonları ve kitaplık bölümü oluşturulmuştur. Personelin az bulunduğu Halkevlerinde bu iki bölüm tek bir yerde bulunup ikiye bölünmüştür. Kütüphanelerde eşyalar kullanıcının rahat edebileceği şekilde tasarlanmıştır.

Halkevleri kütüphanelerinde dermelerine bağış, satın alma, resmî kurumlardan ve CHP tarafından olmak üzere dört şekilde kütüphaneye kitap kazandırılıyordu. O dönemin istatistikleri incelendiğinde bu eser sağlama yöntemlerinden resmî kurumlardan gelen kitapların en büyük payı aldığı anlaşılmaktadır. Halkevi başkanlığınca kurulan bir heyet, satın ve bağış alınan kitapların incelenmesini yapardı. Türk inkılabına uymayan, şehvet, ihtiras, yabancı ideolojiler, irtica ve dinî kitapların kütüphane dermesinde yer almasına izin verilmiyordu. Kütüphane dermesinde yer alamayacak kitaplar arasında dinî kitapların da yer almasının yanlış bir uygulama olduğu söylenebilir.

Kütüphanecilik alanındaki çalışmalardan birisi de nadir eserlerin korunmasına yöneliktir. Bu yönüyle Halkevlerinin yazma eser kütüphanesi işlevini de yerine getirdiği ve nadir eserlerin günümüze ulaşmasına katkı sunduğu söylenebilir. Dermenin günden güne artış göstermesi sebebiyle kütüphane içerisinde belli düzen içerisinde tasnif ve düzene ihtiyaç duyulmuştur. Bu konuda modern anlamda kütüphanecilik hizmeti verebilmek için ilk önce personel yetersizliği nedeniyle kütüphanecilik alanında ders notları hazırlanarak Halkevi başkanlıklarına gönderilmiştir. Daha sonra 1945 yılında Ankara'da çeşitli Halkevlerinden gelen kütüphane çalışanlarına kütüphaneciliğin duayenlerinden olan Adnan Ötüken tarafından kütüphanecilik kursu düzenlenmiştir. Dönemin şartları değerlendirildiğinde bu durum Türk kütüphaneciliğinin ve kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesi açısından büyük bir öneme sahiptir. Dönemin ekonomik zorlukları, yeterli personelin olmaması gibi zorluklardan dolayı bütün bu yapılan çalışmalara rağmen kütüphanelerin istenilen noktada olmadığı söylenebilir.

Halkevi kütüphanelerinin verdiği hizmet vatandaşlar arasında okuma arzusunu artırmak ve bunların okuma, öğrenme gereksinimlerini karşılamak olduğundan bu maksatla Halkevlerinde "Kitap Özetleme Müsabakaları", "Ocakbaşı Sohbetleri" gibi etkinliklere başvurmuş, köylere kadar kütüphane hizmeti getirilmiştir. Bunun yanında dezavantajlı gruplar arasında yer alan hapishanedeki mahkûmlara da kitap ve kütüphane hizmeti verilmeye çalışılmıştır. Yine o dönemde Adana Halkevi tarafından çocuk kütüphanesi kurulduğu bilinmektedir.

1935 yılı istatistiklerine göre kütüphane kullanımında, erkek kütüphane kullanıcı sayısı 245.336, kadın kütüphane kullanıcı sayısı 12.252'dir. 1945 yılına gelindiğinde erkek kütüphane kullanıcı sayısı 1.217.898, kadın kütüphane kullanıcı sayısı 155.774'dir. Bu on yıl arası incelendiğinde Halkevleri kütüphanelerinden yararlanan erkek kullanıcılarda 6 kat, kadın kullanıcı oranlarında ise 12 kat artış olmuştur. Dönemin şartları ve kadın okuryazar oranını erkeklere nazaran az olmasından dolayı kadınlardaki kütüphane kullanımı erkeklerin çok gerisinde kaldığı söylenebilir.

Halkevleri, kamu hizmeti de üstlenen eğitim ve kültür kurumları olmuştur. Kamu hizmeti veren kuruluş olarak değerlendirildiğinde herkese eşit ve demokratik olması

beklenmiştir. Halkevleri bu konuda eşit ve demokratik olamadığı gerekçesiyle eleştirilere maruz kalmıştır. Bu durum, kuruluş itibariyle Halkevlerinin CHP'nin parti politikası ve ideolojisinin etkisinde olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durumun yayıncılık faaliyetine de kütüphane hizmetlerine de yansıması olmuştur. Halkevlerinin bütün ihtiyaçlarının parti tarafından karşılandığı bir ortamda partinin ideolojisi ve politikası aykırı davranması veya liberal olması beklenmemelidir. Bunun sonucu olarak Demokrat Partinin iktidara gelmesi ile birlikte Halkevlerinin CHP'nin etkisinde olması nedeniyle kapatılmıştır. Bu durumun bir sonucu olarak da Halkevi dergilerinin yayın hayatı da son bulmuştur. Halkevleri kütüphanelerindeki kitaplarında maalesef sahipsiz kaldığı söylenebilir.

Sonuç olarak, Cumhuriyetin kültür politikası uygulayıcısı olarak düşünülen Halkevleri dönemin şartları içinde değerlendirildiğinde her ne kadar parti ideolojisinin etkisinde kalmış olsa da gerek Cumhuriyetin kurucu değerlerinin yerleşmesinde gerekse Türk yayın hayatına ve Türk kütüphaneciliğine büyük katkıları olmuştur

KAYNAKLAR

Adana Halkevi, (1938). *Cumhuriyet 15 yaşında*. Türksözü Basımevi.

Afet İnan, A. (1998). *Türkiye Cumhuriyeti ve Türk devrimi*. Türk Tarih Kurumu.

Akbal, O. (2019). *Halkevlerinin kütüphane ve yayın kolu şubeleri çalışmaları (1932-1951)* (Yayın No.588937) [Yüksek lisans tezi İstanbul Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/sistemGiris.jsp

Akça, B., Akça, S. (2019). *Milas halkevi ve faaliyetleri',* Belgi 18, 1345-1357.

Akçam, H. (2012). *Halk kültürünün inşasında Denizli halkevleri ve İnanç dergisi* (Yayın No.322449) [Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/sistemGiris.jsp

Akkuş, M.(2004*). Bursa halkevi ve Uludağ dergisi* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.

Altınova, M. (2018). İstanbul ve Bursa halkevlerinin çıkardığı dergilerdeki dil ile İlgili yazıların tematik dizini. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi,* 2(3), 314-321.

Ana Britanicca, '*Halkevler*i'. Ana Yayıncılık, C: 10, s.312.

Anameriç, H. & Rukancı, F. (2017). Belgelerle Türk kütüphanecilik tarihi (1938-1960): retrospektif bir değerlendirme (I). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 21(1), 49-70.

Arıkan, Z. (1999). Halkevlerinin kuruluşu ve tarihsel işlevi. *Atatürk Yolu Dergisi.* 6(23), 261-281.

Arslan, R. (2018). Antalya halkevi dergisi (Türk Akdeniz). *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi,* 5(6), 313-330.

Arslan, R. (2018). Antalya halkevi ve çalışmaları. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 6(73), 306-324.

Arslan, R. (2019). Muğla: Muğla halkevi dergisi. *Tarih ve Siyaset Bilimi Araştırmaları,* Akademisyen Kitabevi.

Aslan, N. (2007). *Bursa Halkevi Uludağ dergisi ve Türk devrimi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Aydın, T. (2021). Cumhuriyet dönemi ideolojisinde ideal köy söylemine bir örnek: Başpınar halkevi dergisinde köy ve köylü imgesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 20(1), 239-258.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.3.12.26.4

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.3.12.26.8

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.2.9.4.1

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.3.11.14.1

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.3.12.26.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.3.12.26.1

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.3.12.26.10

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.3.12.26.10.9

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.3.12.26.12

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.3.12.26.12

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.3.12.26.13

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.3.12.26.13

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.3.12.26.14

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.3.12.26.15

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.3.12.26.2

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.3.12.26.2

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.3.12.26.3

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.3.12.26.5

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.3.12.26.7

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.383.1619.5

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.4.12.21.1

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.4.17.11.1

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.4.19.22.3

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.4.19.31.1

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.4.21.5

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.4.20.01

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.5.24.9.1

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.830.279.1

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.830.279.1

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.832.283.2

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.832.285.1

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.837.308.1

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.837.308.1.1

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.838.312.2.2

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.843.333.1

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.843.334.1

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.843.334.1.5

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.846.346.1

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi 490.1.0.0.928.610.3

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.01.9.46.14.1.10(1)

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.1.1077.1119.2

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.1.1087.1146.1

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.1.3.12.3.1-2-3

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, 490.013.15.32

Bayraktar, N. (1999). *Halkevlerinin ülke kültürüne, insanın gelişimi ve dönüşümü açısından katkıları ve öneriler*. Halkevi Yayınları.

Benli, H. T. (2014) Ankara halkevi açılışı ve ilk yılı. *Mülkiye*, 25(227), 223-230.

Birsel, B. Duman, O. Ö. (2013). Entelektüel bir kadro hareketi olarak Hatay Halkevi dergisi. *Turkish Studies*, 8(1), 47-58.

Bozdağ, E. (2013). Yerel bir mecmua örneği: Çağlayan mecmuası (inceleme-fihrist). *Turkish Studies*, 8(1), 1071-1099.

Bozkurt, B. & Bozkurt, İ. (2016). Mersin Halkevi'nin kuruluşu ve tarihsel işlevi. *Tarih Okulu Dergisi*, 9(27), 369-421.

Campbell, H. C.(1992). *Halk kütüphanesi sistem ve hizmetlerinin geliştirilmesi*. Kültür Bakanlığı.

Candan, B. (2011), Matbaadan internete Türkiye'de yayın hayatı ve kütüphaneler. *Türk Kütüphaneciliği*, 25(4), 470-493.

Candeğer, Ü. (2019), Burdur Halkevi dergisinin halk kültürü açısından incelenmesi (1939-1943). Sedat Cereci (Ed.) içinde *Kültür ve Medeniyet Kongresi 12-14 Nisan 2019 Hatay, Türkiye Tam Metin Kitabı*. İksad Yayınevi.

Cengiz, E. (2019), *Halk kütüphanelerinde derme geliştirme politikaları: Türkiye için bir değerlendirme.* Hiper Yayın.

Canlı, C. (1999). *Halksız ve insansız bir tarihin halkevleri*. Halkevleri Yayınları.

CHF, (1932). *Halkevleri talimatnamesi*, Hâkimiyeti Milliye Matbaası.

CHP, (t.y.). *Halkevleri çalışma talimatnamesi* 1940.

CHP, (t.y.). *Halkevleri ve halkodaları 1932-1942*. Alaaddin Kral Basımevi.

CHP, (1938). *Halkevleri öğreneği*. Recep Ulusoğlu Basımıevi..

Civci, S. (2013). *Halkevleri ve İzmir Halkevi'nin faaliyetleri (1932-1951)* (Yayın No.330428) [Yüksek lisans tezi Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi] . YÖK Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/sistemGiris.jsp

Cumhuriyet Halk Partisi, *Halkevleri* 1940. Ulusal Matbaa.

Cumhuriyet Halk Partisi. (t.y.). *Halkevleri 1932-1935: 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı.*

Çakmak, F. (2015). Halkevlerinin kapatılması ve Cumhuriyet Halk Partisi mallarına el konulması. *History Studies,* 7(3), 1-21.

Çanak, E. (2013). Çukurova: Adana Halkevi dergisi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(1), 139-156.

Çanak, E. (2015). İçel: Mersin Halkevi dergisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(21), 219-258.

Çanak, E. (2018). Halkevlerinin dergicilik faaliyetine bir örnek: Kırklareli Halkevi dergisi Batı Yolu (1935-1936). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 11(61), 255-263.

Çeçen, A. (1990). *Halkevleri*. Gündoğan Yayınları.

Çeçen, A. (1996*). Kültür ve politika*. Gündoğan Yayınları.

Demir, G.T. (2018). *Halkevlerinin eğitim tarihimizdeki yeri ve Çankırı Halkevi*. Berikan Yayınevi.

Develioğlu, Ferit (2003), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Aydın Kitabevi,

Doğan, A. (2009). Edebiyat dergileri (1923-1938). (Editör: Osman Horata) *Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü: Atatürk Dönemi 1920-1938* (s.987-994) Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.

Duman, S. (2008). *Türk modernleşme sürecinde Sivas Halkevi (1933-1951)*. Berikan Yayınevi.

Duman, S. (2011). *Bir modernleşme aracı olarak Tokat Halkevi*. Berikan Yayınevi.

Durak, G. (2014).Atatürk'ün halkçılık anlayışı ve halkevleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 2(8),420-435

Eraslan, L. (2009). Yaygın eğitim ve halkevleri uygulaması. (Editör: Osman Horata) *Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü: Atatürk Dönemi 1920-1938* (s.729-735) Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.

Erdal, İ. (2013). *Halkevlerinin kuruluşu, yapısı ve Yozgat Halkevi (1932-1951).* Siyasal Kitabevi.

Ergün, M. (1982). *Atatürk devri eğitim sistemi.* Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.

Erol, M.(2000). Halkevi kütüphaneleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 14(4), 472-479.

Ersoy, O. (1998). *Kütüphaneciliğimizde 40 yıl*. Türk Kütüphaneciler Derneği.

Erşan, M. (2017). Eskişehir Halkevi Dergisi'nde yerel yazarların gözüyle cumhuriyetin 10. yılı değerlendirmeleri. *Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yakın Tarih Dergisi,* 1(1), 1-13.

Erşan, M. (2010). Eskişehir Halkevi ve Halkevi dergisi. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi, CTAD,* 6(12), 1-29.

Ertan, T. (2019) *Atatürk ilkelerine genel bakış: başlangıcından günümüze Türkiye Cumhuriyeti tarihi*. Siyasal Kitabevi.

Gökman, M. (1939). *Pratik kütüphanecilik: halk okuma odaları, halkevi ve okul kütüphaneleri için hazırlanmıştır*. Burhaneddin Matbaası.

Güçlü, N. (2017). Türk Akdeniz Dergisi ve tarih. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(47), 313-330.

Gülbay, A. (2018). Halkevlerinin taşradaki yansımalarına bir örnek: Samsun Halkevi ve 19 Mayıs Dergisi. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 18(37), 605-644.

Gülcü, N. (2018). Çağlayan Dergisi'nin Antalya'nın kültürel hayatına katkıları. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 8* (15), 1983-1999.

Gündüz, M. (2009). Ülkü dergisi (1933-1950). (Editör: Osman Horata) *Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü: Atatürk Dönemi 1920-1938* (s.990-991) Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.

Güneş, M. (2012). Adnan Menderes ve halkevleri. *Çağdaş Türkiye Araştırmaları Dergisi*, 12(25), 141-155.

Gürses, Ö. (2018). *Atatürk'ün halkçılık politikasında halkevlerinin yeri ve önemi (1932-1938)* (Yayın No.491294) [Yüksek lisans tezi, Hitit Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/sistemGiris.jsp

Güz, N. (1995). *Tek parti ideolojisinin yayın organları halkevleri dergileri (1932-1950).* Bilge Yapım.

Güz, N. (t.y.). *Halkevi dergileri üzerine bir deneme*. (yay.y).

Han, H. Ö. (2015). *Halkevlerinde kısa süreli dergilerinde halk bilgi çalışmaları* (Yayın No.405708) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/sistemGiris.jsp

Haykır, Y. & Çetin, V. (2015). *Malatya Halkevi Dergisi*. Prof. Dr. Abdülkadir Yuvalı Armağanı Cilt:2. Kardeşler Ofset.

Haykır, Y. (2017). Elazığ (Elaziz) Halkevi yayınları ve Altan Dergisi. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 171, 121-170.

İğdemir, U. (1939). *Halkevleri kütüphaneleri için rehber*. Matbaai Ebuzziya.

İnalcık, H. (2004). Atatürk ve Türkiye'nin modernleşmesi. *Atatürkçü Düşünce El Kitabı 1* (s.137-144). Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu.

İnan, S. (2004). Denizli Halkevi dergisi: İnanç (1937-1936). *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 15, 83-87.

Kara, A. (1999). *Türkiye'de halkevleri*. Halkevleri Yayınları.

Karabulut, A. T. (2013). Türk Halk Bilgisi Derneği tarafından yayımlanan Halk Bilgisi Haberleri Dergisi hakkında kısa bir değerlendirme. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED),* 50, 143-149.

Karataş, M. (2020). Amasya Halkevi Dergisi: Yeşilırmak bibliyografyası. dil ve araştırmaları, İksad Yayınevi.

Kardaş, C. (2007). *Diyarbakır Halkevi'nin ve Karacadağ Dergisi'nin halkbilimi açısından değerlendirilmesi (1932-1951)* (Yayın No.211805) [Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/sistemGiris.jsp

Kaş, H. (2007). Isparta Halkevi ve Ün Dergisi (1934-1950) (Yayın No.205973) [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/sistemGiris.jsp

Keseroğlu, H. S. (1989). *Halk kütüphanesi politikası ve Türkiye Cumhuriyeti'nde durum*. Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.

Kunter, H. B. (t.y.). *Kuruluşlarının 32. yıl döneminde halkevleri: 19 Şubat 1932-19 Şubat 1964,* (y.y.).

Malkoç, E. (2009). *Devrimin kültür fidanlığı halkevleri ve Kadıköy Halkevi*. Derlem Yayınları.

Mengi, M. (1993). *Çukurova halk kültürüne hizmet eden Adana Dergileri. II. Uluslararası Karacaoğlan-Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu 20-24 Kasım 1991) Adana*. Çukurova Üniversitesi.

Metin, C. (2009). Fikir dergiciliği. (Editör: Osman Horata) *Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü: Atatürk Dönemi 1920-1938* (s.847-857) Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.

Millî Eğitim Bakanlığı, (1947). *Genel kitaplıklar ve müzeler ile halkevleri, odaları ve okuma kitaplıkları istatistikleri 1944 -1945*. Biricik Matbaa.

Namal, Y. (2012). Zonguldak Halkevi'nin faaliyetleri ve Karaelmas Dergisi, *Karadeniz Araştırmaları*, 34, 97-134.

Odabaş, A. (2003). *Muğla Halkevi* (Yayın No.137339) [Yüksek lisans tezi, Muğla Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/sistemGiris.jsp

Oğuz, E. S. (2017). *Türkiye'de kültür politikaları ve kütüphaneler 1923-1980*. Hiperyayın.

Okay Y. (2011). Bolu Halkevi Dergisi Abant'ın halkbilim açısından incelenmesi. *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2(4) 96-113.

Otaç, T. (2019). Ülkü mecmuasına göre Türk aydınlanması (1933-1936*). Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,* 64, 229-266.

Özacun, O. (1996). Halkevlerinin dramı. *Kebikeç*, 3, 87-96.

Özdemir, Y. & Aktaş, E. (2011). Halkevleri (1932'den 1951'e). *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi.* 45, 235-262.

Özel, E. 2007). *Atatürk Dönemi Türk eğitim politikaları* (Yayın No:215170) [Yüksek lisans tezi, Dumlupınar Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/sistemGiris.jsp

Özer, İ. (2010). *Türk modernleşmesinde halkevleri ve Diyarbakır Halkevi örneği* (Yayın No.277202) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/sistemGiris.jsp

Özer, S. (2015). Burdur Halkevi ve faaliyetleri (1935-1951). *CTAD*, 11(22), 331- 362.

Özkan, İ. (2020). Cumhuriyet'in 10. yılında Taşpınar Dergisinde yayımlanan maniler folklor ve ideoloji ekseninde bir değerlendirme. *Avrasya Uluslararası Araştırma Dergisi*, 8(21), 78-92.

Özsarı, M. (1999). Ege Bölgesi Ege bölümü halkevleri ve yayın çalışmaları. *Atatürk Yolu Dergisi,* 6, 401-416.

Özsarı, M. (2002). *Ege bölgesindeki halkevi dergilerindeki edebi ve kültürel muhteva üzerine inceleme* (Yayın No. 122788) [Doktora tezi, Ege Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/sistemGiris.jsp

Özsoy, S. (2018). Bolu'da dergi yayıncılığının geçmişi (1915-1970). *Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergi*, 1(2), 75-94.

Payaslı, V. (2013). Hatay Halkevi'nin faaliyetleri ve Hatay Halkevi Dergisi. *Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 52. s.905-941.

Riley, A. N. (2004). Konya Halkevi Dergisi'nin doğum sancıları bağlamında halk edebiyatı. *Milli Folklor*, 16(63),v23-29.

Sarınay, Y. (1993). *Türk milliyetçiliğinin tarihi gelişimi ve Türk Ocakları (1912-1931*) (Yayın No.36706) [Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/sistemGiris.jsp

Sevgisunar, M. S. (2009). *Türkiye'de siyasetin bilgi ve belge yönetimi alanına etkileri*. Türk Kütüphaneciler Derneği.

Solmaz, F. (2019). Derme Dergisi ve Malatya folklorik unsurları. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 6(42), 393-411.

Şakiroğlu, M.H. (1996). Halkevi dergileri ve neşriyatı. *Kebikeç*, 3, 131-142.

Şanda, G. (2020). Sivas cumhuriyet aydınlanması Orta Yayla ve 4 Eylül dergileri kitap tanıtımı. *Hars Akademi Uluslararası Hakemli Kültür Sanat-Mimarlık Dergisi*, 5, 202-207.

Şen, M. Manisa Halkevi yayınları ve yerel tarih alışmaları örneği. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi,* 2, 147-156.

Şirin, F. S. (2010). Kars Halkevi ve Doğuş Dergisinin rolü (1933-1950). *Folklor/Edebiyat,* 6(61), 73-104.

Taşdemir, S. (2002). Sivas Halkevi Dergisi: Ortayayla (4 Eylül) . *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi,* 18 (53), 405-421.

Taşdemir, S. (2002). Konya Halkevi tarih kolu çalışmaları ve Konya Dergisi. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi,* 17(52), 265-278.

Taşdemir, S. (2009). Amasya Halkevi ve Yeşilırmak Dergisi. *38. ICANAS (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi) 10-15 Eylül 2007 Ankara,* Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.

Tekin, G. (2014). *Trakya halkevleri ve halkevi dergileri üzerine İnceleme* (Yayın No. 358620) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/sistemGiris.jsp

Tekin, M. N. (2012). *Erzurum ve Kars illeri halkevleri dergileri*: *Yayla ve Doğuş* (Yayın No. 323348) [Yüksek lisans tezi, Bozok Üniversitesi] YÖK Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/sistemGiris.jsp

Temiz, Ö. (2012). Gaziantep Halkevi Dergisi Başpınar'da yayımlanan Ömer Aksoy yazıları. *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, 0 (10) , 197-212.

Temizhan, O. (2006). *Halkevleri ve Halkevlerinin 1932-1940 Eğitim Faaliyetleri* (Yayın No.187702) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/sistemGiris.jsp

Tercüman, Ç. (2016). Ülkü mecmuası. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 4 (7), 563-580.

Toksoy, N. (2007). Türk İnkılabında milli kültürün yeri ve halkevleri çalışmaları. *Turkish Studies*, 2(1), 411-444.

Tuna, I. (2018). Halkevi dergiciliğine bir örnek: Bafra Halkevi Dergisi Altın Yaprak (1935-1936). *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(72), 585-596.

Tunç, G. (2004). Tek parti dönemi, milliyetçi halkbilimi anlayışı ve Çorumlu Halkevi Dergisi. *Milli Folklor,* 16(63), 30-35.

Türkmen, İ. (2014). *Kastamonu Halkevi ve Türkiye'nin modernleşme sürecine katkıları (1932-1951)*. Berikan Yayınevi.

Uluskan, S. B. (2017*). Atatürk'ün sosyal ve kültürel politikaları*. Atatürk Araştırma Merkezi.

Varlık, M. B. (1998). Devrimin sesi Bilecik Halkevi dergisi bibliyografyası. *Kebikeç,* 6, 81-85.

Varlık, M.B. (1996). Bozok Yozgat Halkevi Dergisi bibliyografyası*, Kebikeç*, 3, 193-198.

Yağcı, S. (2015). Afyonkarahisar Halkevi faaliyetleri ve yayın organı Taşpınar dergisindeki müzik yazılarının içerik yazıları. *AKÜ AMADER*, 1, 1-16.

Yalçın, S. (2010). *Türkiye Cumhuriyeti tarihinin kaynakları*, Ankara: Berikan

Yaşar, H. (2010. Yaşar, H. (2010. Yurtdışında bir kültür kurumu: Londra Halkevi. *Atatürk Yolu Dergisi, 12 177-215*.

Yaşar, H. (2016). Halkevi dergiciliğinde bir örnek: Sinop Halkevi dergisi Dıranaz. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2,97-114.

Yıldız, N. (2005). Kastamonu Halkevi'nin yayın organı olan Ilgas Dergisi. *İkinci Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri 18-20 Eylül 2003*, Ankara

Yıldız, S. (2010). Görüşler dergisinde Arif Nihat Asya. *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, 12(23), 167-182.

Yılmaz, B. (1996). Halk kütüphanesi kullanımına sosyolojik yaklaşım. *Türk Kütüphaneciliği,* 10 (4), 360-383.

Yılmaz, Ç. (2020). Trabzon Halkevi Dergisi'nde yayımlanan folklor metinleri üzerine inceleme. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(19), 33-47.

Yılmaz, D. & Akhan, N. E. (2011). İlk dönem halkevlerinin eğitim faaliyetleri ''Konya Halkevi örneği'. *Karadeniz Araştırmaları*, 29, 59-95.

Yılmaz, M. (2011). Kültürel dönüşüm aracı olarak halkevleri ve İnan Dergisi. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi,* 11, 93-106.

Yılmaz, M. (2018). Bir modernleşme projesi olarak halkevleri: Ünye Halkevi ve faaliyetleri (1932-1950). *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*,16 (62), 399-416.

Yurdadoğ, B. U.(1966).Teknik hizmetlerde merkeziyetin önemi ve Anakara Üniversitesi kütüphaneleri için düşünülen çözüm yolunda. *Türk Kütüphaneciliği*, 15(1), 5-7.

Yüksel, A. (1996). Mezifon Halkevi ve Taşan Dergisi. *Kebikeç*, 3,169-188.

Zeyrek, Ş. (2006*). Türkiye'de halkevleri ve halkodaları*. Anı Yayıncılık.

EKLER

EK A

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Cümhuriyet Halk Fırkası

Umumî Kâtipliği
Sayı

Ankara:12/1/932

Tamim : 8

S U R E T

C.H.F. İdare Heyeti Reisliğine

Umumî İdare Heyetince ihzar ve Umumî Reislik Divanı tarafından kabul olunan Halkevleri talimatnamesinden 25 nüsha takdim edilmiştir . Halkevinin muhtelif mesai şubeleri ile idare heyetinin nasıl teşkil edileceğine ve hangi maksatlara doğru çalışacağına dair esaslar talimatnamede münderiçtir .

Şimdilik Ankara ile 14 vilâyette 932 şubatının on dokuzuncu cuma günü Halkevlerinin açılması tekarrür etmiştir . Vilâyetiniz bu on dört vilâyetten biridir . Diğer vilâyetlerimizde de peyderpey teşkilâta geçilecektir .

Halkevinin kuruluş mesaisinde gözde tutulacak hususlar şunlardır :

1- Halkevinin şubeler taksimatını ve komitalar intihaplarını yapmadan evvel açılış merasimi yapmak münasip görünür . Müteakip haftada şubeler teşkilâtı ile komitelerin intihabı ve nihayet Halkevi idare heyeti intihabı yapılır . Bu suretle açılma merasiminden bir iki hafta sonra Halkevi teşekkül etmiş bulunur . Mamafih açılış merasiminden meselâ bir hafta evvel memleketin yetişkin unsurları Halkevi salonuna davet edilerek bunlara umumî maksadın ve talimat hülasasının daha evvelden izah edilmiş olması çok faideli olur . Bununla beraber hazırlanma, açma ve şubelerle komita ve idare heyetlerinin vücutlanması işlerinin mahallî hususiyetlere göre tanzimini ve sıralanmasını vilâyetler idare heyetlerine bırakmağı da muvafık buluruz . Ancak açılış merasimi ile şubeler ve heyetler teşkilât ve intihabatının aynı güne karıştırılmaması ve açılma merasimi yapılacak

490 01 3 12 3

EK B

Cümhuriyet Halk Fırkası
Umumî Müfettişliği
Sayı

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

(2)

günün güzelliğinin intihap ve kayıt gibi külfetli işlerle aynı günde yapılmaması lazımdır . Açılış teşkilâtı için yapılacak birinci içtimaa memur olsun olmasın her meslekten bütün mümtaz unsurların bilhassa muallimlerin gelmesine çalışılacaktır .

Gazete olmayan yerlerde divar ilânlarile ve mümkün olan diğer her vasıta ile bu ilk toplanıştan her kesin haber alması temin edilecektir .

2- Açılma merasiminden evvelki hazırlık toplanışında evvela talimatname baştan sonuna kadar okunacaktır . Açılmadan sonraki toplanışda da talimatnamenin alâkadar fasıl ve maddeleri okunarak mahalline göre kurulacak şubeler için şube adedince defter açılarak muhtelif istidat, ihtisas ve arzulara her kesin tercih edeceği faaliyet sahasına göre bunlardan birine yazılması teklif olunacaktır .

3- Şube idare komiteleri yalnız o şube defterine yazılmış olanlar tarafından talimatname hükümlerine göre intihap olunacaktır . Komitelere talimatname mucibince eğer devlet memuru değilseler Fırkamıza mensup olanlar ve eğer memur iseler fırkaya kayıtlı olmamakla beraber bizim prensiplerimize inanmış bulunan zatlar intihap olunur . Fakat şubelere kayıt olunmak için fırkaya mensup olmak şartı yoktur .

4- Komitelerin ve komitelerce Halkevi idare heyetinin intihapları serbest olacak , hiç bir suretle tesir yapılmıyacak ve namzet gösterilmiyecektir .

5- Talimatname mucibince Fırka idare heyetinden Halkevine reis yapılacak zatın isminin bildirilmesini rica ederim.

6- Ankara Halkevinin açılmasında takip olunacak proğrama göre vilâyetler Halkevlerinin çalışmasında tatbik olunabilecek bir şekil sadece bir fikir vermek maksadile bağlı olarak gönderilmiştir . Bunun mahallî vaziyete daha uygun şekilde tadil ve tatbiki caizdir .

490 | 01 | | | 0 | 12 | 3

EK C

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Cümhuriyet Halk Fırkası
Umumî Kâtipliği
Sayı

(3)

7- Memleketimizde umumî kültür hayatının inkişafı için hayırlı hizmetler umduğumuz Halkevlerinin faaliyetini fırkamız büyük bir ehemmiyetle takip edecektir .

Teşebbüs ve mesainizde muvaffakıyetler temenni ederim.

C.H.F. Kâtibiumumisi
Kütahya Mebusu

Recep

490 | 01 | | | 2 | 12 | 3

EK D

CUMURİYET HALK PARTİSİ
Genel Sekreterliği
Sayı
8 / 778

Ankara ; I5.5.936

Halkevi Başkanlığına

Almanyada Laypzig şehrinde çıkan (İllüstrirte Saytung) dergisi onuncu yılımız için fevkalâde bir sayı çıkarmış ve bu sayıyı bir cemile olarak Türkçe bastırmıştır . Derginin Almanca aslı da idare tarafından kendi abonelerine dağıtılmıştır . Bu dergiden Eviniz adına on tane posta ile gönderilmiştir .

Birinin kütüphaneye konularak ötekilerin mutalâa ve okuma odalarına vesair uygun göreceğiniz yerlere dağıtılmasını diler, sevgilerimi dilerim .

C.H.P. Genel Sekreteri Adına
Giresun Saylavı
M. Akkaya

490 01 . . 3.12.48

EK E

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Halkevlerinin çıkardıkları kitap ve broşürler

I

Halkevinin adı	Kitap veya broşürün adı	Cinsi
Adana	5 kânunusani	Kitap
"	Cirit	"
"	On iki yılın kültürü	"
"	23 Şubat	"
"	Halkevi çalışmaları	Broşür
Afyon	" "	"
"	Ulusal Kurtuluş savaş tarihinda Afyon (için anket)	Anket
Ankara	Ankara budun bilgisi	Kitap
"	Bozkır haznesi	"
"	Ankara'dan Nevşehir'e	"
"	Cumuriyet destanı	"
"	İnkilâp bilgisi	"
"	Ankara Halkevi bir yıl içinde	Brösür
"	Halkevinden halka	"
Aydın	Halkevi	"
"	Pamuk ekicilerine öğüt	"
"	Devlet vergileri kanun yolu	Kitap
"	İncircilere öğüt	"
"	" "	"
"	İyon medeniyeti ve Efes	"
"	Tarih bakımından Belediyecilik	"
"	Çocuk terbiyesi	"
"	Türkiye haritacılığının tekâmülü ve havaî fotogrametri	"
"	Millî edebiyat	"
Balıkesir	Halkevi 8 ayda nasıl çalıştı ve neler yaptı	Broşür
"	Eski ve yeni yazı dili	Kitap
"	Çepniler Balıkesirde	"
"	Köy kitabı	"
"	Bağcılık	"
"	Halk inanmaları	"
"	Balıkesir ve köylerinde özel görenek ve inanmalar	"

—94+1 kitapsıl— 4[illegible]01 928 610 3 1

EK F

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Halkevlerinin çıkardıkları kitap ve broşürler

II

Halkevinin adı	Kitap veya broşürün adı	Cinsi
Bergama	Bergama	Kitap
"	Halkevi	Broşür
Bilecik	Halkevi 1935	"
"	C.H.P. 4üncü büyük kurultayında genel başkan Kamal Atatürk'ün söylevi	Kitap
"	Meyvecilik iş klavuzu	"
"	Ulusum ve Ülküm	"
"	Geceler	"
"	Hayvanlarda dalak hastalığı	"
"	Bağcılık hakkında faydalı bilgiler	"
"	Halkevinin 935 yılı çalışma raporu	Rapor
"	Pamuk yetiştirme klavuzu	Kitap
"	Geçmiş olsun	Piyes
Bolu	Çamlar ve göller ülkesi	Kitap
Bursa	Sağlık öğütleri	"
"	Hayvanlardan insanlara geçen hastalıklar	"
"	Öz Türk adları	"
"	Bursa hanları	"
"	Bursa hamamları	"
"	Geçmişte bir Türkçeci	"
Diyarıbekir	Diyarıbekire bir bakış	"
"	Diyarıbekir halkiyatından	"
Elâziz	Halkevi 1935	Broşür
"	Cumurluk devrinde Elâziz 1935	"
Gaziantep	Halkevi broşürü 1934	"
"	Gaziantep büyükleri	Kitap
"	Eski ve yeni yazı dili	"
"	Diş bakımı	"
"	26 Eylül Dil bayramı	"
"	Karşılıklar klavuzu üzerinde öz Türkçe dersler.	"

EK G

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Halkevlerinin çıkardıkları kitap ve broşürler

III

Halkevinin adı	Kitap veya broşürün adı	Cinsi
Gaziantep	Gaziantep dilinin tetkiki	Kitap
"	Yunus Emre	"
"	Gaziantep ağzında sentaks araştırmaları	"
"	Pamuk ziraati	"
"	Gözlerimizi trahomdan koruyalım	"
"	Tedavili terbiye ve körler	"
Giresun	Halkevi	Broşür
"	Halkevi çalışma broşürü	"
"	Zehirli gazlar hakkında Halkevinde verilen dersler	Kitap
İstanbul	Ahlâk ve dinin iki kaynağı	"
"	M.Kemal	"
"	Gençliğin cinsi terbiyesi	"
"	Zührevî hastalıklar hakkında genel kısa bilgilerden	"
"	Frengi niçin ayıp görülür.	"
"	İstanbul Halkevinin geçen iki yıllık işleri	"
"	İstanbul Halkevi 1934 yılı içinde yaptıkları	"
İzmir	İzmir şairleri antolojisi	"
Isparta	Halkevi	Broşür
İzmir	Halkevi açıldığı gündenberi	"
"	" İçtimaî yardım şubesi broşürü	"
"	Yeni psikoloji ve pedagoji	Kitap
Kadıköy	Genç şairlerimiz ve eserleri	"
Kayseri	Halkevi armağanı	Broşür
"	Kayseri sözlüğü	Kitap
Konya	Sahipata ile oğullarının hayat ve eserleri	"
"	Ayaşlı şakir	"
"	Orhon alfabesinin Anadoludaki izleri	"
"	Dil,edebiyat,tarih araştırmaları	"
"	C.H.P. Genyönkurulunca verdirilen konferanslar	"
"	" " " "	"

3

EK H

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

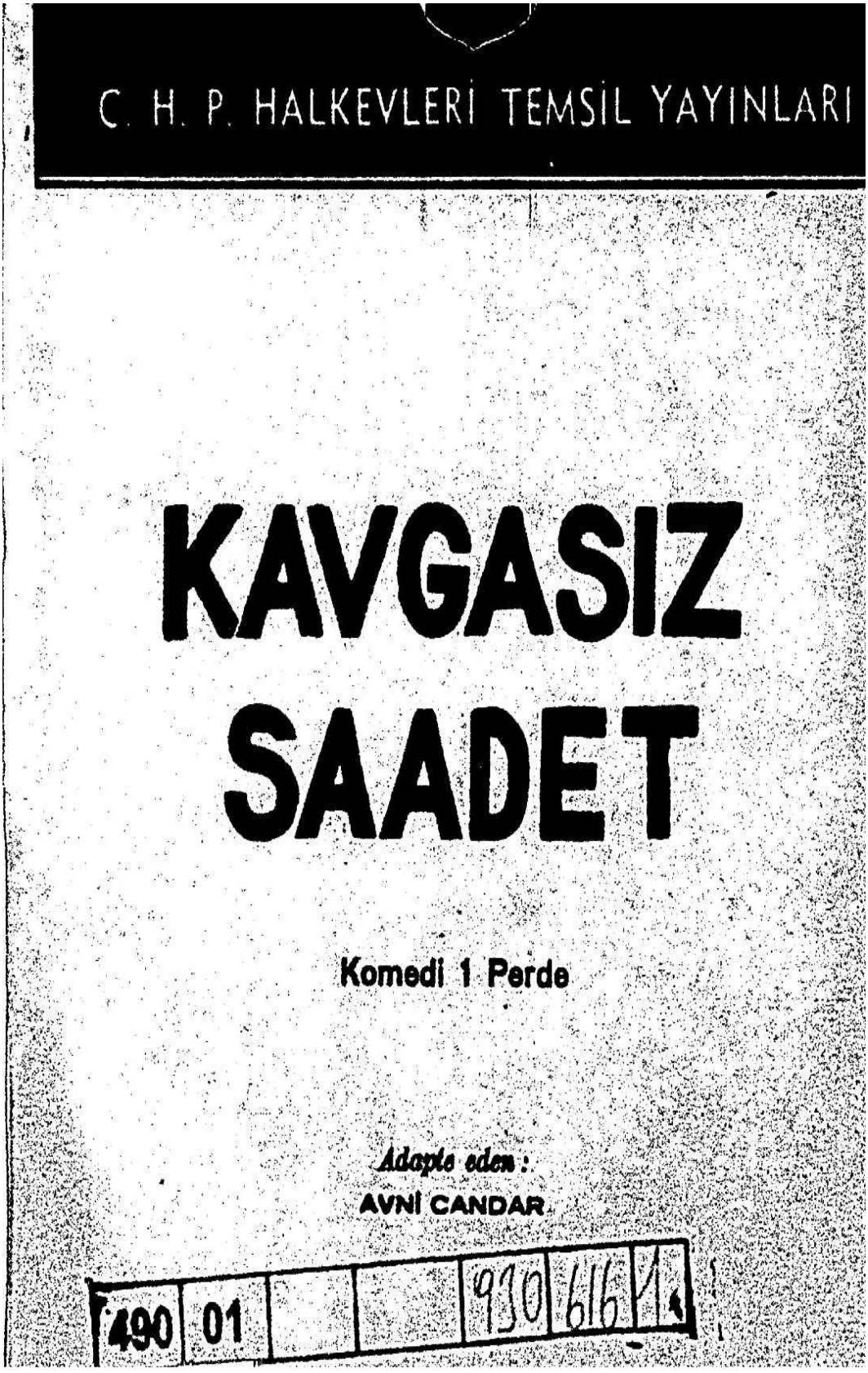
Halkevlerinin çıkardıkları kitap ve broşürler

IV

Halkevinin adı	Kitap veya broşürün adı	Cinsi
Kütahya	Halk şairleri	Kitap
"	Devrim andıcı 9 Mayıs 1935	"
"	Karasinek , zararları,korunma çareleri	"
"	Halk dersanesi	İlânlar
"	Kütahyada Cumuriyetin on yılı	Kitap
Mardin	Omay Han	"
Mersin	Öz Türk masalları	"
"	Sıtma nedir,nasıl korunulur?	"
"	Zührevî hastalıklar nedir?	"
Muğla	Akşehir kitabeleri ve tetkikat	"
"	Türk adları	"
"	Tütün ekenlere öğütler	"
"	Demokrasinin menşe ve tekâmülü	"
"	Halkevi çalışma broşürleri	Broşür
Ödemiş	E.Hamdi Akman'ın konferansları	Kitap
Rize	Birkaç söz,birkaç satır	"
Samsun	1923-1933	Broşür
"	Köylü ve tütüncülerimizin dikkat nazarlarına	Kitap
"	Öz dile doğru	"
"	C.H.P. İnkilâp hareketleri	"
Tekirdağı	Halkevi broşürü	Broşür
Sivas	Deliktaş'lı Ruhsatî'nin hayatı	Kitap
Tekirdağı	Marmara	Broşür
"	Halkevi	"
Tire	Sayın konuklar safa geldiniz	"
Urfa	Bir yıllık iş sayımı	"
"	Halkevinin bir yıllık iş sayımı	"
Uşak	Halkevi	"
Zonguldak	Mithat Akif	Kitap

4

EK I

C. H. P. HALKEVLERİ TEMSİL YAYINLARI
KAVGASIZ SAADET
Komedi 1 Perde
Adapte eden :
AVNİ CANDAR
490 01 930 616

EK İ

C. H. P.
KASTAMONU
Halkevi Yönetim Kurulu

CUMHURİYET ARŞİVİ
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

9/XII/936

341

C.H.P. Genel Sekreterligine

244

5/XII/936 tarih ve 5/238 sayılı buyurukları karşılıgırdır.

Evimiz adına çıkarılmakta olan (Ilgaz) dergimiz Agustos/936 tarihinden itiberen çıkarılamamıştır. Sebebide şudur.

Evimizin 935 - 936 bütçesi ancak Hususi idarenin verdigi 500 liradan ibaretti. Matbaaya borçlu oldugumuz 5 sayının basma ücretini bile ödeyemedigimiz için bizzarur dergi çıkarılamadı.

Yeni gelen Parti Başkanımız Evimizin bulundugu durumu ve mali vaziyetini gelir gelmez anlamış ve tarafınızdan noksenları ikmal edilmek üzere gönderilen bütçemizi yeniden tanzim ve 3800 Küsur lira vermek suretile Evimizin bütün kollarının çok canlı bir şekilde çalışmalarına yol açmıştır. Bundan sonrada neşriyat hususunda önem verilerek ya dergi veya broşür halindede neşriyata devam olunacagını ve neticedende yüksek katınıza malumat verilecegini sonsuz saygılarımla arzederim.

Halkevi Başkanı

V 22. XII. 1936

Dosyasına
28, XII, 1936 N. K.

5-

Gideno islendi

490	01			807	308	1

1

EK J

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

CUMURİYET HALK PARTİSİ
Genel Sekreterliği
Sayı

Ankara : 22/XII/938

-------(HALKEVLERİ DERGİSİ)-------

Halkevinin adı	Derginin adı	Kaç günde bir çıktığı
Adana	Görüşler	Aylık
Afyon	Taşpınar	"
Amasya	Yeşilırmak	"
Antalya	Türk Akdeniz	İki aylık
Bafra	Altınyaprak	aylık
Balıkesir	Kaynak	"
Bursa	Uludağ	üç ayda bir
Burdur	Ülker	Aylık
Artvin	Çoruh	İki ayda bir
Denizli	İnanç	Aylık
Diyarbakır	Karacadağ	"
Elazığ	Altan	"
Eminönü	Yeni Türk	"
Eminönü	Halk bilgisi haberleri	iki ayda bir
Kayseri	Erciyeş	Aylık
Eskişehir	Halkevi	"
Giresun	Aksu	"
Isparta	Ün	"
İzmir	Fikirler	Onbeş günde bir
Kars	Doğuş	Aylık
Konya	Konya	"
Manisa	Gediz	"
Mersin	İçel	"
Merzifon	Taşan	"
Milâs	Yeni Milâs	"
Muğla	Muğla	"
Niğde	Akpınar	"
Niksar	Ülker	"
Trabzon	İnan	"
Samsun	19 Mayıs	"
Sinop	Dırsınaz	"
Sivas	Orta yayla	"
Yozgat	Bozok	On beş günde bir
Zonguldak	Kara Elmas	üç ayda bir

490 01 4 19 30

EK K

ÜLKÜ
HALKEVLERİ ve HALKODALARI DERGİSİ
AYIN BİRİNDE ÇIKAR KÜLTÜR MECMUASI
DİREKTÖR : M. FUAD KÖPRÜLÜ
SAYI : 91
EYLÜL 1940
CİLD : XVI
ANKARA, ULUSAL - MATBAA

EK L

B : S 174863

CÜMHURİYET HALK FIRKASI
Kâtibiumumiliği
Sayı 8
258

ANKARA : 12.4.934

Bağlısı : 2 Takım
34 Adettir .

Halkevi Reisliğine

Halkevlerinin kütüphanelerinin tanziminde dikkate alınacak esasların talimatnamede gösterildiğini biliyoruz . Mevcutları az olsa da bir kütüphanenin kuruluşunda tasnifin eyi bir usul ile başlaması her türlü faidelerinden başka ileride daha çok masraf ve zaman gaip edilmemesinin önünü alacağı da meydandadır . Bunun için talimatname hükümlerinin ehemmiyetle telâkki ve tatbik edildiğine şüphe etmeyiz .

Bir yerde kütüphane tanzim ve idaresini bilenleri çoğaltmanın pek faideli olacağını dikkate aldığımız için Evlerin kütüphane şubelerinin bu yolda da rehberlik etmesini temin arzusu ile kütüphane tanzimine dair bazı usuller tesbit ettirdik . Bizim alışıklığımıza göre en kolay ve en masrafsız olduğu halde de en elverişli bulduğumuz bu teferruatı amelî misallerle ap açık ve derslere bölünmüş olarak anlatan notlardan iki takımını bu mektupla birlikte ayrıca postaya veriyoruz . Umumiyetle bu notlar bir kütüphanenin tanzim şeklini bilir gençler yetiştirmek için kısa amelî derslere esas teşkil edecek mahiyettedir .

İsteyenlere öğredilmesini arzuya pek değer bir iş sayar bu fırsatla muvaffakiyetlerini dilerim , Efendim.

C.H.F. Kâtibiumumisi N.
Erzincan Meb'usu

490 01 2 9 4

-18-

EK M

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Umumî veya ihtisasî kütüphaneleri

Usulî ve Amelî bir surette nasıl

yapılır .

TERTİP USULÜ

DERS

I:

Yeni bir kütüphane yapılırken elde bir çok veya kâfi miktarda eserler bulunduğuna göre :

1- Bütün kitaplar yükseklik itibarile ve bir boy tertibi üzere muhtelif boylarda uzun bir masa üzerinde veya yerde sıralanır .

2- Muhtelif boylarda müteaddit cildleri olan eserler ciltlerinin sayıları itibarile yan yana getirilir .

3- Boy itibarile sıralanma keyfiyeti , en aşağı üç ve en yukarı dokuz muhtelif sınıfa ayrılabilir

---

BİRİNCİ DERSİN TATBİKATI:

Evvela kütüphane dolaplarının rafları , kabul edilen boylar ne kadar ise o kadar kısma ayrılır , bu rafların irtifaları tertip sınıflarına ayrılan eserlerin yüksekliğinden iki santimetre daha yüksek-likten fazla olmamalıdır . Kabul edilen boy tertipleri rafların yukarıdan aşağı olarak , sayısından az olması tabii olmakla beraber çok olması , ihtimali de çok kerre mevcuttur . Böyle olduğu takdirde en küçük boy ile en büyük boya birer raf ve küçük ile orta boylara da iki ve hatta üçer raf verilebilir .

Kütüphane rafları , kitapların boylarına göre tertip edildikten sonra kitaplar masa üzerinde veya yerde boylara göre sıralanır .

En küçük eserlerin sırası en evvel nazarı itibare alınarak bu seride mevcut tek ciltli eserler hemen yan yana getirilir .

Müteaddit ciltli bulunan kitaplar geri kalan kitaplar içinden kolayca bulunup bunlarda kendi ciltleri yanına konulur .

İkinci , üçüncü serilere ayrılan kitaplar hakkında aynı muamele tatbik olunur .

---

490 | 01 | | | 3 | 12 | 20

EK N

DEMİRBAŞ VEYA KAYIT DEFTERİNİN YAZILMASI

USULÜ

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

DERS
9

1.- Demirbaş veya kayıt defteri kütüphaneye mal olan bütün eserlerin ne suretle geldiğini müellifinin kim ve isminin ve bedelinin ne olduğunu ve nerede ve hangi tarihte basıldığının ve kaç cilt bulunduğunu gösteren demirbaş defteridir .

Bu defterin silinti ve hakten masun olması ve dikkatli tutulması lâzımdır .

2.- Kütüphaneye mal olan bir eserin azamî üç gün zarfında esas defterine yazılması lâzımdır .

3.- Kayıt defterinin şekli (7) gösterildiği üzre 35 santimetre eninde 60 santimetre boyunda olması en münasip bir şekildir .

4.-Kayıt defterine kaydolacak kitaplar her senenin birinci ayının ilk günlerinden itibaren bir numaradan başlar .

DOKUZUNCU DERSİN TATBİKATI:

Kayıt defteri, demirbaş defteri olduğundan kayıtların hatadan salim olarak yazılması pek lâzımdır . Bu deftere kitapların yerleri yazılırsa kitapların kontrolu için kolaylık verir .

Kütüphaneye giren eserlerin mecmuunun gerek eser ve gerek cilt itibarile ne miktar olduğunu bu esas defterinden çıkarmak pek kolaylaşmış olur . Zira şekilde gösterildiği üzre eser itibarile eserlerin mecmuu her sene zarfında verilen en son sıra numarası ile derhal anlaşılacağı gibi o sene içinde gelen kitapların cilt itibarile mecmuunda, cilt hanesinde gösterilen rakkamların mecmuundan çıkarılır . Şu halde muhtelif seneler zarfında gelen eserlerin eser itibarile mecmuu her seneye ait en son sıra numaralarının cem'inin hasılından anlaşılacağı gibi cilt itibarile yekûnu da her seneye ait cilt numaralarının cem'inden çıkarılmış olur .

Bu suretle kayıt defteri bize istatistik hizmetini de yapmış olacaktır .

490 | 01 | | | 3 | 12 26

EK O

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

- 11 -

FİŞLERİN FAYDALARI

Ders

10

Okuyucular kütüphaneye iki malûmatla girerler . Biri okuyacağı eserin müellifini bilmek ile ikincisi de aradığı eserin ismini bilmek suretiyle , bu iki malûmattan en doğru hangisini biliyorsa o nevi fişlerde istediği eseri arar . Bu malûmatı haricinde aradığı sınıf eserlerden kimlerin eserleri ve ne gibi eser bulunduğunu bilmek için de ulûm tasnifi üzre ve müellif itibariyle alfabetik yapılmış kataloga veyahut üçüncü bir fiş dolabına müracaat eyler .

ONUNCU DERSİN TATBİKATI :

Okuyucular alfabetik yapılmış üç nevi fişlerden birinden bulduğu eseri hemen bulup vermek kütüphane memurunun vazifesidir .

490 | 01 | | | 3 | 15 | 23